95 ΝΟΕΜΒΡΗΣ ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ 2012

Το **Σοσιαλισμός από τα Κάτω** είναι το δίμηνο περιοδικό του **Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος**
Ιδιοκτήτης: Εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Υπεύθυνη σύνταξης: Μαρία Στύλλου,
Σύνταξη: Θανάσης Καμπαγιάννης, Σωτήρης Κοντογιάννης, Νίκος Λούντος, Λέανδρος Μπόλαρης,
Εξώφυλλο, σελιδοποίηση: Παντελής Γαβριηλίδης,Υπεύθυνος διακίνησης: Ηλίας Γιαννόπουλος, Τηλ. 210 5247140,
Κεντρική διάθεση: Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Φειδίου 14-16, Τηλ. 210 5247584
Περιοδικό «Σοσιαλισμός από τα Κάτω», Τ.Θ. 8161-102 10, Αθήνα

Για επικοινωνία: **sosialismosapotakato@gmail.com**
www.socialismfrombelow.gr

Απεργιακή συγκέντρωση 6/11/2012.

Το κίνημα που ρίχνει κυβερνήσεις

Η **Μαρία Στύλλου** εξηγεί γιατί η κυβέρνηση του τρίτου Μνημόνιου έχει την τύχη των δύο προηγούμενων.

Το άρθρο αυτό γράφεται πριν από την ψηφοφορία για το νέο Μνημόνιο και για τον προϋπολογισμό, και είναι ανοιχτό εάν μετά απ' αυτό, η κυβέρνηση συνεργασίας θα μπορέσει να επιβιώσει. Αυτή την «ξαφνική» για πολλούς εξέλιξη την ενίσχυσε η ψηφοφορία στη Βουλή για τις ιδιωτικοποιήσεις και τη συνένωση των ασφαλιστικών ταμείων με τον ΕΟΠΠΥ. Το σχέδιο της κυβέρνησης απορρίφτηκε και για τον ΕΟΠΠΥ αλλά και εν μέρει για τις ιδιωτικοποιήσεις. Μια κυβέρνηση που στηριζόταν όταν ξεκίνησε σε 179 βουλευτές και σε τρία κόμματα απ' όλο το πολιτικό φάσμα, δεν κατάφερε παρά να συγκεντρώσει 148 ψήφους στο κρίσιμο άρθρο 2 για τις ιδιωτικοποιήσεις. Είναι το άρθρο που δίνει τη δυνατότητα στο κράτος να παραιτηθεί από την ιδιοκτησία και τον έλεγχο όλων των κρατικών επιχειρήσεων. Τέτοια συνοπτική και συνολική παραίτηση δεν είχε τολμήσει ούτε η Θάτσερ ούτε ο Ρήγκαν να την προτείνουν στην περίοδο της μεγαλοδυναμίας τους στις αρχές του '80.

Μετά απ' αυτή την ψηφοφορία, έχουν πέσει λυτοί και δεμένοι να μην επαναληφθεί η κατάρρευση της κυβερνητικής πλειοψηφίας την κρίσιμη εβδομάδα που ψηφίζεται το πακέτο των περικοπών της Τρόικας μαζί με τα εργασιακά και αμέσως μετά ο προϋπολογισμός.

Θα χρειαστεί να δούμε πώς φτάσαμε ως εδώ. Πώς μια κυβέρνηση που δημιουργήθηκε από τη Ν.Δ., το ΠΑΣΟΚ και τη ΔΗΜΑΡ, από τρία κόμματα αποφασισμένα να στηρίξουν το νέο πακέτο, που δήθεν θα οδηγούσε στην ανάπτυξη, έχει φτάσει στο σημείο της διάλυσης – όχι μόνο της διάλυσης της κυβέρνησης αλλά και της συνοχής του κάθε κόμματος χωριστά. Ο Σαμαράς αναγκάστηκε μέσα σ' αυτό το διάστημα να συγκρουστεί με τον Νικολόπουλο, βουλευτή της Αχαΐας που ανεξαρτητοποιήθηκε, να διαγράψει τον συνδικαλιστή της ΔΑΚΕ στη ΓΣΕΕ που κατέχει τη θέση του γραμματέα της, και στη συνέχεια, να διαγράψει έναν ακόμη βουλευτή. Στη ΔΗΜΑΡ ξεκίνησαν νωρίς οι συγκρούσεις στο εσωτερικό της και για την κυβέρνηση συνεργασίας με τη Ν.Δ. και για το νέο πακέτο, ακολούθησαν οι κωλοτούμπες της ηγεσίας της, αλλά αυτό δεν εμπόδισε την ανεξαρτητοποίηση ενός βουλευτή, και είναι ανοιχτό τι θα γίνει μετά απ' αυτή την κρίσιμη βδομάδα. Στο ΠΑΣΟΚ οι εξελίξεις θυμίζουν πολύ την περιγραφή του Τρότσκι για το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα της Γερμανίας όταν άρχισε η κρίση στο μεσοπόλεμο. Στο άρθρο του «Και τώρα;» που έγραψε το 1932[1] περιγράφει με πολύ γλαφυρό τρόπο μέχρι πού μπορεί να φτάνει η σήψη των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων μέσα σε μια τέτοια περίοδο. «*Στην περίοδο της πιο μεγάλης όξυνσης της ταξικής πάλης, το κόμμα που στηρίζεται στους εργάτες αλλά υπηρετεί τους καπιταλιστές, δεν μπορεί παρά να αισθάνεται την μυρωδιά που βγαίνει από τον ανοιγμένο τάφο*».

Αυτή η περιγραφή είναι αρκετή για να κατανοήσει κανένας όχι μόνο τις εξελίξεις αυτών των ημερών, αλλά και την κατάρρευση του ΠΑΣΟΚ μέσα σε δυο χρόνια, από το 44% το 2009, σε κατάσταση ελεύθερης πτώσης σήμερα.

Τρεις λάθος εκτιμήσεις...

Ο Σαμαράς αποφάσισε να σχηματίσει την κυβέρνηση συνεργασίας με συμμετοχή του ΠΑΣΟΚ και της ΔΗΜΑΡ, μια απόφαση με μεγάλο ρίσκο, ελπίζοντας ότι έτσι θα κέρδιζε χρόνο. Υπολόγιζε ότι η διάρκεια αυτής της κυβέρνησης θα ήταν μεγαλύτερη από τέσσερεις μήνες και ότι στο τέλος θα έβγαινε αυτός κερδισμένος. Αυτό το σενάριο στηρίχτηκε σε τρεις εκτιμήσεις, που έχουν ήδη φα-

νεί πόσο λάθος ήταν.

Η πρώτη αφορούσε την οικονομία και συγκεκριμένα ότι η διεθνής οικονομία μπαίνει σε περίοδο ανάπτυξης και το σκληρό πακέτο θα διευκόλυνε μια περίοδο οικονομικής ανάκαμψης και για την Ελλάδα. Η δεύτερη ήταν κοινωνική και υπολόγιζε ότι οι εργατικές αντιδράσεις απέναντι στο νέο πακέτο θα ήταν περιορισμένες. Σ' αυτό έλπιζε ότι θα έπαιζε ρόλο η συμμετοχή του ΠΑΣΟΚ και της ΔΗΜΑΡ. Και πάνω απ' όλα μια περίοδος χάριτος που πάντοτε έχει μια καινούργια κυβέρνηση. Και η τρίτη ήταν πολιτική και εκτιμούσε ότι η συγκυβέρνηση θα μπορούσε να στρίψει το πολιτικό κλίμα προς τα δεξιά, εξέλιξη που θα ευνοούσε την άνοδο της Ν.Δ. και παράλληλα θα τράβαγε το χαλί κάτω από τα πόδια της Αριστεράς. Πίστευε ότι η άνοδος του ΣΥΡΙΖΑ στο 27% θα ήταν μια περιορισμένη και προσωρινή εξέλιξη. Η προσπάθεια για στροφή δεξιά δεν θα ερχόταν μόνο από τις οικονομικές επιτυχίες, αλλά και μέσα από τις πολιτικές πρωτοβουλίες όπως η καμπάνια «καθαρίστε τις πόλεις», στείλτε τους μετανάστες στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, και απομονώστε τα πιο μαχητικά κομμάτια των εργατικών αγώνων και των αντιστάσεων.

...που έπεσαν έξω και στις τρεις

Η εξέλιξη της παγκόσμιας οικονομίας πηγαίνει προς το χειρότερο, η συζήτηση για νέα βουτιά, όχι στα χρηματιστήρια, αλλά στις οικονομίες των οκτώ πλουσιότερων κρατών είναι ανοιχτή. Η πρόσφατη σύνοδος του ΔΝΤ στο Τόκιο περιέγραψε την κατάσταση της διεθνούς οικονομίας ως εξής: Ο ρυθμός ανάπτυξης των G8 θα κυμαίνεται στο τέλος της χρονιάς κατά μέσο όρο στο 1,5%. Τα στοιχεία που έρχονται μετά απ' αυτή τη διαπίστωση είναι ακόμη χειρότερα και για την Ιαπωνία και για τη Γερμανία και για τις ΗΠΑ.

Ένα δεύτερο ακόμη πιο εντυπωσιακό στοιχείο που βγήκε από τη σύνοδο του ΔΝΤ είναι ότι η επιλογή της δημοσιονομικής πειθαρχίας σαν πολιτική διεξόδου από την κρίση, έχει το αντίθετο αποτέλεσμα. Ο «αρνητικός πολλαπλασιαστής», εργαλείο που χρησιμοποίησε το ΔΝΤ και ανήκει στον Κέυνς, μετατρέπει στις περικοπές των δημοσίων δαπανών σε μεγάλωμα της ύφεσης, όπου εφαρμόζεται. Μέσα σ' αυτές τις περιπτώσεις περιλαμβάνεται και η Ελλάδα, αλλά το

Επειδή η οικονομική κατρακύλα συνεχίζεται, όχι μόνο η προοπτική της ανάκαμψης δεν είναι ορατή, αλλά και οι άμεσες συμφωνίες με την Τρόικα μοιάζει να αμφισβητούνται

φαινόμενο δεν περιορίζεται μόνο σ' αυτήν. Ισχύει για όλη την Ευρώπη, ιδιαίτερα τα κράτη του Eurogroup, και μπορεί να επηρεάσει και τις ΗΠΑ. Οι εφημερίδες εκείνων των ημερών θύμιζαν τον κίνδυνο του λεγόμενου «δημοσιονομικού γκρεμού» στις ΗΠΑ, εάν στο τέλος του χρόνου εφαρμοστεί το πρόγραμμα περικοπών που συμφώνησαν Δημοκρατικοί και Ρεπουμπλικάνοι στο Κογκρέσο.

Η επιδείνωση φαίνεται ήδη στην ελληνική οικονομία. Χρειάστηκε το επιτελείο του Στουρνάρα να αναθεωρήσει τις προβλέψεις που είχε κάνει στον προϋπολογισμό που είχε καταθέσει πριν λίγες εβδομάδες. Οι Φαϊνάνσιαλ Τάιμς στο φύλλο τους στις 1 Νοέμβρη[2] γράφουν ότι *«η προς τα κάτω αναθεώρηση των στοιχείων του προϋπολογισμού, έχει απωθήσει την ανάκαμψη σε ακόμα μεγαλύτερη απόσταση. Η οικονομία προβλέπεται ότι θα συρρικνωθεί τον επόμενο χρόνο κατά 4,5% και όχι 3,8% όπως είχε προβλεφτεί, ενώ το έλλειμμα θα φτάσει στο 5,2% του ΑΕΠ και όχι στο 4,2% όπως ήταν η πρόβλεψη που έγινε πριν ένα μήνα, και τέλος το πρωτογενές πλεόνασμα του προϋπολογισμού (προ πληρωμής των τόκων) θα είναι μόνο 0,4% του Εθνικού Εισοδήματος, ενώ είχε προβλεφτεί ότι θα έφτανε το 1,1%».*

Συνολικά μέσα στα τελευταία τέσσερα χρόνια η μείωση του ΑΕΠ έχει φτάσει το 20%. Επειδή η κατρακύλα συνεχίζεται, όχι μόνο η προοπτική της ανάκαμψης δεν είναι ορατή, αλλά και οι άμεσες συμφωνίες με την Τρόικα μοιάζει να αμφισβητούνται. Ακόμη και το εάν θα πάρει η Ελλάδα τα 31 δις αμέσως μετά την ψήφο ή θα τα πάρει με δόσεις. Πολύ περισσότερο είναι αμφισβητούμενοι οι όροι που ισχυρίζονται ότι έθεσαν Βενιζέλος και Κουβέλης για επιμήκυνση καθώς και για επαναδιαπραγμάτευση του χρέους.

Κοινωνικά και πολιτικά, η κυβέρνηση συνεργασίας αποδείχτηκε πολύ μικρή για να σταματήσει την εργατική αντίσταση. Κανένας κλάδος, κανένας εργατικός χώρος δεν έδωσε περίοδο χάριτος σε μια κυβέρνηση που σχηματίστηκε μόνο και μόνο για να περάσει ένα νέο μνημόνιο, και να τσακίσει το εργατικό κίνημα. Η σχέση οικονομίας και πολιτικής, παρόλο που δεν είναι πάντοτε ευθεία, εξαρτάται αρκετά από την εμπειρία που έχει αποκτήσει το εργατικό κίνημα.

Όταν τον Ιούνη του 1989 έγινε η κοινή κυβέρνηση Ν.Δ. και ΣΥΝ, και στη συνέχεια τον Νοέμβρη της ίδιας χρονιάς η Οικουμενική με συμμετοχή και του ΠΑΣΟΚ με τον Αντρέα Παπανδρέου, οι διεθνείς εξελίξεις έμοιαζαν διαφορετικές. Οι κυβερνήσεις συνεργασίας δημιουργήθηκαν μετά την κατάρρευση του ανατολικού μπλοκ, και το επιχείρημα ότι η οικονομία της αγοράς επιβιώνει απέναντι σε μια οικονομία που είναι κρατική, έμοιαζε ότι δουλεύει. Και γι' αυτό ακόμα κι όταν κατάρρευσαν και οι δυο κυβερνήσεις του 89, στο τέλος αυτός που κέρδισε ήταν ο Μητσοτάκης.

Η εμπειρία τώρα είναι τελείως διαφορετική, και γι' αυτό η προσπάθεια αναβίωσης εκείνων των θεωριών δεν έχει πια πέραση. Το εργατικό κίνημα σήμερα έχει την εμπειρία ότι δεν κινδυνεύει από το «περισσότερο κράτος», από τα δημόσια σχολεία, νοσοκομεία, τους δήμους, τις ΔΕΚΟ, και ό,τι έχει μείνει ακόμα στο δημόσιο, αλλά από τη διάλυση τους. Μεγάλα τμήματα της εργατικής τάξης έχουν πίσω τους αγώνες υπεράσπισης κατακτήσεων του κοινωνικού κράτους. Γι' αυτό και οι εξελίξεις είναι τόσο γρήγορες, όχι μόνο στην οικονομία αλλά και στην πολική.

Ο ρυθμός με τον οποίον οι κυβερνήσεις μπαίνουν σε κρίση είναι γρηγορότερος από πριν. Στην Ελλάδα από τον Καραμανλή του 2007, στο ΠΑΣΟΚ του ΓΑΠ το 2009, πήρε δυο χρόνια. Από τότε μέχρι σήμερα έχουν πέσει δυο κυβερνήσεις και είναι ανοιχτό πόσο γρήγορα θα πέσει και η τρίτη. Κι αυτή η εικόνα δεν περιορίζεται μόνο στην Ελλάδα, αλλά συμβαίνει και στην Πορτογαλία, και στην Ισπανία, και στην Ιταλία, ακόμα και στη Γαλλία που ο Ολάντ βλέπει μέσα σε λίγους μήνες τη δημοτικότητα του να πέφτει και τις απεργίες να ανεβαίνουν.

Η πρόβλεψη του Σαμαρά για το εργατικό κίνημα διαψεύστηκε. Έβαλε πρόγραμμα να περάσει τις συνενώσεις των τραπεζών μέσα στο καλοκαίρι και είχε να αντιμετωπίσει την απεργία της Αγροτικής που κράτησε δυο βδομάδες και συντονίστηκε με το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο. Έκανε καθετί για να μην γίνουν τα συλλαλητήρια στη ΔΕΘ. Είναι η πρώτη φορά που πρωθυπουργός αποφασίζει να μην οργανώσει τα εγκαίνια και αυτό «γιορτάστηκε» με το μεγαλύτερο συλλαλητήριο, με συμμετοχή που ξεπέρασε τις 50 χιλιάδες. Από 'κει και πέρα η κυβέρνηση έχει χάσει τον λογαριασμό. Σε λιγότερο από δυο μήνες έχουν γίνει τρείς γενικές απεργίες, η τελευταία 48ωρη, τις μέρες που ψηφίζονται τα μέτρα, με ταυτόχρονες απεργίες και καταλήψεις στους δήμους και στις περιφέρειες, με απεργίες στα ΜΜΕ και με επαναλαμβανόμενες 24ωρες στην ΕΡΤ, με επαναλαμβανόμενες στις συγκοινωνίες της σταθερής τροχιάς (Μετρό, ΗΣΑΠ και τραμ), με απανωτές στάσεις εργασίας και απεργίες στα νοσοκομεία και με την ΓΕΝΟΠ-ΔΕΗ σε 48ωρες επαναλαμβανόμενες και ενάντια στο πακέτο και ενάντια στον προϋπολογισμό.

Οι εξελίξεις δεν είναι μόνο μια επανάληψη του περσινού Οκτώβρη, αλλά έχουν προχωρήσει. Είναι η πρώτη φορά που όχι μόνο κερδίζει η άποψη για απεργίες διαρκείας, αλλά υπάρχουν συνδικάτα, πρωτοβάθμια, κλαδικά ή ομοσπονδίες που είναι διατεθειμένα να μπούνε μπροστά και να τις οργανώσουν. Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες μια σειρά συνδικάτα πήραν την πρωτοβουλία να συντονιστούν με στόχο την απεργιακή κλιμάκωση διαρκείας. Συμμετείχαν πρωτοβάθμια σωματεία από τους δήμους του λεκανοπεδίου, από νοσοκομεία, από εκπαιδευτικούς, από το Μετρό, τα ΜΜΕ, και σωματεία από τον ιδιωτικό τομέα. Μια πρωτοβουλία τεράστιας σημασίας που πρέπει και να συνεχίσει και να διευρυνθεί. Η συνέχεια είναι πολύ κρίσιμη, όχι μόνο για την ψηφοφορία αλλά και για την προσπάθεια εφαρμογής των μέτρων από οποιαδήποτε κυβέρνηση. Είναι μια πρωτοβουλία που χρειάζεται να δεί τη συνέχεια της λειτουργίας της μέσα σε συνθήκες που αλλάζουν γοργά.

Ο Σαμαράς δεν έμεινε με σταυρωμένα χέρια. Η προσπάθεια του ήταν διπλή. Από τη μια να βάλει το δίλημμα στις ηγεσίες των συνδικάτων «Ή τα μέτρα ή το χάος», και από την άλλη να διασπάσει το εργατικό κίνημα. Δένδιας και αστυνομία δίνουν τα ρέστα τους στα ρατσιστικά πογκρόμ κατά των μεταναστών, ενώ από την άλλη στηρίζουν τη Χρυσή Αυγή να δημιουργεί κλίμα φόβου στις γειτονιές. Μπόρεσαν να στρίψουν το κλίμα δεξιά, όπως επεδίωκαν; Η απάντηση είναι όχι. Τουναντίον, αυτό που κατάφεραν ήταν να δημιουργηθεί ένα οργισμένο αντιφασιστικό κίνημα, που ήδη μετράει επιτυχίες ενάντια στους Χρυσαυγίτες στις γειτονιές. Αυτό που θα κρίνει την τύχη των Χρυσαυγιτών δεν είναι τα ποσοστά που καταγράφουν στα γκάλοπ, αλλά η δυνατότητα τους να κινούνται ελεύθερα στις γειτονιές και στα σχολεία. Εάν το αντιφασιστικό κίνημα τους κόψει αυτή τη δυνατότητα, τότε θα μειωθούν και τα ποσοστά τους. Το γεγονός ότι ο Δένδιας απείλησε με μήνυση την εφημερίδα Γκάρντιαν γιατί είχε άρθρο για βασανισμούς αντιφασιστών στην Ασφάλεια, δείχνει ότι η κυβέρνηση έχει χάσει και το ιδεολογικό μέτωπο.

Κοινωνικά και πολιτικά, η κυβέρνηση συνεργασίας αποδείχτηκε πολύ μικρή για να σταματήσει την εργατική αντίσταση

Ξαναζεσταμένες «θεωρίες»

Το ότι η κυρίαρχη τάξη χρησιμοποίησε το χαρτί της τρικομματικής κυβέρνησης για να συνεχίσει να κυβερνάει και παρόλα αυτά αντιμετωπίζει δυσκολίες, δεν σημαίνει ότι παραιτείται. Δεν παραιτείται από την προσπάθεια να γυρίσει την ατζέντα στα δεξιά και γι' αυτό ανανεώνει τη θεωρία ότι χρειάζεται λιγότερο κράτος. Ο Αντώνης Καρακούσης στο Βήμα της Κυριακής 4 Νοέμβρη, υποστηρίζει ότι φτάσαμε μέχρι εδώ γιατί *«το προηγούμενο μοντέλο λειτουργίας της χώρας χρεοκόπησε και πλέον τείνει να καταρρεύσει... Είναι σαφές ότι δομές και σχέσεις που οικοδομήθηκαν στα 35 χρόνια της Μεταπολίτευσης δεν μπορούν να υπηρετηθούν πλέον... Με τα χρόνια το ελληνικό περιβάλλον ισορρόπησε σε μια απολύτως ενοχική βάση. Οι πολιτικοί έκλεβαν το κράτος, οι επιχειρηματίες έβγαζαν εύκολα λεφτά, τα στελέχη των τραπεζών έβρισκαν χρηματοδότηση, ανέβαζαν τις δουλειές απολαμβάνοντας τρελούς μισθούς, μπόνους και ο κόσμος έπαιρνε δάνεια και νόμιζε πως ζει ζωή χαρισάμενη».*[3]

Η στενή σύνδεση πολιτικών, επιχειρήσεων και τραπεζών που χρησιμοποιούσαν το κράτος για να εξασφαλίσουν τα κέρδη τους, δεν είναι κανένα ιδιαίτερο ελληνικό μοντέλο. Όλος ο καπιταλισμός μεταπολεμικά και ιδιαίτερα τα τελευταία 40 χρόνια από τότε που πρωτοξεκίνησε η οικονομική κρίση της δεκαετίας του 1970, λειτούργησε με βάση αυτό το μοντέλο. Οι θεωρίες ότι ο νεοφιλελευθερισμός και η παγκοσμιοποίηση στηρίζονται στις αυτόματες λειτουργίες της αγοράς, και ο καλύτερος – ο πιο «ανταγωνιστικός» – κερδίζει, είναι ένα τεράστιο ψέμα. Η κρατική κεντρική τράπεζα στις ΗΠΑ, σε όλη αυτή την περίοδο, δεν κάνει τίποτα άλλο από το να ξελασπώνει τους καπιταλιστές, από την περίοδο του Ρήγκαν μέχρι τον Ομπάμα. Δεν χρειάζεται να πάει κανένας από περίπτωση σε περίπτωση. Αρκεί να ξαναδιαβάσει το βιβλίο του Μπουχάριν «Ιμπεριαλισμός και παγκόσμια οικονομία»[4] που περιγράφει γιατί οι καπιταλιστές την περίοδο της παγκοσμιοποίησης έχουν ανάγκη όσο ποτέ το κράτος για να τους στηρίζει απέναντι στους ανταγωνιστές τους. Το ότι αυτή η σχέση καταλή-

Γ. Παπανδρέου *Λ. Παπαδήμος* *Α. Σαμαράς*

Απεργιακή συγκέντρωση 6/11/2012.

γει σε σκάνδαλα, σε μίζες, σε Ζήμενς, Βατοπέδια, και παλιότερα σε Κοσκωτάδες, είναι μια υπενθύμιση για να ξεκαθαρίσουμε για το πώς πραγματικά λειτουργεί ο καπιταλισμός και γιατί δεν υπάρχει κανένας δρόμος «τίμιας διαχείρισης» του κράτους και του συστήματος, αλλά μόνο η ανατροπή του.

Ο Καρακούσης στην περιγραφή του ξεχνάει κάτι πολύ σημαντικό. Ότι μέσα στην ίδια περίοδο του «κρατικού μοντέλου» έγιναν οι μεγαλύτερες περικοπές στο κράτος πρόνοιας. Και ότι ταυτόχρονα με τον περιορισμό των δαπανών για την υγεία και τα νοσοκομεία, για την εκπαίδευση και τα σχολεία, για το περιβάλλον και τους δήμους, δηλαδή για όλες τις κοινωνικές ανάγκες της εργατικής τάξης, καθιερώθηκαν τα «ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια» που σήμαιναν αυξήσεις στο ρεύμα, στο τηλέφωνο, στο νερό, και συμπίεσαν το εργατικό εισόδημα σαν μερίδιο στο σύνολο της οικονομίας.

Αντίθετα, ανέβηκαν στα ύψη οι στρατιωτικές παραγγελίες και τα στρατιωτικά προγράμματα, η Ελλάδα μπήκε μέσα στο κυνήγι τι μερίδιο θα έπαιρνε από τους πολέμους στο Αφγανιστάν, στο Ιράκ, στη Μέση Ανατολή. Οι στρατιωτικές δαπάνες μαζί με τους τόκους ήταν τα κυρίαρχα κονδύλια στα έξοδα του κρατικού προϋπολογισμού. Ταυτόχρονα, στο σκέλος των εσόδων υπήρχε η αιμορραγία από τα «κίνητρα» για τους τραπεζίτες και τους επιχειρηματίες με τις περικοπές στην φορολογία τους. Εάν δεν έχουμε αυτή την εικόνα, τότε φτιάχνουμε αφηρημένες προπαγανδιστικές κατασκευές, όπως η περιγραφή ότι *«ο κόσμος έπαιρνε δάνεια και νόμιζε πως ζει ζωή χαρισάμενη»*, άρα ήταν συνένοχος σ' αυτό το μεγάλο φαγοπότι. Λίγο ως πολύ θεωρητικοποίηση για την τοποθέτηση του Πάγκαλου ότι «μαζί τα φάγαμε».

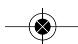
Υπάρχει λύση στα Αριστερά;

Το ΚΚΕ πρόσφατα, δια στόματος Παπαρήγα, δήλωσε ότι «η κυβέρνηση της Αριστεράς» μπορεί να λειτουργήσει σαν εφεδρεία για το σύστημα. Η αλήθεια είναι ότι δεν εξήγησε τίποτα περισσότερο, ούτε έδωσε κανένα ιστορικό παράδειγμα, αλλά είναι προφανές ότι θέλει να διώξει τις πιέσεις από πάνω του, γιατί δεν είναι ανοιχτό σε συνεργασίες με κανένα τμήμα της αριστεράς.

Από την άλλη μεριά, από μεριάς της ηγεσίας του ΣΥΡΙΖΑ, η προσπάθεια είναι να πείσει ότι η εκλογή του σε πρώτο κόμμα στις επόμενες εκλογές και η δημιουργία μιας κυβέρνησης με αυτόν στο κέντρο, θα σήμαινε την ανατροπή των μνημονίων και το άνοιγμα σε μια προοπτική οικονομικής ανάπτυξης. Αυτό βάζει στην ημερησία διάταξη τι σημαίνει κυβέρνηση της αριστεράς, και πώς μπορεί να σημάνει μέσα σε τέτοια περίοδο καλύτερες μέρες για την εργατική τάξη. Αυτό το ζήτημα το έβαλε με έναν έμμεσο τρόπο ο Παναγιώτης Λαφαζάνης όταν έκανε τη διαπίστωση ότι «δεν είμαστε έτοιμοι να κυβερνήσουμε». Τοποθέτηση που ξεσήκωσε αντιδράσεις στη ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ.

Το πρώτο που χρειάζεται να ξεκαθαρίσουμε είναι το ποιά δύναμη ανέβασε την αριστερά στις τελευταίες εκλογές. Δεν είναι μια εργατική τάξη σε απόγνωση που δίνει την ψήφο της στην Αριστερά γιατί δεν πιστεύει στις δυνάμεις της, αλλά μια τάξη που έφτασε να ψηφίσει μαζικά αριστερά εγκαταλείποντας το ΠΑΣΟΚ, επειδή έχει την συλλογικότητα και την αυτοπεποίθηση ότι μπορεί να ρίχνει κυβερνήσεις. Αν δεν είχαν μεσολαβήσει δυο χρόνια σκληρών συγκρούσεων πρώτα με την κυβέρνηση του ΓΑΠ (που είχε σαρωτικά ποσοστά μέσα στις εργατογειτονιές) και στη συνέχεια του Παπαδήμου, δεν θα ήταν δυνατόν ένας ΣΥΡΙΖΑ του 5% να υπόσχεται κυβέρνηση της αριστεράς και να βρίσκει ανταπόκριση.

Ένα δεύτερο στοιχείο που πρέπει να πάρουμε υπόψη μας είναι ότι οι εκλογικοί συσχετισμοί πάντα υποτιμούν τις

πραγματικές δυνατότητες της εργατικής τάξης. Η διαπίστωση που κάνει ο Τρότσκι είναι αρκετά χρήσιμη:

«Έχουμε πάρει υπόψη μας τον συσχετισμό δύναμης από κοινοβουλευτικής σκοπιάς. Αλλά αυτός είναι ένας απατηλός καθρέφτης. Στην κοινοβουλευτική εκπροσώπηση η δύναμη της καταπιεσμένης τάξης είναι πολύ κάτω από την πραγματική της δύναμη και ανάποδα: η αντιπροσώπευση της αστικής τάξης ακόμα και τη παραμονή της πτώσης της θα είναι αναβαθμισμένη, μασκαρεύοντας τις αδυναμίες της σε υποτιθέμενη δύναμη. Μόνο η επαναστατική πάλη ξεσκεπάζει κάθε συγκάλυψη των πραγματικών ταξικών συσχετισμών».[5]

Άρα στο ερώτημα εάν μπορεί η αριστερά να κυβερνήσει, η απάντηση είναι η οργάνωση της πραγματικής δύναμης της τάξης για να επιβάλει όχι μόνο την ανατροπή του μνημονίου, αλλά και το άνοιγμα μιας περιόδου που την ατζέντα θα την καθορίζει το πρόγραμμα της εργατικής τάξης και όχι των καπιταλιστών. Γι' αυτό τα αιτήματα για απαγόρευση των απολύσεων, για διαγραφή του χρέους, για κρατικοποίηση των τραπεζών και όλων των μεγάλων επιχειρήσεων, για ρήξη με το ευρώ, την ΕΚΤ και την ΕΕ, πάνε μαζί με τον εργατικό έλεγχο. Αν η τάξη περιοριστεί να περιμένει λύσεις από τα έδρανα της Βουλής και τα υπουργεία, οι ελπίδες της εξασθενίζουν. Αν οργανωθεί για να επιβάλει τη δική της ατζέντα με τις δικές της δυνάμεις, τότε οι δυνατότητές της διευρύνονται απεριόριστα.

Όλα αυτά δεν είναι μόνο ιστορικές εμπειρίες από τις μεγάλες επαναστάσεις του παρελθόντος, όπως η Οκτωβριανή. Ενυπάρχουν και στη σημερινή δυναμική, αρκεί να υπάρχει μια Αριστερά ικανή να τα αναδείξει. Η διακήρυξη της Διεθνιστικής Σοσιαλιστικής Τάσης[6] στις παραμονές της κοινής Γενικής Απεργίας στον ευρωπαϊκό νότο στις 14 Νοέμβρη δείχνει πόσο χειροπιαστά μπαίνουν σήμερα αυτά τα ζητήματα:

«Η απόφαση των συνδικάτων στην Ελλάδα, την Ιταλία, την Πορτογαλία, την Ισπανία, τη νότια Κύπρο και τη Μάλτα να καλέσουν γενική απεργία στο πλαίσιο μιας πανευρωπαϊκής μέρας δράσης ενάντια στη λιτότητα δεν έχει προηγούμενο.

Δίνεται μια εκπληκτική ευκαιρία να συνδεθούν μεταξύ τους οι μαζικές αντιστάσεις απέναντι στις περικοπές και τις επιθέσεις στα εργατικά δικαιώματα,

Αν η τάξη περιοριστεί να περιμένει λύσεις από τα έδρανα της Βουλής και τα υπουργεία, οι ελπίδες της εξασθενίζουν.

Αν οργανωθεί για να επιβάλει τη δική της ατζέντα, τότε οι δυνατότητές της διευρύνονται απεριόριστα

αντιστάσεις που αναπτύσσονται σε ολόκληρη την Ευρώπη τα τελευταία δύο χρόνια. ...οι εργάτες έχουν δείξει ότι είναι εφικτό να αντισταθούμε σε αυτές τις επιθέσεις. Η ελληνική εργατική τάξη – η οποία έχει υποστεί το χειρότερο χτύπημα από το τσουνάμι της λιτότητας – έχει ταυτόχρονα βρεθεί στην πρώτη γραμμή της αντίστασης. Πάνω από 20 γενικές απεργίες, συνδυασμένες με εκατοντάδες κλαδικές απεργίες και διαδηλώσεις τα τελευταία δύο χρόνια, κατάφεραν να γονατίσουν δύο κυβερνήσεις και να οδηγήσουν σε μια πολιτική ριζοσπαστικοποίηση που έφερε την αριστερά στο κατώφλι της εκλογικής νίκης.

Στην Ισπανία, η εκτίναξη του κινήματος των Ιντιγνάδος – στο οποίο υπολογίζεται να πήρε μέρος το 25% του πληθυσμού – έδωσε έμπνευση για την αντιπαράθεση με την κυβέρνηση του Ραχόι. Στην Πορτογαλία, μαζικές διαδηλώσεις κατάφεραν να μπλοκάρουν τα σχέδια του Κοέλιο να περικόψει οριζόντια τους μισθούς κατά 7%. ...

Περισσότερο από ποτέ, υπάρχει ανάγκη να γενικευτεί η αντίσταση. ...

Χρειαζόμαστε επειγόντως ένα κοινωνικό-πολιτικό κίνημα βασισμένο σε αιτήματα όπως να μην πληρωθεί το χρέος, να φορολογηθούν οι πλούσιοι, όχι στις περικοπές, αύξηση στον κατώτατο μισθό, σύνταξη στα 60, εθνικοποίηση των τραπεζών κάτω από δημοκρατικό και εργατικό έλεγχο. Αυτά πρέπει να συνδυαστούν με την αντιπαράθεση στο ρατσισμό και το φασισμό και την πάλη για δημοκρατικές αλλαγές. Το κίνημα των Πλατειών κατάφερε να συνδέσει την αντίσταση στη λιτότητα με τα αιτήματα ενάντια στα κοινοβουλευτικά προνόμια και την επιθυμία για αλλαγές που φτάνουν μέχρι τον πυρήνα της απάτης της αστικής δημοκρατίας.

Η απομάκρυνση του κόσμου από τους πολιτικούς και το υπάρχον πολιτικό σύστημα δεν έχει οδηγήσει, όπως συχνά λέγεται, σε απόρριψη της πολιτικής ως μάχης για να αλλάξουμε τον κόσμο. Οι δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι εκατομμύρια άνθρωποι θα υποστήριζαν βασικά προγραμματικά αιτήματα όπως αυτά που σκιαγραφήσαμε παραπάνω. Οι εκλογικές επιτυχίες του ΣΥΡΙΖΑ στην Ελλάδα και του Μετώπου της Αριστεράς στη Γαλλία, όπως και η στροφή προς την Ενωμένη Αριστερά και τους αριστερούς εθνικιστές στην Ισπανία είναι επίσης αντανακλάσεις αυτού του φαινομένου. Αυτό που χρειάζεται πλέον είναι αυτή η ανερχόμενη αριστερά να σπάσει αποφασιστικά από τη σοσιαλδημοκρατία, η οποία άνοιξε την πόρτα για τη δεξιά και τη λιτότητα σε μεγάλο μέρος της Ευρώπης.

Η δημιουργία ενός πλατιού μετώπου ενάντια στη λιτότητα πρέπει να συνδυάζεται με την ενίσχυση μιας πολιτικά ανεξάρτητης αντικαπιταλιστικής αριστεράς – και μέσα σε τέτοια μέτωπα και παράλληλα με αυτά. Μια αντικαπιταλιστική αριστερά που μπορεί να δυναμώσει την αντιπαράθεση με την Ευρωπαϊκή Ένωση που υπάρχει μόνο για να διασφαλίζει τις προτεραιότητες του κεφαλαίου. Η εναλλακτική είναι η αλληλεγγύη των εργατών πάνω από τα σύνορα, για τη σοσιαλιστική δημοκρατία από τα κάτω.

Όχι στην Ευρώπη των αφεντικών!

Όλοι στο δρόμο στις 14 Νοέμβρη!

Για μια αντικαπιταλιστική εναλλακτική λύση!». ■

1. "«Και τώρα;» Ζωτικά ερωτήματα για το προλεταριάτο της Γερμανίας", στο βιβλίο: Λέων Τρότσκι, *Η πάλη ενάντια στο φασισμό στη Γερμανία*, Έκδοση Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο.
2. *Financial Times*, 1η Νοέμβρη 2012, σελ. 6. Άρθρο με τίτλο «Οι ψήφοι για τη μεταρρύθμιση και τον προϋπολογισμό ξεσκώνουν τους έλληνες βουλευτές».
3. Αντώνης Καρακούσης, «Το τίμημα της προδοσίας», *Βήμα*, 4 Νοέμβρη, σελ.17
4. Νικολάι Μπουχάριν, *Ιμπεριαλισμός και Παγκόσμια Οικονομία*, Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Μάης 2004.
5. Λέων Τρότσκι, όπου και παραπάνω.
6. Στη Διεθνιστική Σοσιαλιστική Τάση ανήκει το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα στην Ελλάδα. Ολόκληρο το κείμενο στο http://internationalsocialists.org/wordpress/2012/11/ist-statement-general-strike-in-southern-europe-on-14-november/

Στιγμιότυπο από τη μεγάλη απεργία των δασκάλων στο Σικάγο.

Το όνειρο Ομπάμα ξεθωριάζει, η αντίσταση αναβλύζει

Ο **Κώστας Σαρρής** γράφει για τις εκλογές στις ΗΠΑ και τις οικονομικές και πολιτικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο αμερικάνικος καπιταλισμός.

Ποτέ άλλοτε, μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, οι ΗΠΑ, ο μεγαλύτερος καπιταλισμός στον πλανήτη, δεν ήταν τόσο στριμωγμένες: οικονομικά, πολιτικά, κοινωνικά. Οι αμερικανικές εκλογές το ανέδειξαν, ως ένα βαθμό, τραβώντας τα βλέμματα παγκοσμίως.

Προεκλογικά όλος ο πλανήτης έδειχνε να κρέμεται από το «μαγικό ραβδί» των δυο βασικών υποψήφιων προέδρων, όπου μαζί με τον κεντρικό τραπεζίτη της Fed, Μπεν Μπερνάνκι, υποτίθεται θα προσφέρουν λύσεις στην κρίση. Αλλά αντί γι' αυτό μοιάζουν να βουλιάζουν στα ίδια αδιέξοδα, όπως η οικονομία διεθνώς, σε ένα κόσμο ασταθή και πολωμένο.

Βασικό υπόβαθρο της κονταρομαχίας Ομπάμα-Ρόμνεϊ αποτέλεσε το βάθεμα της οικονομικής κρίσης και ο αντίκτυπος πάνω στη άρχουσα τάξη των ΗΠΑ να διατηρήσει κυρίαρχο ρόλο οικονομικά και γεωπολιτικά στον πλανήτη. Την ώρα που η απογοήτευση για το όνειρο Ομπάμα δίνει τη σκυτάλη στην ενίσχυση των αγώνων, με απεργίες και διαδηλώσεις, όπως οι εκπαιδευτικοί στο Σικάγο και το κίνημα «Occupy Wall Street» (Καταλάβετε τη Γουόλ Στριτ).

Πέντε χρόνια από την παραλίγο ολοκληρωτική κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος και τη «σανίδα σωτηρίας» που πρόσφεραν τα κράτη, η κρίση δεν έχει ξεπεραστεί. Αντίθετα το ενδεχόμενο μιας δεύτερης, πιο άγριας, οικονομικής ύφεσης μοιάζει όλο και πιο κοντινό διεθνώς, παρά το αστρονομικό ποσό των 14 τρισ. δολ. που αποφάσισαν να διοχετεύσουν τα μεγάλα κράτη στην ιστορική σύνοδο κορυφής του G20 στο Λονδίνο τον Απρίλιο του 2009 για να αποφύγουν τα χειρότερα.

Τα χειρότερα, όμως, είναι μπροστά. Για δυο λόγους: Πρώτον, τα πολεμοφόδια των «ενισχύσεων» είναι πλέον λιγότερα και με περιορισμένη αποτελεσματικότητα, κουβαλώντας παλιά προβλήματα (υπερχρέωσης και πληθωρισμού) από την πίσω πόρτα. Δεύτερον, η μετάσταση της κρίσης από τον ιδιωτικό τομέα στα δημόσια οικονομικά πάει «αγκαζέ» με τη λιτότητα, που εντείνει το φαύλο κύκλο της ύφεσης και του χρέους.

Συνολικά την τετραετία Ομπάμα, το αμερικανικό κράτος έσπρωξε περί τα 4 τρισ. δολ. σε ζεστό «τυπωμένο» χρήμα της Fed, αλλά κατάφερε μόνο πρόσκαιρα να αναχαιτίσει την κρίση. Έδωσε ένα ηλεκτρικό σοκ στην καρδιά των τραπεζών, που γλίτωσαν στο παρά πέντε το μοιραίο έμφραγμα. Για να αρχίσουν, όμως, πάλι τα ίδια, μαζί με τις μεγάλες επιχειρήσεις: Φούσκες.

Το αποτέλεσμα της «ποσοτικής χαλάρωσης» (QE-«εκτύπωση χρήματος») της Fed ήταν πενιχρό για την οικονομία,

Εικόνα καταστροφής από τον τυφώνα Σάντι.

ανεβάζοντας όμως τα χρηματιστήρια. Ο Μπερνάνκι ονόμασε αυτό το εργαλείο, «μέσο ισορροπίας χαρτοφυλακίου», με το οποίο – λέει – η χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής αυξάνει τον πλούτο των νοικοκυριών και επομένως διεγείρει τις καταναλωτικές δαπάνες, ευελπιστώντας να αντιμετωπίσει, μάταια, την ανεργία που δεν υποχωρεί.

Η πρώτη χαλάρωση έφερε αρχικά κάποιο ισχνό αποτέλεσμα – στο δ' 3μηνο του 2010 – αλλά κράτησε λίγο. Ήταν τότε που όλοι οι «σοφοί» του συστήματος μιλούσαν για «φως στην άκρη του τούνελ», για «πράσινα βλαστάρια» και... πράσινα άλογα. Ωστόσο, ο Μπερνάνκι αναγκάστηκε να προχωρήσει σε δεύτερο γύρο «εκτύπωσης» χρήματος υπό το βάρος της συνεχιζόμενης οικονομικής αδυναμίας.

Στα μέσα του φετινού Σεπτεμβρίου έσπευσε να εξαγγείλει τρίτο γύρο (QE-3). Την αγορά 40 δισ. δολ. σε ενυπόθηκους τίτλους κάθε μήνα για απεριόριστο αριθμό ετών, ώστε να μειωθούν τα σχετικά επιτόκια και να αυξηθεί η ρευστότητα των τραπεζών κατά 1,5 τρισ. δολ. έως τα μέσα του 2015. Όμως, ούτε η τελευταία χαλάρωση της Fed δείχνει να αναχαιτίζει την πτώση της βιομηχανικής παραγωγής διεθνώς – στις ΗΠΑ, στην Ευρώπη, στην Ιαπωνία, στην Κίνα.

Όλο αυτό το δημόσιο χρήμα πάει στις τράπεζες για να κλείσουν τρύπες των «κακών δανείων», χωρίς ωστόσο να υπάρχει δημόσιος έλεγχος, μακριά από τα χέρια της Wall Street ώστε να κατευθύνονται στην πραγματική οικονομία. Οπότε το αποτέλεσμα είναι μια τρύπα στο νερό. Τα ράλι των χρηματιστηρίων, από τις «τρόμπες» των κεντρικών τραπεζών, αποδεικνύονται όλο και πιο βραχύβιες φούσκες, που σκάνε γρήγορα κάτω από το βάρος της ανασφάλειας ασταθών θεμελίων στην παραγωγή. Αφού δεν υπάρχει πουθενά κάποιο σημάδι ότι η συρρίκνωση της παγκόσμιας ανάπτυξης έχει αντιστραφεί.

Πού οφείλεται αυτή η ανεπάρκεια; Η κυρίαρχη ελίτ και οι κυβερνήσεις καλούνται να λύσουν ένα βασικό ιστορικό αδιέξοδο του καπιταλισμού: Πώς θα καταφέρουν να ανακόψουν την πτωτική τάση στις αποδόσεις των εταιρικών κερδών σε σχέση με τις παραγωγικές επενδύσεις, χωρίς όμως να περικόψουν τους μισθούς σε τέτοιο βαθμό ώστε να βραχυκυκλώσουν τις αγορές προϊόντων πάνω στις οποίες στηρίζεται η κερδοφορία.

Η ριζική αδυναμία να απαντηθεί αυτό το θεμελιώδες πρόβλημα είναι που κάνει την άρχουσα τάξη στις ΗΠΑ, να έχει τόσο χαμηλή αυτοπεποίθηση για το τι ξημερώνει στο μέλλον – όπως στη Μεγάλη Ύφεση της δεκαετίας του '30, όταν καμιά συνταγή δεν δούλευε. Οι φόβοι ενισχύονται διεθνώς καθώς η «εκτύπωση» νομίσματος και οι «ενέσεις ντόπας», απειλούν να αυξήσουν τις τιμές (πετρέλαιο, τρόφιμα, εμπορεύματα) χωρίς να βάλουν φρένο στην οικονομική επιδείνωση, απειλώντας με έναν συνδυασμό στασιμότητας και πληθωρισμού – γνωστό ως «στασιμοπληθωρισμό» τη δεκαετία του '70.

Αυτό το χρέος ποιός θα το πληρώσει;

Μολονότι, ακόμα η τάση για «αποπληθωριστική ύφεση» (ύφεση με πτώση τιμών) κυριαρχεί, οι φόβοι είναι ακόμα βαθύτεροι στις ΗΠΑ, καθώς τρέμουν στην ιδέα πως με τα «τυπωμένα δολάρια» θα μειωθεί σημαντικά η ισοτιμία του αμερικανικού νομίσματος στην διεθνή αγορά και θα οδηγήσει σε αύξηση τιμών στην εσωτερική αγορά, αποδυναμώνοντας την παγκόσμια οικονομική δύναμη της αμερικανικής άρχουσας τάξης

Το χρέος των ΗΠΑ ακουμπά πλέον τα 16 τρισ. δολ. ξεπερνώντας το 100% του ΑΕΠ, ενώ το έλλειμμα του προϋπολογισμού έχει διογκωθεί στα 1,2 τρισ. δολ., στο 8,5% του ΑΕΠ. Με την ανεργία κοντά στο 9% και την ανάπτυξη του ΑΕΠ (μόλις 0,5%) σε οριακό σημείο, *«οι οικονομικές συνθήκες για το 2013 πιθανώς να θεωρηθούν υφεσιακές»*, ομολογεί το Γραφείο Προϋπολογισμού του Κογκρέσου.

Έτσι, ο Ομπάμα ακροβατεί ανάμεσα στις διεγερτικές επεμβάσεις της Fed στο σύστημα και τις υφεσιακές τάσεις της λιτότητας – με την αποδοχή της δοξασίας για «λιγότερο κράτος» των Ρεπουμπλικάνων – αντιμετωπίζοντας έναν ακόμα σκόπελο. Την αυτόματη μείωση δαπανών (4% του ΑΕΠ), 1,2 τρισ. δολ., από 1η Ιανουαρίου, εάν δεν πέσει το έλλειμμα – όπως συμφώνησε στο Κογκρέσο. *«Αλλά κάθε λογικός άνθρωπος αντιλαμβάνεται ότι το αποτέλεσμα αυτού του σοκ θα είναι πιο βαθιά ύφεση»*, προειδοποιεί ο Μάρτιν Γουλφ στην εφημερίδα Financial Times (17/10).

Απέναντι σε αυτά τα αδιέξοδα, ο Ομπάμα αρνείται να τα βάλει στα σοβαρά με τις τράπεζες και τους μεγαλοβιομήχανους που προκάλεσαν την κατρακύλα. Για παράδειγμα, μολονότι ορισμένοι παρουσίαζαν τον Ομπάμα ως νέο Ρούσβελτ, ο ρυθμιστικός νόμος που πέρασε για τις τράπεζες, "Dodd-Frank Act" το 2010, λόγω του ισχυρού λόμπι της Wall Street στο Λευκό Οίκο, δεν ακούμπησε ούτε στο ελάχιστο το νόμο "Glass-Steagall Act" του 1933, που επέβαλε το διαχωρισμό επενδυτικών και εμπορικών εργασιών στο τραπεζικό σύστημα και αποτέλεσε έναν από τους κεντρικούς άξονες της πολιτικής του New Deal.

Ο Ομπάμα μπορεί να διαφωνεί με τον Ρόμνεϊ στο βαθμό φορολόγησης των πλουσίων, αλλά συμφωνούν και οι δυο στη μείωση της φορολόγησης των επιχειρήσεων, υποστηρίζοντας την κλασσική νεοφιλελεύθερη φαντασίωση: «εάν τα εταιρικά κέρδη τονωθούν, τότε ο πλούτος θα κατρακυλήσει στην υπόλοιπη κοινωνία». Ό,τι λέει και ο Σαμαράς, δηλ.: παραμύθια.

Η συλλογιστική των λιγότερων εταιρικών φόρων δεν λειτούργησε ποτέ, ούτε πρόκειται τώρα. Ακόμα και το Γραφείο Προϋπολογισμού του Κογκρέσου το

Ντιμπέιτ Ομπάμα-Ρόμνεϊ.

αναγνωρίζει σε συνθήκες οικονομικής αδυναμίας: *«Η αύξηση στα προ φόρων κέρδη των επιχειρήσεων τυπικά δεν δημιουργεί κάποιο μεγάλο κίνητρο να προχωρήσουν σε προσλήψεις για να παράγουν περισσότερο, διότι η παραγωγή εξαρτάται κυρίως από την ικανότητα των εταιρειών να πουλήσουν τα προϊόντα τους»*.

Κι όμως, ο Ομπάμα προτείνει να μειωθούν οι φόροι στις επιχειρήσεις στο 25%. Να, τι είπε στο πρώτο ντιμπέιτ: *«Ο Κυβερνήτης Ρόμνεϊ και εγώ συμφωνούμε πως ο φορολογικός συντελεστής των επιχειρήσεων είναι πάρα πολύ υψηλός, γι 'αυτό θέλω να τον μειώσω, κυρίως για την βιομηχανία, να τον ρίξω στο 25%»*.

Ο ονομαστικός φορολογικός συντελεστής για τις επιχειρήσεις είναι 35%, αλλά οι εταιρείες ήδη για χρόνια απολαμβάνουν τόσες πολλές εξαιρέσεις, εκπτώσεις και παραθυράκια που πληρώνουν πολύ λιγότερα – κι αρκετά συχνά, τίποτα απολύτως. Σύμφωνα με το οικονομικό site NerdWallet οι 10 πιο κερδοφόρες εταιρείες στις ΗΠΑ (όπως, Exxon Mobil, Apple, Microsoft, JPMorgan, General Electric), πλήρωσαν πέρσι φόρο με πραγματικό συντελεστή μόλις 9%. Μεταξύ 2001 και 2010 η General Electric πλήρωσε μόνο 14%. Στην πραγματικότητα οι φόροι πέφτουν και το ποσοστό του συνολικού παραγόμενου εισοδήματος που κατευθύνεται στο κεφάλαιο σε σχέση με την εργασία, αυξάνεται συνεχώς.

Ακόμα και η «κρατικοποίηση» του 60% της General Motors ήταν εις βάρος των εργατών. Μείωση στα 14 δολ. από 22 δολ. στα κατώτατα ωρομίσθια ήταν το αντάλλαγμα για τη «διάσωση» Ομπάμα. Οι περικοπές μισθών, οι ατομικές συμβάσεις, οι απολύσεις, έγιναν το κοινό μοτίβο της «ανταγωνιστικότητας» για μια σειρά εξαγωγικές εταιρείες. Η πολυεθνική Caterpillar έγινε πρωτοσέλιδο φέτος, όταν αρνήθηκε να προχωρήσει σε αυξήσεις που ζητούσαν οι εργαζόμενοι σε εργοστάσιο στο Ιλινόις, καθώς «βλέπει» να τρίζουν τα κέρδη ρεκόρ (1,7 δισ. δολ) που σημείωσε το β' τρίμηνο. Προχώρησε σε 6ετή συμφωνία μείωσης μισθών, όταν ο διευθύνων σύμβουλος πήρε αύξηση απολαβών και μπόνους της τάξης του 60% (16,9 εκατ. δολ.).

Παρόμοια, οι ετήσιες αμοιβές του Στέφεν Χέμσλεϊ (διευθύνοντος συμβούλου της Minnetonka, βραχίονα της ασφαλιστικής UnitedHealth Group), έφτασαν τα 1,3 εκατ. δολ. κατά μέσο όρο την τελευταία 5ετία, ενώ από τα stock option έβγαλε πάνω από 170 εκατ. δολ. κι άλλα 51 εκατ. από πωλήσεις μετοχών, όπως αποκαλύπτει το Bloomberg. Τα σκανδαλώδη κέρδη του αποτέλεσαν αφορμή για να διοργανωθεί μεγάλη διαδήλωση στη Μινεσότα από το κίνημα «Occupy Lake Minnetonka», έξω από την πολυτελή έπαυλη που διατηρεί για το χειμώνα μπροστά στην παγωμένη λίμνη.

Το 2011, το 1% των οικογενειών στην κορυφή των εισοδημάτων στις ΗΠΑ τσέπωσε το 93% της αύξησης του εισοδήματος της χώρας, σύμφωνα με έρευνα του Εμανουέλ Σάες, καθηγητή στο Πανεπιστήμιο του Μπέρκλεϊ. Οι ανισότητες και οι κλεψιές δείχνουν ότι οι εταιρείες δεν εμποδίζονται από τους φόρους για να επενδύσουν. Το αντίθετο, προτιμούν να κάθονται πάνω σε ένα βουνό από παλιότερα κέρδη (σχεδόν 2 τρισ. δολ υπολογίζονται στις ΗΠΑ κι άλλα τόσα στην Ευρώπη), τα οποία όμως δεν επενδύουν, διότι δεν προσδοκούν ικανοποιητικές αποδόσεις, αναζητώντας γέφυρες στις φούσκες.

Σαθρή διέξοδος

Όταν έσκασε η φούσκα στα ακίνητα και ήρθε το πιστωτικό κραχ το 2008, πολλοί οπαδοί του μονεταρισμού συνειδητοποίησαν, αργά, ότι η ύφεση απλά κρυβόταν κάτω από το χαλί και... το 'ριξαν στην αναβίωση του κεϊνσιανισμού, φωνάζοντας: «Σώστε τον ιδιωτικό τομέα, τις τράπεζες» – Κοινωνικοποιήστε τις ζημιές. Αυτό έκαναν, μετά την πτώση της Lehman, ο υπ. Οικονομικών του Μπους, Χένρι Πόλσον, πρώην αφεντικό της Goldman Sachs μαζί με τον Μπερνάνκι και το συνέχισε ο Τίμοθι Γκάιτνερ, ως υπ. Οικονομικών του Ομπάμα και πρώην κορυφαίος σύμβουλος του Χ. Πόλσον.

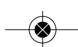
Αυτός ο «χρηματοοικονομικός κεϊνσιανισμός», όπως τον περιγράφει ο ιταλός μαρξιστής Ρικάρντο Μπελοφιόρε, καθηγητής οικονομικών στο πανεπιστήμιο του Μπέργκαμο, οδήγησε διάφορους να κομπάζουν ότι η ανάπτυξη στρίβει τη γωνία, καθώς *«αρχίζουν να δρουν τα αντικαταθλιπτικά φάρμακα που χορηγούνται από τις κυβερνήσεις και τις νομισματικές αρχές»*, όπως έγραφαν οικονομολόγοι της ING το 2010.

Αλλά όταν ο ασθενής πάσχει από καρδιακή ανεπάρκεια τι να του κάνουν τα αντικαταθλιπτικά; Τι να κάνουν οι ασπιρίνες στον καρκίνο;

Τώρα, ο επικεφαλής οικονομολόγος της Morgan Stanley, Ντέιβιντ Ρόζενμπεργκ, σηκώνει «κόκκινη σημαία» (Bloomberg, 13/10), καθώς διαπιστώνει τη νέα κατρακύλα που συντελείται στις πραγματικές επενδυτικές δαπάνες, εξαιτίας της πτωτικής τάσης στις κερδοφορίες: όχι μόνο ως ποσοστό απόδοσης σε σχέση με τα επενδυόμενα κεφάλαια (όπως εξήγησε πρώτος ο Μαρξ πριν 160 χρόνια), αλλά κι ως απόλυτο νούμερο.

«Οι εταιρείες του δείκτη S&P 500 ανακοινώνουν ήδη χαμηλότερα κέρδη γ' 3μήνου για πρώτη φορά μέσα σε τρία χρόνια, με μια ομάδα εταιρειών υψηλής κεφαλαιοποίησης σαν τις McDonalds, DuPont, Dow Chemicals, AMD, General Electric να απογοητεύουν τις αγορές», αναφέρει το Businessesweek (25/10). Επιπλέον, η επιβράδυνση της κινέζικης οικονομίας στερεί ένα βασικό «μαξιλάρι» κι ασκεί ακόμη ισχυρότερες πιέσεις διεθνώς.

Το γ' τρίμηνο του 2012, οι παραγγελίες βιομηχανικών αγαθών βούλιαξαν

23,5% σε ετήσια βάση, καταγράφοντας τη μεγαλύτερη υποχώρηση από το α' 3μηνο του 2009, σύμφωνα με το αμερικανικό υπουργείο Εμπορίου. Ήδη, κολοσσοί σαν την Caterpillar, τη μεγαλύτερη εταιρεία στον πλανήτη στην παραγωγή μηχανολογικού εξοπλισμού για τις κατασκευές και τα μεταλλεία, μειώνουν την παραγωγή τους. Πολυεθνικές εταιρείες υψηλής τεχνολογίας – σαν τις Cisco, Dell, Texas Instrument, Apple, Xerox – περιορίζουν τις εκτιμήσεις των προσδοκώμενων εσόδων τους, ενώ στο χώρο των εκδόσεων η εφημερίδα New York Times πέρασε σε ζημιές καθώς συρρικνώνονται οι διαφημιστικές δαπάνες.

Οι νεοφιλελεύθεροι οπαδοί της καταστροφικής λιτότητας δεν μπορούν να λύσουν αυτό το δομικό πρόβλημα. Ακόμη και το ΔΝΤ το παραδέχεται ανοιχτά: *«για κάθε μονάδα περικοπών η ύφεση σχεδόν διπλασιάζεται»*. Αλλά ούτε οι κεϊνσιανοί οικονομολόγοι υποστηρικτές της «κρατικής διέγερσης», προσφέρουν λύση, όπως ο Π. Κρούγκμαν και ο Μ. Γουλφ που επικρίνουν ως «ανησυχητικά μέτρια» τη δημοσιονομική τόνωση (περισσότερα για το νέο βιβλίο του Π. Κρούγκμαν, σελ. 39).

Οι σπασμένες υποσχέσεις του Ομπάμα

Κάτω από αυτά τα αδιέξοδα για εκατομμύρια εργαζόμενους και φτωχούς αμερικανούς που πληρώνουν το μάρμαρο, η τετραετία Ομπάμα βρέθηκε μίλια μακριά από τις υποσχέσεις του, δίνοντας πάτημα στους Ρεπουμπλικάνους να προσπαθούν να νομιμοποιηθούν ως... σωτήρες. Όπως έκαναν ο Μπους και η παρέα του, μετά τον Κλίντον που έφερε τη Wall Street μέσα στο Λευκό Οίκο.

Ακόμα χειρότερα, προεκλογικά ο Ομπάμα εμφανίστηκε να συμφωνεί με τον Ρόμνεϊ σε ζητήματα στα οποία οι υποστηρικτές των Δημοκρατικών προσδοκούσαν να μπουν σκληρές «κόκκινες γραμμές», όπως η Υγεία και η Κοινωνική Ασφάλιση, την ώρα που ο Ρόμνεϊ υποστήριζε ένα τοξικό πρόγραμμα ιδιωτικοποίησης. Ο Ρόμπερτ Κάτνερ σχολίαζε, χαρακτηριστικά, στο American Prospect:

«Στο πρώτο ντιμπέιτ, περίμενα τον πρόεδρο Ομπάμα να σηκώσει μπαϊράκι. Αντί γι' αυτό, να τι είπε. Δημοσιογράφος: "Κύριε Πρόεδρε. Βλέπετε κάποια σημαντική διαφορά μεταξύ των δυο σας στο ζήτημα της Κοινωνική Ασφάλιση;". Ομπάμα: "Ξέρεις, υποψιάζομαι ότι για την Κοινωνική Ασφάλιση έχουμε σχεδόν παρόμοια θέση. Η Κοινωνική Ασφάλιση είναι βασική σταθερά. Θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με τον τρόπο που το έκαναν ο Ρεπουμπλικάνος Ρόναλντ Ρίγκαν και ο Δημοκρατικός Τιπ Ο'Νιλ"! Ο Ομπάμα, έχει την ίδια θέση με τον Μιτ Ρόμνεϊ; Στην Κοινωνική Ασφάλιση; Μήπως ο άνθρωπος απλά θέλει να παραδώσει, στο πιάτο, την προεδρία στον Ρόμνεϊ;».

Ο Ρόμνεϊ προσπάθησε να μετατρέψει την εκλογική αναμέτρηση σε «δημοψήφισμα», εστιάζοντας στα αδιέξοδα διαχείρισης της οικονομικής κρίσης από την κυβέρνηση Ομπάμα. Αυτό επέτρεψε στο ακροδεξιό Tea Party να βρει πρόσφορο έδαφος δημαγωγικής εκπροσώπησης στις κορυφές της αμερικανικής πολιτικής, στο πρόσωπο του Ρεπουμπλικάνου σκληροπυρηνικού αντιπροέδρου Πολ Ράιαν.

Η τακτική του Ομπάμα ήταν ανάποδη. Να μετατρέψει τις εκλογές σε μια μάχη «επιλογής», απέναντι στους υπερασπιστές των υπερ-πλούσιων. Αλλά είχε ένα πρόβλημα. Όπως ο Τζορτζ Μπους στην προεκλογική περίοδο του 2004 είχε βρεθεί εγκλωβισμένος στον αντιδημοφιλή πόλεμο στο Ιράκ και στο Αφγανιστάν, ο Ομπάμα έπρεπε να δώσει απαντήσεις στις καταστροφικές συνέπειες της κρίσης.

Για να αποφύγει αυτή την αδυναμία προσπάθησε να εστιάσει στην σκληρή δεξιά πολιτική του Ρόμνεϊ που «θα κάνει τους πλούσιους πλουσιότερους», την ώρα που το επίσημο ποσοστό φτώχειας ξεπερνά το 15% (46,2 εκατ. άνθρωποι ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας) και το μέσο εισόδημα των αμερικανικών νοικοκυριών έπεσε το 2011 στα χαμηλότερα επίπεδα από το 1995 (4,1% χαμηλότερα από το 2009 όταν ανέλαβε ο ίδιος).

Πριν ένα χρόνο, όταν το κίνημα Occupy Wall Street βγήκε στο προσκήνιο ανοίγοντας δημόσια τη συζήτηση για τις ανισότητες στα εισοδήματα και την πολιτική εξουσία, ο Ομπάμα βάφτισε τον εαυτό του ως «πολεμιστή της μεσαίας τάξης» (όπως ο Γ. Παπανδρέου αυτοαποκαλούνταν «αντιεξουσιαστής στην εξουσία»).

Φυσικά, θα αναρωτιέστε γιατί όταν οι Δημοκρατικοί είχαν την ευκαιρία να κόψουν τις φοροαπαλλαγές του Μπους και να περάσουν υψηλότερους φόρους στους πλούσιους (άνω των 250.000 δολ.) μαζί με προγράμματα ενίσχυσης της εργασίας, δεν το έκαναν και συνθηκολόγησαν με τους Ρεπουμπλικάνους, μολονότι έλεγχαν Λευκό Οίκο, Κογκρέσο και Γερουσία το 2009 και το 2010; Με τις περισσότερες δημοσκοπήσεις οριακά υπέρ του Ομπάμα, η φιλολαϊκή ρητορεία έδειχνε να δουλεύει προεκλογικά, μια και στόχος ήταν να δείξει ότι προτεραιότητα του αντιπάλου του είναι η αναδιανομή του πλούτου προς τα πάνω.

Η αλήθεια είναι πως ο δισεκατομμυριούχος Ρόμνεϊ έκανε το έργο του Ομπάμα ευκολότερο. Σε μια εποχή που η πλειοψηφία των Αμερικανών πιστεύει ότι το πολιτικό και οικονομικό παιχνίδι είναι στημένο να ευνοεί το «1%» εις βάρος του «99%», οι Ρεπουμπλικάνοι δεν θα μπορούσαν να είχαν πιο αντιπροσωπευτικό υποψήφιο από τον Ρόμνεϊ που να συμβολίζει το «1%». Το βίντεο με την παροιμιώδη ομιλία του σε μάζωξη δισεκατομμυριούχων για τη συγκέντρωση χρημάτων, ενίσχυσε την εικόνα του Ρόμνεϊ ως αναπόσπαστο κομμάτι μιας αδίστακτης και άπληστης ελίτ.

Ο ίδιος ήταν επί χρόνια επικεφαλής μεγάλου ιδιωτικού επενδυτικού κεφαλαίου, private equity fund. Ήταν, δηλαδή, κομμάτι ενός κλάδου, όπου αγοράζει εταιρείες, με δανεικά, τις «αναδιαρθρώνει» και τις ξαναπουλά – κι αν πέσει έξω εντάσσεται σε κάποιο κρατικό πρόγραμμα διάσωσης. Ο Γκόρντον Γκέκο ήταν παίκτης private equity στην ταινία “Wall Street”, ο Μιτ Ρόμνεϊ ήταν στην πραγματική ζωή. Η προσωπική του περιουσία είναι διπλάσια από τη συνολική περιουσία των τελευταίων οχτώ προέδρων.

Αλλά η ειρωνεία είναι πως ενώ ο Ομπάμα «σούβλιζε» προεκλογικά τον Ρόμνεϊ για το σχέδιο-τσεκούρι στο Medicare και την Κοινωνική Ασφάλιση, η κυβέρνησή του ήταν αυτή που έψαχνε τρόπους για να κάνει ακριβώς το ίδιο. Ρεπορτάζ της δημοσιογράφου Ρίαν Λίσα στο New Yorker αποκαλύπτει το «μεγάλο παζάρι» στην Επιτροπή Μείωσης του Ελλείμματος.

Σύμφωνα με το σχέδιο της Επιτροπής, το δημοσιονομικό έλλειμμα των ΗΠΑ θα μειωθεί κατά 4 τρισ. δολ. μέσα στην επόμενη δεκαετία, με περίπου τα ¾ της «εξοικονόμησης» να προέρχονται από την «αναδιάρθρωση»-περικοπή του Medicare και της Κοινωνικής Ασφάλισης. Με τη σύμφωνη γνώμη της προεδρίας του Ρεπουμπλικάνου Α. Σίμπσον και του Δημοκρατικού Ε. Μπάουλες, τον οποίο διόρισε ο Ομπάμα το 2010.

Οι συστάσεις της Επιτροπής θεωρού-

Ένας χρόνος από την έκρηξη του κινήματος Occupy Wall Street.

νται «οδικός χάρτης» για τη λιτότητα στα χρόνια που έρχονται. Οπότε, ο Ομπάμα είναι περισσότερο από ποτέ δεσμευμένος στην επίτευξη σκληρών περικοπών. Κάτι που υπενθυμίζει σε όλους, πως πίσω από την προεκλογική κοκορομαχία, παραμένει η δικομματική δέσμευση για τη λιτότητα. Και πως το «μικρότερο κακό», εξακολουθεί να είναι κι αυτό... κακό.

Το ίδιο ισχύει και γύρω από το ζήτημα του «πολέμου κατά της τρομοκρατίας». Πολλοί άνθρωποι που ψήφισαν τον Ομπάμα το 2008, για να απορρίψουν τους πολέμους του Τζ. Μπους στο Ιράκ και το Αφγανιστάν και την ενορχηστρωμένη επίθεση Μπους-Τσένι στις δημοκρατικές ελευθερίες, διαπίστωσαν ότι συνέχιζε τις πολιτικές του προκατόχου του. Στην πραγματικότητα, σε θέματα όπως ο πόλεμος με μη επανδρωμένα αεροσκάφη πάνω από το Πακιστάν, ο Ομπάμα ξεπέρασε ακόμη και τον Μπους.

Επιπλέον, χρησιμοποιώντας τη ρητορική της «ανθρωπιστικής επέμβασης», έσπρωξε τις ΗΠΑ σε αεροπορικούς βομβαρδισμούς στη Λιβύη – την ώρα που εκατομμύρια εξεγείρονταν ενάντια στο δικτάτορα (και πρώην σύμμαχος των ΗΠΑ) Μουαμάρ Καντάφι – προκειμένου να ελέγξει την επανάσταση. Και δεν ξεχνάμε την προσπάθεια τρομοκράτησης των διαδηλωτών στο Σικάγο, στη σύνοδο κορυφής του ΝΑΤΟ και του G8 τον περασμένο Μάιο, όπου παρά την καταστολή και τις προσπάθειες απαγόρευσης οι αντιπολεμικές πορείες ήταν πολύ μαζικές. Ο Ομπάμα δεν έκανε τον αμερικανικό ιμπεριαλισμό λιγότερο επικίνδυνο μέσα στην ύφεση, ενώ παραμένουν ανοιχτά τα μέτωπα σε Συρία, Β. Αφρική και Ιράν.

Στις προεδρικές εκλογές του 2008, το σύνθημα ήταν η «ελπίδα». Μολονότι, ο Ομπάμα μετέτρεψε την «ελπίδα» σε σύνθημα-μάρκετινγκ, κατάφερε να κερδίσει την υποστήριξη δεκάδων εκατομμυρίων που είχαν απηυδήσει με τα χρόνια του πολέμου και βρέθηκαν ξαφνικά στο μέσο της απόλυτης κατάρρευσης του καπιταλισμού – ανοίγοντας τη συζήτηση για εθνικοποίηση των τραπεζών, για να διασωθεί μεγάλος αριθμός ανθρώπων που έχαναν τα σπίτια τους λόγω χρεοκοπίας.

Περισσότερος κόσμος – νέοι, μαύροι, ισπανόφωνοι – έφτασαν τότε στις κάλπες, επειδή πίστευαν ότι υπήρχε κάποιος που άξιζε την ψήφο τους. Τέσσερα χρόνια αργότερα, ένα μεγάλο κομμάτι αυτής της ελπίδας έχει εξανεμιστεί – λιγότεροι είναι πραγματικά πεισμένοι.

Αντιστάσεις

Υπάρχει, όμως, ένα πλεονέκτημα σε σχέση με το 2008 – τα αυξημένα επίπεδα των αγώνων. Από την «εξέγερση στο Ουισκόνσιν» μέχρι την εξάπλωση του κινήματος «Occupy Wall Street» πέρα από το Μανχάταν και από το απεργιακό κύμα των εκπαιδευτικών στο Σικάγο ενάντια στις περικοπές και τις ιδιωτικοποιήσεις των σχολείων, μέχρι τις απεργίες των λιμενεργατών σε Νέα Υόρκη, Λος Άντζελες, Φιλαδέλφεια, που μπλόκαραν λιμάνια-κλειδιά για το διεθνές εμπόριο με την Κίνα.

Πρόκειται για βήματα αλλαγής από τα κάτω. Ο Γκάρι Γιάνγκ, ανταποκριτής της εφημερίδας Γκάρντιαν στο Σικάγο και συγγραφέας δύο βιβλίων για τις ΗΠΑ, περιγράφει αυτή τη δυναμική (Εργατική Αλληλεγγύη, Νο 1041):

«Υπάρχει άνοδος της αριστερής, αγωνιστικής, δραστηριότητας κι αυτή είναι η καλύτερη ευκαιρία για αλλαγή. Οι εργάτες και οι απλοί άνθρωποι δεν νικάνε πάντα, αλλά αντιστέκονται. Ακόμη και πριν την «Κατάληψη στη Γουόλ Στριτ», το Φλεβάρη του 2012, το 36% των Αμερικανών δήλωνε ότι βλέπουν θετικά το σοσιαλισμό. Ο τρόπος με τον οποίο οι Αμερικανοί βλέπουν τον εαυτό τους και τη χώρα τους έχει κλονιστεί.

Στο Σικάγο, οι εκπαιδευτικοί πάλεψαν ενάντια στον Δημοκρατικό δήμαρχο και σε έναν απεργοσπαστικό μηχανισμό του Δημοκρατικού κόμματος. Οι Ρεπουμπλικάνοι βγήκαν ανοιχτά ενάντια στους εκπαιδευτικούς. Έγινε ακόμη πιο φανερό πως όταν μιλάμε για εργασιακά δικαιώματα, ο κόσμος δεν έχει κανέναν υπερασπιστή στο επίπεδο της επίσημης πολιτικής.

Αυτά τα πράγματα βοηθάνε στη διαμόρφωση της συζήτησης και δοκιμάζουν το συσχετισμό δυνάμεων. Κάποιες φορές φέρνουν και αποτελέσματα. Η ανταπόκριση του Ομπάμα στους νεαρούς ισπανόφωνους ήρθε μετά από κινητοποιήσεις των ισπανόφωνων. Η διακήρυξή του ότι υποστηρίζει τον γάμο μεταξύ ομοφυλόφιλων ήρθε μετά από δράσεις που εξελίσσονταν στους δρόμους και από οργανωμένη πίεση».

Δεκάδες εκατομμύρια επιλέγουν τον πρώτο αφροαμερικανό πρόεδρο των ΗΠΑ απέναντι στους «φονταμενταλιστές» της αγοράς και τους ρατσιστές, του Ρεπουμπλικανικού κόμματος και του Tea Party, για να υπερασπιστούν την υγεία, την ασφάλιση, τα πολιτικά και δημοκρατικά δικαιώματα. Αυτοί είναι καλοί λόγοι για να απεχθάνεται κάποιος τους Ρεπουμπλικάνους. Το λάθος είναι να πιστεύει πως ο Ομπάμα αποτελεί ανάχωμα εναντίον τους.

Το «μικρότερο κακό» δεν αρκεί. Τα δυο κόμματα εκφράζουν δυο διαφορετικές εκδοχές της κυρίαρχης επιχειρηματικής ελίτ. Μόνο οι κινητοποιήσεις από τα κάτω μπορούν να φέρουν ένα διαφορετικό μέλλον. Η ριζοσπαστική αριστερά στις ΗΠΑ ανοίγει αυτή τη συζήτηση, καθώς απλώνεται η ριζοσπαστικοποίηση του κόσμου στις μάχες που ανοίγουν.

Όταν η καρδιά του μεγαλύτερου καπιταλισμού διεθνώς βρίσκεται ξανά μια ανάσα πριν το έμφραγμα, τότε δεν υπάρχει πιο ελπιδοφόρο μήνυμα στις ΗΠΑ, από αυτό που στέλνει η άνοδος της αυτοπεποίθησης για μαζική δράση. Είναι η καλύτερη εγγύηση για να γίνει πράξη ο συντονισμός με τους παλμούς της εργατικής αντίστασης που χτυπούν όλο και πιο δυνατά στην καρδιά της Ευρώπης, αμφισβητώντας συνολικά το σύστημα. ■

Η κρίση του Ευρώ

Ο Μάριο Ντράγκι αγόρασε λίγο χρόνο για τις κυβερνήσεις της ΕΕ προσφέροντας 1 τρις στις τράπεζες. Αλλά η κρίση δεν σταματάει, υποστηρίζει ο Σωτήρης Κοντογιάννης.

Η απονομή του Νόμπελ Ειρήνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν για τους περισσότερους μια προκλητική έκπληξη. Δεν θα έπρεπε: η Ευρωπαϊκή Ένωση κέρδισε, κυριολεκτικά με το σπαθί της το βραβείο. Όπως ακριβώς και όλα τα υπόλοιπα καθάρματα που έχει κατά καιρούς βραβεύσει η Νορβηγική επιτροπή: ο Χένρι Κίσιντζερ, ο υπουργός Εξωτερικών του Προέδρου Νίξον, που ήταν υπεύθυνος σε μεγάλο βαθμό για το μακελειό στο Βιετνάμ τιμήθηκε το 1973 με το Νόμπελ Ειρήνης *"για την επίτευξη ειρήνης στο Βιετνάμ"*. Το 1993 το βραβείο πήρε ο Φρεντερίκ Ντε Κλερκ, ο πρόεδρος του ρατσιστικού καθεστώτος της Νότιας Αφρικής *"για την συνεισφορά του στον ειρηνικό τερματισμό του απαρτχάιντ και την θεμελίωση μιας νέας δημοκρατικής Νότιας Αφρικής"*. Ένα χρόνο αργότερα το Νόμπελ ειρήνης πήγε στον Γιτζάκ Ράμπιν και τον Σίμον Πέρες, τους σιωνιστές χασάπηδες των Παλαιστινίων *"για τον ρόλο τους στις ειρηνευτικές συνομιλίες ανάμεσα σε Ισραηλινούς και Παλαιστινίους"*. Στις λίστες με τους κατά καιρούς υποψηφίους φιγουράρουν ανάμεσα στα άλλα και τα ονόματα του Αδόλφου Χίτλερ και του Μπενίτο Μουσολίνι.

Το Νόμπελ Ειρήνης, όμως, φέτος δεν είχε σαν στόχο να βραβεύσει την Ευρωπαϊκή Ένωση για *"την προώθηση της ειρήνης και της συμφιλίωσης, της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων"* – όπως έγραφε η ανακοίνωση της επιτροπής. Ο στόχος της ήταν να την στηρίξει. Η Ευρωπαϊκή Ένωση κλυδωνίζεται σήμερα επικίνδυνα, σε όλα τα επίπεδα – οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά.

Οικονομία: ομαλοποίηση;

Από πρώτη ματιά, η Ευρωζώνη και η Ευρωπαϊκή Ένωση συνολικά δείχνουν σήμερα μια πολύ διαφορετική εικόνα από αυτήν που έδειχναν μερικούς μήνες πριν. Τα επιτόκια των χωρών του Ευρωπαϊκού νότου, που στις αρχές του καλοκαιριού χτυπούσαν 6 και 7%, επέστρεψαν στα τέλη του Οκτώβρη σε πιο φυσιολογικά επίπεδα. Ακόμα και τα ελληνικά spread, που ένα μήνα μετά το (ολοκληρωτικά αποτυχημένο) "κούρεμα" ξεπέρασαν το 35%, υποχώρησαν τον Οκτώβρη στο 16%.

Στα κυβερνητικά επιτελεία της Ιταλίας και της Ισπανίας κυριαρχεί μια αίσθηση ανακούφισης: αν διατηρηθεί αυτό το κλίμα και οι δυο χώρες θα καταφέρουν, όπως όλα δείχνουν, να αναχρηματοδοτήσουν μέσα στην επόμενη χρονιά τα χρέη τους από τις "αγορές", χωρίς να χρειαστεί να καταφύγουν στους μηχανισμούς διάσωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την Τρόικα και τα μνημόνια. Και τα σημάδια του πανικού έχουν αρχίσει να υποχωρούν και από το τραπεζικό σύστημα: τα επιτόκια έχουν πέσει και οι τράπεζες έχουν αρχίσει, δειλά, να δανείζουν και πάλι η μία στην άλλη.

Η καταιγίδα μοιάζει να έχει κοπάσει, αλλά η βαρυχειμωνιά – αυτή που είναι υπεύθυνη για τις καταιγίδες – δεν δείχνει στην πραγματικότητα κανένα σημάδι υποχώρησης. Για την ακρίβεια ακριβώς το αντίθετο συμβαίνει: η παγκόσμια οικονομία έχει μπει, όπως όλα δείχνουν, σε μια νέα φάση ύφεσης. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο υπολογίζει ότι οι παγκόσμιοι ρυθμοί ανάπτυξης θα μειωθούν από το 3.8% πέρσι στο 3.3% φέτος – και θα χρειαστούν δυο χρόνια για να επανέλθουν στα επίπεδα του 2011. Για την Ευρωζώνη, το 2012 θα κλείσει με αρνητικό πρόσημο – το ΑΕΠ θα συρρικνωθεί κατά 0.4%. Η ανάκαμψη που (σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του ΔΝΤ) θα έρθει το 2013 θα είναι τόσο αναιμική που δεν θα καταφέρει να καλύψει ούτε τις φετινές απώλειες.[1] *"Μπορεί η Ευρωζώνη να έχει αποφύγει την διάλυση, η οικονομία της όμως συρρικνώνεται με ανησυχητική ταχύτητα"*, έγραφε στις 30 Οκτώβρη η Financial Times. *"Οι δείκτες διευθυντών προμηθειών έδειξαν την περασμένη βδομάδα ότι η δραστηριότητα του ιδιωτικού τομέα μειώνεται με τους γρηγορότερους ρυθμούς από το 2009, από τα βάθη της παγκόσμιας ύφεσης που ακολούθησε την κατάρρευση της Lehman Brothers"*.[2]

Αυτό που σταμάτησε την καταιγίδα ήταν τα αλλεπάλληλα "πυροσβεστικά" μέτρα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Το πρώτο πυροσβεστικό μέτρο ήταν μια ραγδαία αύξηση της ρευστότητας – δηλαδή η "εκτύπωση" εκατοντάδων δισεκατομμυρίων φρέσκων Ευρώ. Η χρονιά άνοιξε με τις δυο "Πράξεις Μακροπρόθεσμης Αναχρηματοδότησης" (LTRO) με τις οποίες ο Μάριο Ντράγκι, ο διοικητής της ΕΚΤ, τροφοδότησε, με τη μορφή χαμηλότοκων τριετών δανείων, με πάνω από ένα τρισεκατομμύριο Ευρώ το ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα. Και για να εξασφαλίσει ότι οι εμπορικές τράπεζες δεν θα αφήσουν τα χρήματα αυτά παρκαρισμένα στα θησαυροφυλάκια της (όπως έκαναν στην αρχή) κατέβασε τα επιτόκια που προσφέρει η ΕΚΤ για τα κεφάλαια που κατατίθενται σε αυτήν στο μηδέν. Στην συνέχεια η ΕΚΤ μείωσε (για τρίτη φορά μέσα σε 12 μήνες) το βασικό επιτόκιο από το 1% στο 0.75%. Τώρα οι "αγορές" εκτιμούν ότι θα το κατεβάσει ξανά άλλες 25 μονάδες βάσης (δηλαδή 0.25%) κάτω μέσα στο 2012.[3]

Ύστερα παρέκαμψε τους κανονισμούς που εμπόδιζαν την ΕΚΤ να στηρίζει με ρευστότητα τις τράπεζες της ευρωπαϊκής περιφέρειας. Οι κανονισμοί δίνουν στην ΕΚΤ το δικαίωμα να δέχεται, σαν εγγύηση από τις εμπορικές τράπεζες, μόνο ομόλογα που έχουν χαρακτηριστεί "καλά" από τους οίκους αξιολόγησης. Ο Ντράγκι κατέβασε τα όρια της "υψηλής διαβάθμισης" – μια φορά τον Δεκέμβρη του 2011 και μια δεύτερη τον Ιούνη του 2012. Με τις αλλαγές αυτές ομόλογα που θα χαρακτηρίζονταν σκουπίδια λίγο παλαιότερα, θεωρούνται "καλά" σήμερα. Και ύστερα, τον περασμένο Σεπτέμβρη, κατάργησε ολοκληρωτικά την αξιολόγηση για τα ομόλογα των κρατών που έχουν ενταχθεί "με επιτυχία" στα προγράμματα "εξυγίανσης"

Η Μαρία Καστίγιο, συνδικαλίστρια από τη Σεβίλλη (στο βήμα), και ο Ρίτσαρντ Μπόιντ Μπάρετ, βουλευτής με την Ενωμένη Αριστερή Συμμαχία της Ιρλανδίας (τρίτος από αριστερά στο τραπέζι), συμμετείχαν στο διήμερο της ΑΝΤΑΡΣΥΑ στις 27-28 Οκτώβρη.

της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τους Διεθνούς Νομισματικού Ταμείουιν. Τα μέτρα αυτά επηρέασαν έμμεσα μόνο την Ελλάδα – που παραμένει από τον περασμένο Ιούλη πρακτικά αποκομμένη από την χρηματοδότηση της ΕΚΤ. Αλλά πλημμύρισε κυριολεκτικά με λεφτά όλες τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές τράπεζες – ανάμεσα σε αυτές και τις προβληματικές τράπεζες της Ισπανίας και της Ιταλίας.

Το δεύτερο πυροσβεστικό μέτρο ήταν η ανακοίνωση, τον περασμένο Αύγουστο, των σχεδίων παρέμβασης της ΕΚΤ στις δευτερογενείς αγορές ομολόγων της Ευρωπαϊκής περιφέρειας, "χωρίς όριο" όποτε χρειαστεί. Το πρόγραμμα, που ονομάστηκε "Οριστικές Νομισματικές Συναλλαγές", συνάντησε αρχικά αντιδράσεις – όχι μόνο από τους συντηρητικούς στη Γερμανία που έτρεξαν να χαρακτηρίσουν τον Ντράγκι "παραχαράκτη" αλλά και από τις ίδιες τις κυβερνήσεις χωρών, σαν την Ισπανία και την Ιταλία, ο Ραχόι και ο Μόντι διαμαρτύρονται γιατί η ΕΚΤ βάζει σαν προϋπόθεση για την αγορά των ομολόγων τους από τις δευτερογενείς αγορές την ένταξή τους στους "μηχανισμούς διάσωσης" της Ευρωπαϊκής Ένωσης – στο μνημόνιο δηλαδή. Μέχρι σήμερα καμία χώρα δεν έχει ζητήσει ακόμα να ενεργοποιηθεί ο μηχανισμός του Ντράγκι. Παρόλα αυτά ο συνδυασμός των βουνών των φρεσκοτυπωμένων Ευρώ από τη μια και της εγγύησης, ουσιαστικά, των ομολόγων της περιφέρειας από την ΕΚΤ έκανε το "θαύμα" του: οι επενδυτές επέστρεψαν στις ευρωπαϊκές αγορές ομολόγων και τα επιτόκια και τα spread προσγειώθηκαν σε "φυσιολογικά" επίπεδα. Το ερώτημα είναι, για πόσο ακόμα;

"Η οξεία φάση της κρίσης έχει, ξεκάθαρα, περάσει", γράφει ο Βόλφγκανγκ Μύνχαου στην εφημερίδα Financial Times. *"Προς το παρόν"*. Η ΕΚΤ έδωσε στην Ευρωζώνη ένα δεκανίκι, γράφει το άρθρο. Ένα δεκανίκι μπορεί να βοηθήσει έναν κουτσό να περπατήσει ξανά. Αλλά δεν θα γιατρέψει το πόδι του. Θα συνεχίσει να είναι κουτσός. Ο Μύνχαου κατηγορεί τους ηγέτες της Ευρώπης για "μυωπία": *"Με μη ρεαλιστικές, υπεραισιόδοξες υποθέσεις... μπορείς να κάνεις το χρέος να εξαφανιστεί – στα χαρτιά. Αυτό μπορεί να συνεχίζεται μέχρι να διαψευστούν οι υποθέσεις. Αλλά δεν μπορεί να συνεχίζεται για πάντα"*.[5]

Ευρωπαϊκή μεταρρύθμιση

Αυτό που εμποδίζει, όμως, τους ηγέτες της Ευρώπης να αντιμετωπίσουν την κατάσταση δεν είναι η "μυωπία" αλλά η αδυναμία τους. Το σύστημα δεν είναι απλά και μόνο "κουτσό": είναι ετοιμοθάνατο. Οι ηγέτες της Ευρώπης αναζητούν απεγνωσμένα κάποια θεραπεία. Αλλά όλες οι προτάσεις που έχουν πέσει μέχρι σήμερα στο τραπέζι έχουν τόσες παρενέργειες που τις κάνουν, ουσιαστικά, μη εφαρμόσιμες. Οι Σύνοδοι Κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης καταλήγουν κατά κανόνα σε αδιέξοδο – και συχνά σε ανοιχτούς καυγάδες.

Τον περασμένο Ιούνη η Ευρωπαϊκή Ένωση αποφάσισε, κάτω από την πίεση του Μάριο Μόντι και του Μαριάνο Ραχόι, των πρωθυπουργών της Ιταλίας και της Ισπανίας, να επιτρέψει την ανακεφαλαιοποίηση των προβληματικών τραπεζών απευθείας από τα ταμεία των ευρωπαϊκών μηχανισμών διάσωσης, χωρίς να περάσουν αυτά τα χρήματα από τις κυβερνήσεις των χωρών τους και χωρίς να επιβαρυνθεί το δημόσιο χρέος. Οι εφημερίδες πανηγύριζαν για την "μεγάλη νίκη" που γλύτωσε το ισπανικό δημόσιο χρέος από 100 περίπου δισεκατομμύρια. *"Η Ελλάδα"*, έγραφαν, *"θα πρέπει να κάνει τα πάντα για να ενταχθεί και αυτή στις νέες ρυθμίσεις"*. Η Ευρώπη, αλλάζει, έλεγε η κυβέρνηση. Αυτό που πρέπει να κάνουμε είναι λίγο ακόμα υπομονή, μέχρι να επιβιβαστούμε και εμείς στο τρένο της αλλαγής.

Οι πανηγυρισμοί, όμως, αποδείχτηκαν όχι μόνο πρώιμοι αλλά και ολοκληρωτικά αβάσιμοι. Στη Σύνοδο Κορυφής του περασμένου Οκτώβρη η Γερμανία έβαλε οριστικά τέλος στα σχέδια της άμεσης ανακεφαλαιοποίησης του τραπεζικού συστήματος από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας.

Η Σύνοδος έκλεισε με έναν συμβιβασμό ανάμεσα στη Γαλλία και τη Γερμανία. Η Σύνοδος ενέκρινε, μεν την πρόταση, για την δημιουργία μιας Τραπεζικής Ένωσης στην Ευρώπη. Αλλά αυτή η Ένωση δεν πρόκειται να πραγματοποιηθεί μέσα στο 2012. Θα χρειαστεί χρόνια – αν φυσικά πραγματοποιηθεί ποτέ. Και θα είναι υπεύθυνη μόνο για τα προβλήματα που τυχόν θα προκύψουν στις ευρωπαϊκές τράπεζες μετά την δημιουργία του. Τα 100 δις που χρειάζονται οι ισπανικές τράπεζες, με άλλα λόγια, θα πρέπει να τα δώσει η ίδια η Ισπανία. Και το ίδιο ισχύει φυσικά και για τα 50 δις που αναμένεται να πάρουν οι ελληνικές τράπεζες από το νέο μνημόνιο.

Ακόμα χειρότερα, η Σύνοδος Κορυφής έκλεισε με μια ανοιχτή σχεδόν ρήξη ολόκληρης της Ευρωζώνης με τον Ντέιβιντ Κάμερον, τον πρωθυπουργό της Βρετανίας. Το πρώτο στάδιο προς την Τραπεζική Ένωση θα είναι η δημιουργία ενός Ενιαίου Μηχανισμού Επιτήρησης για τις ευρωπαϊκές τράπεζες, που θα διοικείται από την ΕΚΤ. Η Βρετανία, όμως, που δεν συμμετέχει στο Ευρώ είναι κάθετα αντίθετη σε κάθε σχέδιο που θα μπορούσε να βάλει περιορισμούς στις δραστηριότητες του City του Λονδίνου – που έχει καταφέρει να αναδειχθεί στο μεγαλύτερο χρηματοπιστωτικό κέντρο της Ευρώπης. Ο Κάμερον απειλεί ανοιχτά να μπλοκάρει με βέτο τα σχέδια αυτά στην επόμενη σύνοδο κορυφής. Και η Μέρκελ απειλεί, με τη σειρά της, να ακυρώσει ολοκληρωτικά την επόμενη σύνοδο αν το Λονδίνο επιμείνει στις δικές του απειλές. Όπως έγραφε το BBC, *"η Βρετανία έμοιαζε όλο και πιο απομονωμένη, έλεγε λίγο μετά τη σύνοδο ο υπουργός για θέματα Ευρώπης της Φιν-*

λανδίας Άλεξ Στουμπ. Η σύνοδος έμοιαζε σαν να είναι 26 συν ένα".[6]

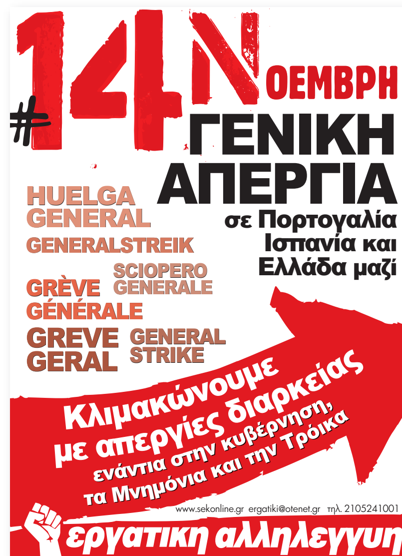
Οι ανταγωνισμοί αυτοί επιτείνουν το κλίμα της αστάθειας και ρίχνουν λάδι στη φωτιά της πολιτικής κρίσης που απειλεί σήμερα ακόμα και την ίδια τη συνέχεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης έχουν ήδη αρχίσει να σπεκουλάρουν γύρω από αυτό που ονομάζεται Brexit – μια πιθανή αποχώρηση της Βρετανίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση. *"Έχουν υπάρξει πολλές κρίσεις στις σχέσεις της Βρετανίας με την ΕΕ μέχρι τώρα"*, γράφει στην εφημερίδα Financial Times ο Φίλιπ Στέφενς. *"Η σημερινή μοιάζει πολύ διαφορετική. Οι ρυθμίσεις για την τραπεζική επιτήρηση ενδέχεται να αποτελέσουν το πρότυπο για μια νέα αρχιτεκτονική που στην ουσία θα στερεί από τη Βρετανία κάθε δυνατότητα συναπόφασης μέσα στην ενιαία αγορά. Η συνέπεια θα είναι να βρεθεί η Βρετανία σε μια θέση όχι και πολύ διαφορετική από χώρες που βρίσκονται εκτός όπως η Νορβηγία και η Ελβετία – αλλά με την δέσμευση, λόγω των κανόνων, να πληρώνει τις συνδρομές της ενώ θα είναι ανίκανη να καθορίσει ακόμα και το παραμικρό".*[7]

Πολιτική κρίση

Το αδιέξοδο δεν τορπιλίζει μόνο τις σχέσεις ανάμεσα στους "27". Τορπιλίζει ταυτόχρονα και την συνοχή των κυβερνήσεων – όχι μόνο στην Αθήνα ή την Λισαβόνα αλλά ακόμα και στην ίδια την καρδιά της Ευρώπης, στο Βερολίνο.

Το 2010 η Μέρκελ πέρασε με άνεση το πακέτο "βοήθειας" μπρος την Ελλάδα από το Γερμανικό κοινοβούλιο. Από τους 332 βουλευτές της "μαύρο-κίτρινης" κυβέρνησης Χριστιανοδημοκρατών-Φιλελευθέρων μόνο έξι σκληροπυρηνικοί αρνήθηκαν να τα ψηφίσουν. Τώρα οι σκληροπυρηνικοί, που δηλώνουν ανοιχτά ότι θα καταψηφίσουν οποιαδήποτε νέα πρόταση "επιμερισμού του χρέους" έχουν φτάσει στους 25. Το γερμανικό κοινοβούλιο έχει 622 έδρες. Το 50% συν ένα απαιτεί 312 ψήφους – και η Μέρκελ δεν τους έχει πια.

Αυτό δεν σημαίνει ότι η γερμανική κυβέρνηση δεν θα καταφέρει να περάσει τα πακέτα των μέτρων που έρχονται, πχ για την έγκριση του σχεδίου για την τραπεζική ένωση, της βοήθειας προς την Ισπανία ή ενός νέου πακέτου βοήθειας προς την Ελλάδα. *"Με τους Σοσιαλδημοκράτες και τους Πράσινους να στηρίζουν τις προσπάθειες διάσωσης, οι πιθανότητες να μπλοκάρει το Μπούντεσταγκ (το γερμανικό κοινοβούλιο) τα μέτρα που θα συμφωνήσουν οι ηγέτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης παραμένουν μηδαμινές"*, γράφει ο ρεπόρτερ του πρακτορείο AP από το Βερολίνο.[8] *"Η αυξανόμενη αναγούλα στους κόλπους των Χριστιανοδημοκρατών και των Φιλελευθέρων σημαίνει ότι η Μέρκελ πλησιάζει όλο και πιο πολύ στο σημείο όπου θα στηρίζεται στους αντιπάλους της για την πολιτική της στην Ευρωζώνη. Αυτό απειλεί, στην καλύτερη περίπτωση, να δημιουργήσει μια κρίση εμπιστοσύνης μέσα στη συμμαχία της και να θέσει σε αμφισβήτηση το πολιτικό της κύρος".*

Την ίδια ώρα που οι συμμαχίες στις Βρυξέλλες κλυδωνίζονται από τα αδιέξοδα και τους ανταγωνισμούς και οι κυβερνήσεις θυμίζουν ολοένα και περισσότερο ακροβάτες που προσπαθούν να ισορροπήσουν πάνω σε ένα τεντωμένο σκοινί, οι δρόμοι της Ευρώπης πλημμυρίζουν όλο και πιο συχνά από διαδηλωτές: η Αθήνα ζει πλέον ξανά στον πυρετό των πανεργατικών απεργιών. Η κυβέρνηση του Σαμαρά κατάφερε μόνο με τη βοήθεια του στρατού να αποτρέψει τα περσινά "έκτροπα" στην παρέλαση της 28ης Οκτωβρίου στη Θεσσαλονίκη. Στην Πορτογαλία η κυβέρνηση του Κοέλιο αναγκάστηκε να πάρει – έστω προσωρινά – πίσω τα μέτρα μετά τη μεγάλη διαδήλωση του Σεπτέμβρη. Και οι δρόμοι της Μαδρίτης και της Ρώμης έχουν αρχίσει να μοιάζουν ολοένα και περισσότερο με Αθήνα. Το κλίμα της αντάρσίας έχει φτάσει μέχρι το Λονδίνο: μετά την φοβερή διαδήλωση στις 20 Οκτώβρη έχει ανοίξει μέσα στα συνδικάτα η συζήτηση για μια γενική απεργία: η τελευταία γενική απεργία στη Βρετανία έγινε το 1926.

Η Ευρώπη αλλάζει – για αυτό δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία. Το ζήτημα είναι προς τα πού. Από τη μια μεριά υπάρχει η κρίση που γίνεται ολοένα και πιο επικίνδυνη και απειλητική: η παραγωγή υποχωρεί, τα εργοστάσια κλείνουν, οι εργάτες χάνουν τις δουλειές τους και η φτώχεια παίρνει ολοένα και μεγαλύτερες διαστάσεις. Το 2012 η ανεργία θα σπάσει, με βάσει τις προγνώσεις του ίδιου του ΔΝΤ, όλα τα προηγούμενα ρεκόρ στην Ευρωζώνη. Και θα τα ξανασπάσει το 2013, όπου αναμένεται να φτάσει επίσημα στο 11.5%. Οι άρχουσες τάξεις και οι κυβερνήσεις τους είναι ανίκανες να σταματήσουν αυτόν τον κατήφορο. Βρίσκονται σε απόγνωση και σε σύγχυση, χωρίς σχέδιο και χωρίς προοπτική. Στο μόνο που μπορούν να συμφωνήσουν είναι στην διαιώνιση και την επέκταση της λιτότητας – με την ελπίδα ότι θα μπορέσει να επαναλάβει το "θαύμα" που κατάφερε η λιτότητα της Θάτσερ τη δεκαετία του 1980. Αλλά, όπως είναι γνωστό, η ιστορία δεν επαναλαμβάνεται.

Στην άλλη πλευρά βρίσκονται οι εργάτες και οι φτωχοί που διαμαρτύρονται, διαδηλώνουν, απεργούν, ξεσηκώνονται, συγκρούονται με τις φασιστικές συμμορίες και την αστυνομία. Όπως έκαναν και οι παππούδες τους στην προηγούμενη Μεγάλη Ύφεση της δεκαετίας του 1930. Τότε, παρά τις ηρωικές αντιστάσεις το κίνημα δεν κατάφερε να νικήσει. Το αποτέλεσμα ήταν να βυθιστεί ο πλανήτης στα μεσάνυχτα της ιστορίας – το αποτέλεσμα ήταν ο Χίτλερ, ο πόλεμος, το Ολοκαύτωμα, η Χιροσίμα και το Ναγκασάκι. Αυτή τη φορά δεν πρέπει να αποτύχουμε. ■

1. IMF, World Economic Outlook, http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/pdf/text.pdf, πίνακας 2.1
2. "Draghi's resolve is ECB's sharpest tool". Οι δείκτες "διευθυντών προμηθειών" (PMI) υπολογίζονται σε μηνιαία βάση από στοιχεία που παρέχουν τα τμήματα προμηθειών των επιχειρήσεων και αποτυπώνουν, με σχετική ακρίβεια, τις οικονομικές τάσεις.
3. *Guardian*, 31.10.2012, "Eurozone unemployment hits new high".
4. Μια εκτενής (αρκετά τεχνική) περιγραφή των μέτρων που πήρε η ΕΚΤ υπάρχει στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού του 2013, Κεφάλαιο 1, Διεθνείς Οικονομικές Εξελίξεις, σελίδες 11-16.
5. *Financial Times*, 28.10.2012, "Crutches prop up euro, but it's still lame".
6. *BBC News*, 18 October 2012, "EU summit: Merkel agenda for euro reform rile France".
7. *Financial Times*, 18.10.2012, "Brexit: Europe loses patience with London".
8. *Financial Times*, 30.10.2012, "Eurozone woes weigh on Merkel's majority".

Συνδικάτα, ανασύνταξη από τα κάτω

Ο **Πάνος Γκαργκάνας** γράφει για την κρίση στη συνδικαλιστική γραφειοκρατία και τις δυνατότητες που ανοίγουν.

Μέσα στο καυτό φθινόπωρο του 2012 τα συνδικάτα βρίσκονται αντιμέτωπα με τις μεγαλύτερες προκλήσεις εδώ και δεκαετίες. Από τη μια μεριά, δέχονται την πιο σκληρή επίθεση από την άρχουσα τάξη σε όλα τα επίπεδα – πολιτικό, οικονομικό και ιδεολογικό. Και από την άλλη, οι ηγεσίες τους τρέχουν να προλάβουν τις μαχητικές διαθέσεις της βάσης που ξανά και ξανά τις ωθεί προς τη σύγκρουση. Ο συνδυασμός αυτών των πιέσεων προκαλεί τις μεγαλύτερες ανακατατάξεις στη συνδικαλιστική γραφειοκρατία και ανοίγει νέες δυνατότητες για την εργατική αντίσταση. Η Αριστερά καλείται να δώσει απαντήσεις σε αυτές τις προκλήσεις διαμορφώνοντας ξεκάθαρη στρατηγική και τακτική για το συνδικαλιστικό κίνημα.

Ας δούμε, όμως, τα πράγματα με τη σειρά.

Ίσως το πιο χαρακτηριστικό δημοσίευμα για τους ευσεβείς πόθους των από πάνω ήταν το άρθρο του Δημήτρη Μητρόπουλου στα Νέα στις 20-21 Οκτώβρη. Το «λυκόφως των συνδικαλιστών» ήταν ο τίτλος και ο υπέρτιτλος συνόψιζε περιληπτικά το νόημά του ως εξής:

«Τρία χρόνια μετά το Μνημόνιο, οι απεργίες γίνονται χωρίς απεργούς, οι επιχειρησιακές συμβάσεις υπογράφονται σαν βροχή και οι εργαζόμενοι είναι ρεαλιστές: "σώστε ό,τι μπορείτε" το μήνυμα στα συνδικάτα που βρίσκονται πια σε κατάσταση αποσύνθεσης».

Αν αυτή η περιγραφή είχε έστω και ελάχιστη σχέση με την πραγματικότητα, τότε θα ήταν πολύ δύσκολο να καταλάβουμε γιατί π.χ. τη στιγμή που η κυβέρνηση Σαμαρά επιχειρούσε να εντάξει το Ταμείο των εργαζόμενων στα ΜΜΕ στον ΕΟΠΠΥ, η απεργία είχε κλείσει όλα τα ΜΜΕ, ενώ η κυβερνητική πλειοψηφία έχανε τη σχετική ψηφοφορία πανηγυρικά παρά τις μνημονιακές απειλές ότι διακυβεύεται το μέλλον της χώρας. Είναι απεργία χωρίς απεργούς μια απεργία που κανένας μεγαλοεκδότης δεν μπορεί να σπάσει; Είναι σε αποσύνθεση τα συνδικάτα ή μήπως η συγκυβέρνηση;

Προφανώς οι συσχετισμοί είναι διαφορετικοί και γι' αυτό τα επιτελεία της άρχουσας τάξης έχουν λυσσάξει για να τους αλλάξουν.

Επιθέσεις

Ένας τρόπος που το επιχειρούν αυτό είναι οι πολιτικοϊδεολογικές επιθέσεις σαν αυτή του Μητρόπουλου από τα Νέα. Η προσπάθεια να αποκαλυφθούν σκάνδαλα σε βάρος κορυφαίων συνδικαλιστικών οργανώσεων είναι διαρκής και συστηματική. Η ΓΕΝΟΠ-ΔΕΗ έχει εισπράξει τη μερίδα του λέοντος σε αυτή την εκστρατεία. Στο ίδιο δημοσίευμα των Νέων καταγγέλλεται η ΓΕΝΟΠ ως «γραφείο ταξιδίων», γιατί ξόδεψε 2190 ευρώ για εισιτήρια του γραμματέα της! Σκάνδαλο δυο χιλιάδων ευρώ, λες και δεν ζούμε στη χώρα που οι υπουργοί κλαδεύουν δισεκατομμύρια σαν στραγάλια και οι τραπεζίτες τα καταπίνουν κατά δεκάδες.

Αυτού του είδους η προπαγάνδα έχει αποτύχει κατ' επανάληψη να απομονώσει τα συνδικάτα από τους εργαζόμενους. Είτε ήταν οι υστερικές κραυγές για τους συνδικαλιστές στους καταπέλτες των πλοίων, είτε για τους απεργούς της Ακρόπολης που τάχα καταστρέφουν τον τουρισμό και τη «διεθνή εικόνα της χώρας», τα όρια αυτών των επιθέσεων έχουν φανεί πολλές φορές.

Γι' αυτό, οι επιθέσεις πλέον εκτείνονται σε άλλα επίπεδα. Ένας τρόπος είναι το χτύπημα στα οικονομικά των συνδικάτων με την κατάργηση του Οργανισμού Εργατικής Εστίας. Οι κρατήσεις

Συγκέντρωση ενάντια στη Μέρκελ, Σύνταγμα, 09/10/2012.

Ο Segundo Menendez Collar, ανθρακωρύχος από την Αστούρια, συμμετείχε στην Συνάντηση Εργατικής Αντίστασης στις 30/11, στην Αθήνα. Το μπλουζάκι του γράφει «Περήφανος που είμαι ανθρακωρύχος».

από τη μισθοδοσία των εργαζόμενων που στο παρελθόν κατευθύνονταν στη χρηματοδότηση των συνδικάτων, τώρα πηγαίνουν στον κρατικό προϋπολογισμό και από εκεί στους τραπεζίτες για την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους.

Η πιο μεγάλη επίθεση, όμως, γίνεται με το χτύπημα των συλλογικών συμβάσεων. Αν η ΓΣΕΕ δεν μπορεί να διαπραγματευθεί τα κατώτατα όρια μέσα από την Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας, αν οι επιχειρήσεις δεν δεσμεύονται από τις Κλαδικές Συλλογικές Συμβάσεις Εργασίας, αν ο κάθε εργοδότης μπορεί να υπογράφει ατομικές συμβάσεις με τους εργαζόμενους παρακάμπτοντας το σωματείο, τότε τι απομένει για το συνδικαλιστικό κίνημα; Η επέκταση των Μνημονίων με την Τρόικα πέρα από τα ζητήματα των περικοπών στις δημόσιες δαπάνες και των ιδιωτικοποιήσεων των δημόσιων επιχειρήσεων σε ζητήματα εργασιακών σχέσεων είναι η αιχμή της εργοδοτικής επίθεσης στο συνδικαλισμό.

Και βέβαια συνδυάζεται με τις απολύσεις συνδικαλιστικών στελεχών πέρα και πάνω από τις μαζικές απολύσεις λόγω της οικονομικής ύφεσης. Δεν υπάρχει πια εργασιακός χώρος που να μην έχει εμπειρίες εκδικητικών απολύσεων. Αν επιχειρούσαμε να καταγράψουμε όλα αυτά τα κρούσματα θα χρειαζόμασταν έναν ατέλειωτο κατάλογο.

Οι απολογητές των Μνημονίων προσπαθούν να εμφανίσουν αυτή την επίθεση ως «οικονομική μεταρρύθμιση». Η ευελιξία στην αγορά εργασίας, λένε, είναι απαραίτητη για την ανάκτηση της

Επί δεκαετίες η ελληνική άρχουσα τάξη υιοθέτησε ένα μοντέλο συνεργασίας με τις κορυφές του συνδικαλισμού, το οποίο της εξασφάλισε σταθερότητα και ευελιξία στις επιλογές της

χαμένης ανταγωνιστικότητας που βρίσκεται στη ρίζα της κρίσης. Πρόκειται για πολλαπλό ψέμα.

Κατ' αρχή, η κρίση δεν ήρθε μέσα από την πτώση της ανταγωνιστικότητας. Τα χρέη του ελληνικού καπιταλισμού έγιναν μη διαχειρίσιμα όταν έσκασαν οι κερδοσκοπικές φούσκες του τραπεζικού συστήματος διεθνώς και όχι επειδή ξαφνικά το 2008 γίναμε «μη ανταγωνιστικοί» εξαιτίας δήθεν των συνδικάτων που επιβαρύνουν τις επιχειρήσεις.

Αλλά πέρα από αυτό το γενικότερο πλαίσιο της κρίσης, υπάρχει και η συγκεκριμένη εικόνα της συνεχούς ανόδου της παραγωγικότητας και της κερδοφορίας των επιχειρήσεων στην Ελλάδα στα χρόνια πριν από το 2008, χρόνια όπου κυριαρχούσε η πολιτική των «κοινωνικών εταίρων», ο εναγκαλισμός της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας από τον ΣΕΒ και τις κυβερνήσεις.

Επί δεκαετίες η άρχουσα τάξη του ελληνικού καπιταλισμού υιοθέτησε ένα μοντέλο συνεργασίας με τις κορυφές του συνδικαλισμού, το οποίο της εξασφάλισε σταθερότητα και ευελιξία για τις οικονομικές και πολιτικές επιλογές της. Από μια στιγμή και πέρα η τακτική του διαλόγου με τις συνδικαλιστικές ηγεσίες επικράτησε όχι μόνο όταν είχαμε κυβερνήσεις ΠΑΣΟΚ αλλά και με κυβερνήσεις ΝΔ. Με τέτοιες συναινέσεις ο ελληνικός καπιταλισμός εξασφάλισε τις σταδιακές ιδιωτικοποιήσεις («μετοχοποιήσεις») στον εκτεταμένο δημόσιο τομέα, την εξάπλωση της ευελιξίας σε μεγάλα τμήματα της εργατικής τάξης («συμβασιούχοι», «ωρομίσθιοι», «μπλοκάκια» κλπ), τη διατήρηση του εργατικού κόστους σε επίπεδα που ακόμη και ο ΣΕΒ, το ΔΝΤ και η ΓΣΕΕ συμφωνούν ότι δεν έπληξε την ανταγωνιστικότητα.

Το σπάσιμο της συνεργασίας

Η στροφή από τις «συναινέσεις» προς τις επιθέσεις κατά των συνδικάτων μόνο εν μέρει μπορεί να εξηγηθεί από οικονομικούς λόγους. Η έκταση της λεηλασίας σε βάρος των εργατικών εισοδημάτων που απαιτείται για να γίνει «βιώσιμο» το χρέος είναι ασφαλώς το υπόβαθρο αυτής της στροφής. Ωστόσο, υπάρχουν χώρες όπως η Ιρλανδία, όπου αυτή η λεηλασία επιχειρείται σε συνεργασία με τη συνδικαλιστική γραφειοκρατία. Η οικονομική ένταση της επίθεσης δεν συνεπάγεται αυτόματα τη ρήξη της πολιτικής των «κοινωνικών εταίρων».

Οι καθοριστικοί λόγοι είναι πολιτικοί: η έκταση και η ένταση της εργατικής αντίστασης που βρήκαν απέναντί τους τα Μνημόνια στην Ελλάδα είναι το στοιχείο που έσπρωξε και σπρώχνει τις Τρόικες εσωτερικού και εξωτερικού προς αυτή την κατεύθυνση. Να το πούμε διαφορετικά: τα τροϊκανά επιτελεία είχαν υποτιμήσει τη δύναμη του συνδικα-

Οι εργαζόμενοι του Λαϊκού Νοσοκομείου διαδηλώνουν στις 04/10/2012.

λιστικού κινήματος στην Ελλάδα, νόμιζαν ότι το έχουν στη τσέπη, δεν υπολόγιζαν ότι θα βρεθούν μπροστά σε πάνω από είκοσι πανεργατικές απεργίες ενάντια στις επιθέσεις τους και ότι η λαϊκή οργή θα έπαιρνε ξανά και ξανά σχήμα και μορφή μέσα από τις απεργίες των συνδικάτων. Διάφορες απόψεις μέσα στην Αριστερά υποτιμούν τη δύναμη των απεργιών και προτιμούν άλλοι τη δύναμη της κάλπης και άλλοι της "πλατείας". Η άρχουσα τάξη όμως δεν έχει αμφιβολίες για την αναγκαιότητα να σπάσει τη συλλογικότητα των εργατών στο κρίσιμο σημείο – στο χώρο δουλειάς. Γι' αυτό επιχειρούν αυτή τη στροφή.

Αυτή η αλλαγή έχει μεγάλες επιπτώσεις πάνω στη συνδικαλιστική γραφειοκρατία. Οι τριγμοί είναι παραπάνω από ορατοί. Η ΠΑΣΚΕ κατακερματίζεται, η ΔΑΚΕ αποπροσανατολίζεται, ολόκληρα κάστρα «κινδυνεύουν» να περάσουν στα χέρια της Αριστεράς. Δεν πρόκειται για σχήμα λόγου.

Στο χώρο της ΠΑΣΚΕ η σύγκρουση του Φωτόπουλου με την ηγεσία της ΓΣΕΕ είναι το στοιχείο που συγκεντρώνει την προσοχή όλων, αλλά δεν είναι το μοναδικό. Σύμφωνα με το ρεπορτάζ της Κατερίνας Θωίδου στην *Εργατική Αλληλεγγύη* (Νο1040, σελ. 6) το κλίμα στη Σύσκεψη της ΓΣΕΕ με τις ομοσπονδίες της στις 3 Οκτώβρη ήταν "πολεμικό". Εκεί ο πρόεδρος της ΓΕΝΟΠ-ΔΕΗ κατέθεσε πρόταση για 48ωρες επαναλαμβανόμενες απεργίες και δέχθηκε επιθέσεις για τη στάση του. Σίγουρα θα ήταν γελοίο να ερμηνευτεί αυτή η κόντρα ως αναμέτρηση «προσωπικών φιλοδοξιών». Είναι τρανταχτό δείγμα ότι η παλιά τακτική έχει φτάσει σε αδιέξοδο και γι' αυτό ισχυρά συνδικάτα αναζητούν αλλαγή τακτικής. Σε αυτή την κατηγορία εντάσσεται και η ΠΟΕΔΧΒ που οργανώνει τους εργαζόμενους στα διυλιστήρια. Αντίστοιχο παράδειγμα στο χώρο της ΑΔΕΔΥ είναι η περίπτωση της ΠΟΕ-ΟΤΑ με την ηγεσία Μπαλασόπουλου που ανεξαρτητοποιήθηκε από την ΠΑΣΚΕ.

Ο ηγετικός ρόλος της ΠΑΣΚΕ ως ένα βαθμό λειτούργησε ως συγκάλυψη για τις εξελίξεις στο χώρο της ΔΑΚΕ. Αλλά τώρα πια η κρίση εκεί δεν μπορεί να κρυφτεί. Η διαγραφή του γραμματέα της ΓΣΕΕ από τον Σαμαρά έχει ανοίξει τον ασκό του Αιόλου και στη δεξιά συνδικαλιστική παράταξη.

Τι σημαίνουν αυτές οι εξελίξεις; Γιατί το ηγετικό στρώμα χάνει τη συνοχή του σε μια τόσο κρίσιμη καμπή;

Η φύση της γραφειοκρατίας

Εδώ είναι απαραίτητο να κάνουμε μια στάση για να μιλήσουμε για τη φύση της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας. Πολύ συχνά υπάρχουν παρανοήσεις γύρω από αυτή την έννοια.

Ορισμένες τάσεις, κατά κανόνα σοσιαλδημοκρατικές, θεωρούν ότι η έννοια είναι ξεπερασμένη, αφού τα συνδικάτα έχουν εκδημοκρατιστεί και οι ηγεσίες τους εκλέγονται και λειτουργούν θεσμικά. Άλλες απόψεις περιορίζουν την κριτική τους σε ηγεσίες τις οποίες αποκαλούν «κυβερνητικό συνδικαλισμό» με κριτήριο τις σχέσεις τους με τα κόμματα διακυβέρνησης. Και τέλος υπάρχουν αναρχοαυτόνομες τάσεις που τοποθετούν συλλήβδην όλες τις ηγεσίες στη κατηγορία της γραφειοκρατίας.

Οι κλασικοί του μαρξισμού είχαν διαφορετική προσέγγιση. Οι επαναστάτες μαρξιστές στις αρχές του εικοστού αιώνα βρέθηκαν στην ανάγκη να αντιμετωπίσουν αυτό το φαινόμενο για πρώτη φορά και μας άφησαν μια πλούσια κληρονομιά.

Σύμφωνα με τον Γκράμσι, τόσο τα συνδικάτα όσο και τα εργατικά πολιτικά κόμματα είναι κατακτήσεις των εργατών που όμως σημαδεύονται από το γεγονός ότι λειτουργούν μέσα σε συνθήκες καθορισμένες από τον καπιταλιστικό ανταγωνισμό. Δεν είναι θεσμοί που θα επιβιώσουν σε μια μελλοντική κοινωνία απαλλαγμένη από το στοιχείο του ανταγωνισμού που κουβαλάει ο καπιταλισμός. Τα εργατικά συμβούλια είναι ο θεσμός που ανταποκρίνεται στη συλλογικότητα της εργατικής τάξης.

Δεν πρόκειται για αφηρημένους φιλοσοφικούς στοχασμούς. Οι πιέσεις του οικονομικού ανταγωνισμού μέσα στον καπιταλισμό σημαίνουν ότι τα συνδικάτα, ενώ κατορθώνουν να χτίσουν την ενότητα σε ολόκληρα κομμάτια εργατών και να καταργήσουν εν μέρει τον ανταγωνισμό στο εσωτερικό τους, είναι αναγκασμένα να διαπραγματεύονται με την εργοδοσία μέσα σε συνθήκες που καθορίζονται από την αγορά και τις συγκρούσεις των επιμέρους κεφαλαίων. Οι μηχανισμοί τους πιέζονται να γίνουν επαγγελματίες διαπραγματευτές, όχι απλά σαν άτομα αλλά σαν ένα ολόκληρο στρώμα που ξεκόβεται από την εργατική τάξη και εξελίσσεται σε μεσολαβητή ανάμεσα στην εργασία και το κεφάλαιο.

Οι συνδικαλιστές που επανδρώνουν (είναι στη μεγάλη πλειοψηφία τους άνδρες) αυτό το στρώμα ξεφεύγουν από την καθημερινότητα των εργατών, διαπραγματεύονται συνεχώς με τα στελέχη της εργοδοσίας και αναζητούν τα σημεία των πιθανών συμβιβασμών που θα αποτυπωθούν σε μια συμφωνία. Από τη ίδια τη θέση τους καταλήγουν να είναι

Οι εργάτες του Σκαραμαγκά καταλαμβάνουν την είσοδο του Πενταγώνου, 04/10/2012.

ένα ταλαντευόμενο συντηρητικό κομμάτι, εκτεθειμένο στις πιέσεις και των δυο πλευρών, και της εργατικής βάσης και του μάνατζμεντ.

Ένα στοιχείο που συνδέεται με τη διαμόρφωση της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας είναι ο καταμερισμός ανάμεσα σε συνδικαλιστικά και πολιτικά καθήκοντα και η δημιουργία δεσμών με τα ρεφορμιστικά εργατικά κόμματα. Ένας τέτοιος καταμερισμός ενισχύει τη θέση κάθε επαγγελματία διαπραγματευτή απέναντι και στις δυο πλευρές. Είναι δύναμη απέναντι στην εργοδοσία να έχουν τα συνδικαλιστικά στελέχη πολιτική στήριξη από μια κοινοβουλευτική ομάδα που μπορεί να προτείνει φιλεργατικές μεταρρυθμίσεις. Αλλά είναι επίσης ενίσχυση της θέσης της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας απέναντι στη βάση της: απέναντι σε απαιτήσεις που γενικεύουν πολιτικά τα εργατικά αιτήματα, η απάντησή τους είναι ότι αυτό είναι δουλειά του πολιτικού σκέλους, όχι του συνδικάτου.

Αυτό το στοιχειώδες αλλά ουσιαστικό περίγραμμα για τη συνδικαλιστική γραφειοκρατία μας βοηθάει να κατανοήσουμε τις εξελίξεις. Οι τριγμοί αυτή τη στιγμή οφείλονται πρώτα από όλα στην ένταση των πιέσεων που δέχεται ο «ενδιάμεσος» και από τις δυο πλευρές. Η οικονομική κρίση και η κοινωνική πόλωση κάνει το ρόλο του «συμβιβαστή» πιο δύσκολο. Αλλά τα προβλήματα συνοχής προκύπτουν και από την πολιτική κρίση.

Όταν το ΠΑΣΟΚ ήταν κόμμα που διεκδικούσε κυβερνητικές πλειοψηφίες και η ηγετική ομάδα της ΠΑΣΚΕ έπαιζε ρόλο στην εσωκομματική διαδικασία για την ανάδειξη της κομματικής ηγεσίας, η θέση του Πρωτόπαπα, του Πολυζωγόπουλου και του Παναγόπουλου ήταν ενισχυμένη προς κάθε κατεύθυνση. Όταν το ΠΑΣΟΚ έχει φτάσει σε κατάρρευση κάτω από την οργή χιλιάδων εργατών, οι δεσμοί της ΠΑΣΚΕ μαζί του γίνονται βαρίδια και η αποδέσμευση από αυτά γίνεται δίοδος σωτηρίας για ολόκληρα τμήματα της συνδικαλιστικής ηγεσίας.

Η ΔΑΚΕ ποτέ δεν έπαιξε έναν αντίστοιχο ρόλο στη Νέα Δημοκρατία. Αντλούσε όμως πλεονεκτήματα από τη σύνδεση μαζί της. Όσο πιο πολύ προχωρούσε η γραφειοκρατικοποίηση του συνδικαλισμού, οι συνδικαλιστικές εκλογές έτειναν να γίνουν μικρογραφίες της κοινοβουλευτικής αντιπαράθεσης και αυτό έδωσε πελατεία σε μια δεξιά παράταξη που ήταν ανύπαρκτη. Επίσης, η περίοδος των «κοινωνικών εταίρων» ευνοούσε την εμφάνιση εργοδοτικών σωματείων, όπου η ΔΑΚΕ φυσιολογικά είχε βάσεις. Σήμερα και τα δυο αυτά στοιχεία αλλάζουν. Η σύνδεση με τη ΝΔ δεν φέρνει εκλογική δύναμη, το αντίθετο. Και η εργοδοσία θέλει ατομικές συμβάσεις, όχι συνδικαλιστές.

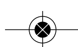
Αυτή η κρίση στη «συγκυβέρνηση» ΠΑΣΚΕ-ΔΑΚΕ στις κορυφές του συνδικαλιστικού κινήματος έχει τις επιπτώσεις της και στις εκλογές των πρωτοβάθμιων σωματείων. Για πρώτη φορά εμφανίζονται καταστάσεις όπου αυτό το δίδυμο δεν καταφέρνει ούτε να συγκροτήσει ψηφοδέλτιο σε κάποια σωματεία. Η ριζοσπαστικοποίηση της βάσης βρίσκει ευκαιρίες να εκφραστεί προς τα αριστερά. Υπάρχουν πολλά σωματεία όπου καταγράφεται μεγάλη άνοδος των δυνάμεων της αριστεράς και καταποντισμός ΠΑΣΚΕ, ΔΑΚΕ. Αυτό φαίνεται σε πολλές ΕΛΜΕ και συλλόγους δασκάλων, σε σωματεία στα Νοσοκομεία όπως στον Άγιο Σάββα, στο Αττικό, στο Θριάσειο, στους εργαζόμενους του Μετρό κλπ.

Βέβαια η δομή της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας είναι τέτοια ώστε αυτές οι μετατοπίσεις στη βάση δύσκολα, αργά και βασανιστικά καταγράφονται σαν αλλαγές των συσχετισμών στην κορυφή. Αλλά αυτό δεν αναιρεί τη συνολική εικόνα των ανακατατάξεων που γίνονται και στη κορυφή και στη βάση της συνδικαλιστικής πυραμίδας.

Η στάση της Αριστεράς

Πώς πρέπει να σταθεί η Αριστερά μπροστά σε αυτές τις εξελίξεις; Προφανώς ανοίγονται μεγαλύτερες δυνατότητες για να ανεβάσει την επιρροή της στο συνδικαλιστικό κίνημα και να ενισχύσει τους αγώνες της εργατικής αντίστασης στα Μνημόνια και τις Τρόικες. Το ζήτημα είναι με ποιές τακτικές αλλά και με ποιά στρατηγική.

Ας αρχίσουμε με κάποια στοιχειώδη. Όταν οι Παρεμβάσεις καταθέτουν πρόταση για επαναλαμβανόμενες απεργίες στο Γενικό Συμβούλιο της ΑΔΕΔΥ και η ΔΑΚΕ αναγκάζεται να εμφανίσει αντίστοιχη πρόταση, προφανώς είναι λάθος να εμφανίζεται το ΠΑΜΕ στο πλευρό της πιο συντηρητικής πρότασης για μια 24ωρη απεργία και οι συνδικαλιστές του ΣΥΡΙΖΑ να ταλαντεύονται ανάμεσα στα δυο.

Όταν ο Φωτόπουλος εκ μέρους της ΓΕΝΟΠ-ΔΕΗ καταθέτει πρόταση για κλιμάκωση στη ΓΣΕΕ, δεν μπορεί οι παρατάξεις της Αριστεράς να μην μπαίνουν μπροστά για να περάσει και να γίνει πράξη.

Φυσικά, υπάρχει αντίλογος. Το ΠΑΜΕ καταγγέλλει όσους στέκονται στις μορφές πάλης γιατί έτσι υποβαθμίζουν το πλαίσιο του αγώνα. Άλλοι ανησυχούν ότι η μετατόπιση ολόκληρων τμημάτων από την ΠΑΣΚΕ προς τον ΣΥΡΙΖΑ ευνοεί την πασοκοποίησή του. Πρόκειται όμως για αφηρημένες ενστάσεις.

Ο προσανατολισμός δεν πρέπει να περιορίζεται στην κατάκτηση θέσεων στην κορυφή του συνδικαλισμού, αλλά στην οργάνωση από τα κάτω, μέσα στους χώρους δουλειάς

Μια κλιμάκωση του απεργιακού κύματος την ώρα που ο Σαμαράς κατεβάζει το μνημονιακό πακέτο στη Βουλή δεν κινδυνεύει να θεωρηθεί από την εργατική τάξη ως «ανεπαρκής» λόγω πλαισίου αν δεν έχει όλο το πρόγραμμα του ΠΑΜΕ. Αντίθετα μια συρρίκνωση των κινητοποιήσεων σε μια 24ωρη, ακόμη κι αν έχει το καλύτερο «πλαίσιο», δεν εμπνέει εμπιστοσύνη την κρίσιμη στιγμή.

Αντίστοιχα, μια «πασοκοποίηση» του ΣΥΡΙΖΑ ευνοείται από την παθητική αναμονή μέχρι να πέσει ο Σαμαράς ως «ώριμο φρούτο» και όχι από τη συνεργασία με συνδικαλιστές που απαιτούν κλιμάκωση των απεργιών.

Η μετακίνηση κομματιών της ΠΑΣΚΕ προς τον ΣΥΡΙΖΑ έχει ασφαλώς το στοιχείο της αυτοσυντήρησης, αλλά όταν συνδυάζεται με στροφή προς πιο μαχητική στάση απέναντι στις επιθέσεις της κυβέρνησης και της τρόικας μπορεί να ευνοεί την κινητοποίηση της βάσης και αυτό είναι το πιο σημαντικό ζητούμενο. Ο ΣΥΡΙΖΑ (και παλιότερα ο Συνασπισμός) έχει μια παράδοση συνεργασίας με την ΠΑΣΚΕ και στη ΓΣΕΕ και στην ΑΔΕΔΥ. Το πέρασμα σε συνεργασίες με τμήματα της ΠΑΣΚΕ που σπάνε μπορεί να είναι προχώρημα για τον ίδιο τον ΣΥΡΙΖΑ σε σχέση με το παρελθόν του.

Αυτή η διαδικασία δεν είναι χωρίς αντιφάσεις. Στην Αυγή της Τετάρτης 24 Οκτώβρη παραδείγματος χάρη, ο Αποστόλης Κασιμέρης, συνδικαλιστής στην ΕΘΕΛ, θυμίζει τι μεταφέρει ο Ανδρέας Κολλάς που μετακόμισε στις σελίδες της Αυγής και στην ιστοσελίδα της Αυτόνομης Παρέμβασης. Ο Αλέξης Μητρόπουλος που έστειλε επιστολή στη Γραμματεία του ΣΥΡΙΖΑ ζητώντας να γίνει συζήτηση για τη στρατηγική και ταχτική του στο συνδικαλιστικό κίνημα μιλάει πιο αφηρημένα για συνεργασίες με τμήματα της καταρρέουσας γραφειοκρατίας και με στρατηγούς χωρίς στρατό.

Το παράδειγμα της Αμερικής του '30

Αυτή είναι μια συζήτηση που πρέπει να ανοίξει και να μην χαθεί σε μικροϋπολογισμούς. Είμαστε υπέρ της αλλαγής των συσχετισμών και της προοπτικής να πάρει η Αριστερά τον έλεγχο σε μεγάλες Ομοσπονδίες και στις ίδιες τις κορυφές της ΓΣΕΕ και της ΑΔΕΔΥ. Αλλά οι ευκαιρίες και οι δυνατότητες για το κίνημα δεν περιορίζονται εκεί. Οι ορίζοντες μπορεί να είναι πολύ ευρύτεροι. Σε περιόδους που η συνδικαλιστική κορυφή διχάζεται ενώ η βάση ριζοσπαστικοποιείται, το κίνημα μπορεί να κάνει άλματα. Ας σταθούμε σε ένα ιστορικό παράδειγμα.

Στη δεκαετία του 1930, μέσα στη μεγαλύτερη ως τότε κρίση, μέσα στην ισχυρότερη οικονομία του κόσμου, στις ΗΠΑ, ξεπήδησε ένα κίνημα απεργιών και καταλήψεων που έβαλε τον συνδικαλισμό μέσα στα κάστρα των μεγαλύτερων καπιταλιστών.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1930, με την ανεργία να εκτινάσσεται μετά το κραχ του 1929, το συνδικαλιστικό κίνημα ελεγχόταν από την AFL. Η γραφειοκρατία της είχε προχωρήσει σε εναγκαλισμούς με την εργοδοσία που σήμερα θα θεωρούνταν αδιανόητοι. Ο Γουίλιαμ Φόστερ, που ήταν ο προεδρικός υποψήφιος του ΚΚΗΠΑ στις εκλογές του 1932, έχει περιγράψει τη διαφορά της AFL με τη φράση *«το να συνεργάζεσαι μαζί της ήταν σαν να κολυμπάς μέσα σε βόθρο»*.

Κι όμως, από τους κόλπους της AFL βγήκε μπροστά ο Τζον Λιούις, ηγέτης του συνδικάτου των ανθρακωρύχων, και συγκρότησε μια νέα συνδικαλιστική ομπρέλα, τη CIO, η οποία βοήθησε να οργανωθούν οι πιο συγκλονιστικές μάχες της αμερικάνικης εργατικής τάξης. Οι καταλήψεις των εργοστασίων της General Motors και άλλων γιγάντων του αμερικάνικου καπιταλισμού το 1936-37 ήταν η κορυφαία στιγμή ενός κινήματος μέσα στο οποίο η Αριστερά φούντωσε. Το ΚΚΗΠΑ το 1932 είχε 15.000 μέλη, το 1936 ανέβηκε στα 41.000, το 1937 στα 62.000, το 1938 στα 82.000.

Η ιστορία δεν επαναλαμβάνεται. Αλλά τα διδάγματά της διατηρούν την αξία τους. Η Αριστερά μπορεί να αξιοποιήσει το συνδυασμό των ρηγμάτων από πάνω με τη ριζοσπαστικοποίηση από κάτω για να βοηθήσει το εργατικό κίνημα να κάνει άλματα. Ο προσανατολισμός δεν πρέπει να περιορίζεται στην κατάκτηση θέσεων στην κορυφή του συνδικαλισμού, αλλά στην οργάνωση από τα κάτω, μέσα στους χώρους δουλειάς.

Αυτή η προσπάθεια έχει ξεκινήσει. Σε πολλούς χώρους η εμφάνιση μορφών οργάνωσης της βάσης, απεργιακών επιτροπών, επιτροπών αγώνα, εργασιακών επιτροπών κλπ είναι καρπός της εμπειρίας που αποχτήθηκε μέσα από τις αλλεπάλληλες πανεργατικές και τις άλλες απεργίες των τελευταίων χρόνων. Ακόμη και εκεί όπου τέτοιες μορφές οργάνωσης δεν έχουν ακόμη συγκροτηθεί, υπάρχει ένα ολόκληρο στρώμα αγωνιστών που χαρακτηρίζεται από αναζητήσεις προς αυτή την κατεύθυνση.

Η ενίσχυση του απεργιακού κινήματος περνάει μέσα από τον συνδυασμό της απαίτησης για κλιμάκωση των κινητοποιήσεων με την προσπάθεια για οργάνωσή τους από τα κάτω. Ο συντονισμός τέτοιων πρωτοβουλιών μπορεί να τονώσει τη δυναμική τους.

Ένα βήμα σε αυτή την κατεύθυνση ήταν η Συνάντηση Εργατικής Αντίστασης που οργανώθηκε στις 30 Σεπτέμβρη στο θέατρο Διάνα στην Αθήνα. Ένα επόμενο βήμα έγινε με τη σύσκεψη σωματείων και συνδικαλιστών στο ΕΚΑ την Τετάρτη 31 Οκτώβρη με στόχο την πανεργατική κλιμάκωση καθώς ο Σαμαράς έστελνε τα μέτρα στη Βουλή. ΓΣΕΕ και ΑΔΕΔΥ κάτω από τις πιέσεις της ΓΕΝΟΠ-ΔΕΗ, της ΠΟΕ-ΟΤΑ αλλά και των συντονισμών από τα κάτω αναγκάστηκαν να καλέσουν 48ωρη πανεργατική απεργία και βλέπουν ολόκληρους τομείς να υλοποιούν την απειλή για επαναλαμβανόμενες απεργίες. Η αντικαπιταλιστική Αριστερά πρέπει να δώσει τον καλύτερό της εαυτό για να στηρίξει αυτά τα ελπιδοφόρα βήματα. ■

Αντιφασιστική διαδήλωση στην Πλατεία Αμερικής, 20/10/2012, ενάντια στη φασιστική επίθεση στα γραφεία της Τανζανικής Κοινότητας.

Το αντιφασιστικό κίνημα απλώνεται

Ο **Θανάσης Καμπαγιάννης** εξετάζει τα ερωτήματα που απασχολούν το αναδυόμενο κίνημα ενάντια στους νεοναζί της Χρυσής Αυγής.

Έχουν περάσει έξι μήνες από το σοκ της εισόδου της Χρυσής Αυγής στη Βουλή. Για όσες και όσους σαλπίζαμε την αναγκαιότητα της οργανωμένης πάλης ενάντια στη φασιστική απειλή εδώ και αρκετά χρόνια (τουλάχιστον από το 2009 αν μιλάμε για όσους συσπειρωθήκαμε στην Κίνηση Ενωμένοι Ενάντια στο Ρατσισμό και τη Φασιστική Απειλή, την ΚΕΕΡΦΑ), η κατάσταση έχει αλλάξει δραματικά.

Τα επιχειρήματα που μέχρι πρόσφατα χρησιμοποιούνταν για να αποφευχθεί ή να υποτιμηθεί η αντιφασιστική δράση και που είχαμε συστηματικά να αντιπαλέψουμε έχουν πλέον ξεφτίσει. Ποιός άραγε θυμάται σήμερα τα υποτιμητικά σχόλια ότι όσοι ασχολούμαστε με τον αντιφασισμό "κυνηγάμε φαντάσματα" ή τις προβλέψεις ότι "τώρα που οι φασίστες μπήκαν στη Βουλή θα αποκαλυφθούν" και ότι "θα βάλουν γραβάτες"; Ακόμα και το πιο "ακλόνητο" επιχείρημα, ότι "αν ασχολούμαστε μαζί τους, τους διαφημίζουμε", που είχε χρησιμοποιηθεί από δεξιά και αριστερά για να αποδώσει την άνοδο της Χρυσής Αυγής στη δράση των αντιφασιστών (!), είναι πια πεταμένο κάπου στα αζήτητα.

Η αντιμετώπιση του φασισμού, που έχει ως αιχμή του την ανάπτυξη της Χρυσής Αυγής, αποτελεί πλέον προτεραιότητα για κάθε αγωνιστή και αγωνίστρια του κινήματος, αλλά και – ευρύτερα – ζήτημα για το οποίο πρέπει να τοποθετηθούν όλες οι πολιτικές δυνάμεις. Σκοπός αυτού του άρθρου είναι η κριτική θεώρηση κάποιων από τις απαντήσεις που έχουν δοθεί το τελευταίο εξάμηνο, σε συνέχεια της προσπάθειας που έχουμε ήδη ξεκινήσει από τις στήλες αυτού του περιοδικού.[1]

Ο "αντιφασισμός" του Μνημονίου

Η πιο διαφημισμένη – και για τους περισσότερους δυσεξήγητη – εξέλιξη είναι η εμφάνιση αυτού που θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε "μνημονιακό αντιφασισμό". Με τον όρο αυτό εννοούμε την καταγγελία του φασισμού από εκείνα τα κόμματα, πολιτικούς, ΜΜΕ, κλπ, που υποστηρίζουν και υπερασπίζονται τις μνημονιακές πολιτικές. Οι αποκρουστικοί "ακτιβισμοί" της Χρυσής Αυγής συνοδεύονται συνήθως από έναν καταιγισμό ανακοινώσεων καταδίκης από όλα τα κόμματα, ενώ το βραδινό δελτίο ειδήσεων του MEGA έχει εντάξει στο πρόγραμμά του ένα καθιερωμένο πεντάλεπτο επίθεσης στη νεοναζιστική συμμορία. Πρόκειται για μια βολική κατάσταση για όλες τις πλευρές: το μεν κυρίαρχο πολιτικό και οικονομικό σύστημα εμφανίζεται έτσι ως υπερασπιστής της δημοκρατίας απέναντι στο ναζιστικό "άκρο", την ίδια στιγμή που απαγορεύει διαδηλώσεις και καταπατάει δικαιώματα του ίδιου του αστικού Συντάγματος. Οι δε νεοναζί δεν χάνουν την ευκαιρία να επισημάνουν την ομόφωνη καταδίκη

Αντιφασιστικό συλλαλητήριο Ηράκλειο Κρήτης.

τους από όλο το "σάπιο κατεστημένο" και να εμφανίζονται έτσι ως η μόνη "αντισυστημική" δύναμη "εναντίον όλων".

Πέραν από την προφανή υποκρισία, για να καταλάβουμε καλύτερα τη σχέση ανάμεσα στις μνημονιακές δυνάμεις και την Χρυσή Αυγή χρειάζεται να χρησιμοποιήσουμε το θεωρητικό οπλοστάσιο που μας έχει αφήσει η προηγούμενη άνοδος του φασισμού. Ο φασισμός ιστορικά εμφανίζεται ως ένα αντιδραστικό κίνημα κατά βάση μικροαστικών στρωμάτων, με σκοπό τη σωτηρία της ατομικής ιδιοκτησίας και την αποκατάσταση της καπιταλιστικής τάξης, σε περιόδους οξυμένης οικονομικής και κοινωνικής κρίσης. Το γεγονός όμως ότι ο φασισμός είναι μια μορφή αστικής κυριαρχίας, όπως είναι και η αστική δημοκρατία, δεν πρέπει να μας κάνει ούτε στιγμή να ξεχνάμε τα *ιδιαίτερα* χαρακτηριστικά αυτής της κυριαρχίας. Ο φασισμός δεν βασίζεται στις πολιτικές διαμεσολαβήσεις των διαφορετικών κοινωνικών συμφερόντων, όπως συμβαίνει στην αστική κοινοβουλευτική δημοκρατία, πάντοτε κάτω από την ηγεμονία διαφορετικών μερίδων της αστικής τάξης: τουναντίον, ο φασισμός τσακίζει κάθε ανεξάρτητη οργάνωση των κοινωνικών τάξεων – πρώτα και κύρια της εργατικής τάξης που είναι ο υπαρξιακός του αντίπαλος, και στη συνέχεια όλων των τάξεων (τόσο της μικροαστικής όσο και της αστικής) – χτίζοντας έτσι μια ολοκληρωτική δομή γύρω από το κράτος και το φασιστικό κόμμα.

Εξαιτίας αυτής της ιδιαιτερότητας του φασισμού, η εμφάνισή του ως μαζικού κινήματος αποτελεί ταυτόχρονα ευκαιρία και κίνδυνο για την άρχουσα τάξη: ευκαιρία γιατί προσθέτει στη φαρέτρα της ένα μπαζούκας καταστολής και τρόμου σε βάρος του εργατικού κινήματος και της Αριστεράς έξω από τα συνηθισμένα – και γι' αυτό πιο περιορισμένα – όπλα της κρατικής καταστολής (δικαστήρια, αστυνομία, κλπ). Αποτελεί όμως και κίνδυνο, γιατί ο φασισμός δεν είναι απλώς άλλο ένα παρακρατικό υποχείριο της άρχουσας τάξης: έχει τη δική του πολιτική ατζέντα, της οποίας το ξεδίπλωμα μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την ίδια την αστική κυριαρχία. Για να περιγράψει αυτή την ένταση στη σχέση της άρχουσας τάξης με τους φασίστες, ο Τρότσκι χρησιμοποιούσε μια παρομοίωση: *"η μεγαλοαστική τάξη θέλει το φασισμό όσο κι ένας άνθρωπος που του πονάει φριχτά ένα δόντι και θέλει να του το βγάλουν".*[2] Ο φασισμός δεν είναι μονάχα ένα ακόμα "εργαλείο" της αστικής τάξης, ούτε είναι όμως απλώς το αποτύπωμα των αντιδραστικών ιδεών του "μέσου ανθρωπάκου" στο πεδίο της πολιτικής και του κράτους. Αυτή η σύνθετη κατανόηση είναι πολύ κρίσιμη στην πάλη για να τον τσακίσουμε.

"Η μεγαλοαστική τάξη θέλει το φασισμό όσο κι ένας άνθρωπος που του πονάει φριχτά ένα δόντι και θέλει να του το βγάλουν"

Έχοντας αυτά σαν δεδομένα μπορούμε τώρα να εξηγήσουμε ακριβέστερα τη σχέση του μνημονιακού μπλοκ και της Χρυσής Αυγής. Η Χρυσή Αυγή είναι σάρκα από τις σάρκες των κρατικών μηχανισμών. Ο "Φύρερ" της, ο Μιχαλολιάκος, είναι ένας πρώην ΚΥΠατζής και η οργάνωση απολαμβάνει προνομιακές σχέσεις με τα σώματα ασφαλείας και το βαθύ κράτος. Το μνημονιακό μπλοκ νομιμοποιεί την ατζέντα της Χρυσής Αυγής, χωρίς να χρειάζεται ιδιαίτερα να "σύρεται" από αυτήν: ο Παπουτσής ήταν αυτός που εγκαινίασε τη συζήτηση και τα σχέδια για τα στρατόπεδα συγκέντρωσης μεταναστών, ο Σαμαράς ήταν αυτός που μίλησε για την προτεραιότητα που πρέπει να έχουν τα "ελληνόπουλα" στους παιδικούς σταθμούς, ο Λοβέρδος ήταν ο εκλαϊκευτής της θεωρίας της "υγειονομικής βόμβας". Η προστασία των νεοναζί από την ΕΛ.ΑΣ. δεν είναι τίποτε άλλο από ζέσταμα για τη μετέπειτα χρήση τους απέναντι στην ανερχόμενη Αριστερά και το εργατικό κίνημα. Μάλιστα, η αντιμετώπιση της Χρυσής Αυγής από το κράτος και το μνημονιακό μπλοκ δείχνει ότι η ελληνική άρχουσα τάξη δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να αξιοποιήσει και πιο κεντρικά πολιτικά τους νεοναζί, όχι απλώς ως τρομοκρατικό αντίβαρο στην Αριστερά, αλλά και ως κομμάτι μιας συνολικότερης εναλλακτικής λύσης ενόψει μιας πιθανής χρεοκοπίας.

Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχει πραγματικός ανταγωνισμός ανάμεσα στο μνημονιακό μπλοκ και τη Χρυσή Αυγή. Τα αίτια ωστόσο αυτού του ανταγωνισμού δεν είναι δομικά (δεν οφείλονται δηλαδή σε κάποια ανυπέρβλητη αντίθεση από θέση αρχής), αλλά πολιτικά. Αυτό ισχύει πάνω από όλους για τη Νέα Δημοκρατία που ανταγωνίζεται με τη Χρυσή Αυγή για το ίδιο κομμάτι του εκλογικού σώματος και βλέπει τη βάση της να λοξοκοιτάει προς τους νεοναζί. Η οικονομική κρίση και η πολιτική της διαχείριση σημαίνουν ότι η δεξιά πολυκατοικία έχει γίνει ρημαδιό: οι πάλαι ποτέ ένοικοι των ρετιρέ πηδάνε από τον έβδομο, την ίδια στιγμή που οι αρουραίοι του υπογείου τρυπώνουν μέσα από τους αγωγούς της αποχέτευσης στα πάνω πατώματα. Ο Σαμαράς και ο Μιχαλολιάκος ανταγωνίζονται για τη θέση του διαχειριστή στην ίδια πολυκατοικία.

Η συνέλευση της ΚΕΕΡΦΑ στο Γκάζι, 14/10/12.

Νέο Ηράκλειο

Το μέγεθος και η ταχύτητα της αντιφασιστικής συσπείρωσης είναι η καλύτερη υπενθύμιση γιατί το φασιστικό χαρτί είναι επικίνδυνο για όποια άρχουσα τάξη επιλέγει να το παίξει

Αλλά ο ανταγωνισμός του μνημονιακού μπλοκ με τη Χρυσή Αυγή δεν έχει να κάνει μόνο με τη Νέα Δημοκρατία. Οι φραστικές επιθέσεις στη Χρυσή Αυγή προσφέρουν σε όλο το μπλοκ του Μνημονίου τη νομιμοποιητική βάση του "Κέντρου" που παλεύει ενάντια στα "άκρα". Εδώ αποδεικνύεται και πόσο κάλπικος είναι ο "μνημονιακός αντιφασισμός": όλες του οι παρεμβάσεις ξεκινάνε από την Χρυσή Αυγή για να φτάσουν στον πραγματικό στόχο που είναι η Αριστερά. Από τον Κασιμάτη της Καθημερινής: *"Η Χρυσή Αυγή, χωρίς να το καταλαβαίνει, ανοίγει τον δρόμο για την επιβολή της νομιμότητας προς κάθε πλευρά: κουκουέδες, συριζαίους, χρυσαυγίτες - όλοι τους βλάπτουν τη δημοκρατία εξίσου. Πρόκειται για ευκαιρία, την οποία η κυβέρνηση πρέπει να αξιοποιήσει".*[3] Μέχρι τον Πάγκαλο, που όταν ρωτήθηκε να διευκρινίσει την πρότασή του να τεθεί εκτός νόμου η Χρυσή Αυγή ξεκαθάρισε: *"Δεν μπορεί ο τραμπουκισμός της Χρυσής Αυγής να είναι καταδικαστέος, αλλά αυτός του ΣΥΡΙΖΑ επαναστατικός. Επομένως, εκτός νόμου θα έλεγα ότι πρέπει να απειληθεί ότι θα βρεθεί, όχι μόνο η Χρυσή Αυγή αλλά και κάποιες συνιστώσες του ΣΥΡΙΖΑ, αν συνεχίσουν συστηματικά να εμποδίζουν τα συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα των Ελλήνων".*[4] Πρόκειται για την επανάληψη του παλιού μοτίβου του "αριστεροχουντισμού" που χρησιμοποίησε η ελληνική άρχουσα τάξη εναντίον της επαναστατικής Αριστεράς μετά τη Χούντα τη δεκαετία του '70. Μόνο που σήμερα το παιχνίδι αυτό είναι πολύ πιο επικίνδυνο.

Η άνοδος του αντιφασιστικού κινήματος

Αυτό που είναι ωστόσο λιγότερο διαφημισμένο αλλά περισσότερο πραγματικό είναι η ανάδυση, ιδίως τους τελευταίους μήνες, ενός νέου αντιφασιστικού κινήματος. Τα τελευταία Σαββατοκύριακα του Οκτώβρη, οι αντιφασίστες που προσπαθούσαν να συγκεντρώσουν τη συνολική εικόνα των αντιφασιστικών εκδηλώσεων ανά την Ελλάδα έχαναν το λογαριασμό: πορείες, εκδηλώσεις, φεστιβάλ, μαθητικές συναυλίες, μοτοπορείες, εξορμήσεις, αλλά και καταγγελίες των νεοναζί από εργατικά συνδικάτα, γιουχαΐσματα βουλευτών της Χρυσής Αυγής, παρεμβάσεις στις παρελάσεις και ό,τι άλλο μπορεί να σκεφτεί κανείς.

Το μέγεθος και η ταχύτητα της αντιφασιστικής συσπείρωσης είναι η καλύτερη υπενθύμιση γιατί το φασιστικό χαρτί είναι επικίνδυνο για όποια άρχουσα τάξη επιλέγει να το παίξει. Σήμερα, οι οργανωτικές και πολιτικές δυνατότητες της Χρυσής Αυγής μπορεί να είναι αναβαθμισμένες, λόγω της δημοσιότητας που απολαμβάνει από τα κυρίαρχα ΜΜΕ και των κρατικών κονδυλίων που ρέουν στα ταμεία της. Αλλά αυτό που έχει ριζικά αλλάξει και που μπορεί να παίξει τον αποφασιστικό ρόλο είναι η ενεργοποίηση του μαζικού αντιφασιστικού κινήματος. Οι στρατηγικές που επιλέγουν οι διαφορετικές πτέρυγες του κινήματος είναι αυτές που πρέπει τώρα να μας απασχολήσουν.

Ο ΣΥΡΙΖΑ βγήκε από τις εκλογές του Ιούνη με τα μεγαλύτερα ποσοστά και τις πιο αναβαθμισμένες δυνατότητες παρέμβασης από κάθε άλλη δύναμη της Αριστεράς. Όμως, η αντιφασιστική του δράση δεν συμβαδίζει καθόλου με τα νέα του μεγέθη. Ενώ τυπικά στα κείμενά του προχωράει σε ορθές διαπιστώσεις για τον κίνδυνο της Χρυσής Αυγής, τα λόγια δεν μεταφράζονται παρά ελάχιστα σε πράξεις. Ο Γιώργος Κυρίτσης, στέλεχος του ΣΥΡΙΖΑ, σε ένα άρθρο του στην Αυγή με τον χαρακτηριστικό τίτλο *"Να βγάζαμε λίγο το κεφάλι από την άμμο;"*, στηλιτεύει τη μέχρι τώρα στάση του ΣΥΡΙΖΑ ως *"στρουθοκαμηλισμό"* και *"προσποιητή αδιαφορία"*.[5] Η ρίζα του προβλήματος βρίσκεται στη στρατηγική. Οι αγωνιστές του ΣΥΡΙΖΑ μπορεί να συμμετέχουν σε πολλές από τις αντιφασιστικές κινηματικές δράσεις (έστω κι αν συνήθως δεν παίρνει ο πολιτικός τους χώρος τη σχετική πρωτοβουλία γι' αυτές). Η ηγεσία όμως του ΣΥΡΙΖΑ είναι δεσμευμένη σε μια στρατηγική δημοκρατικής νομιμότητας. Ο ΣΥΡΙΖΑ έχει εσωτερικεύσει το σχήμα των "δύο άκρων" που συστηματικά χρησιμοποιούν εναντίον του οι αντίπαλοί του. Κάθε αντιφασιστική κινητοποίηση στο δρόμο αντιμετωπίζεται στην ουσία ως απειλή προβοκάτσιας, από την οποία η Αριστερά θα βγει αποδυναμωμένη και γι' αυτό

Κερατσίνι

Ρέθυμνο

θα πρέπει να απέχει.

Η συνέπεια αυτής της στρατηγικής είναι η παράλυση: στη χειρότερη περίπτωση σημαίνει την άρνηση της αντιφασιστικής δράσης σε αναμονή της κυβερνητικής αλλαγής. Ο Σπύρος Ασδραχάς, ο διαπρεπέστερος εν ζωή ιστορικός της ανανεωτικής Αριστεράς, σε συνέντευξή του στην Αυγή και σε διπλή ερώτηση για την ενδεδειγμένη δράση ενάντια στους νεοναζί, ξεκαθάρισε ότι αυτή συνίσταται στην *"ανάληψη της εξουσίας μέσω των δημοκρατικών διαδικασιών"*.[6] Στις καλύτερες περιπτώσεις, ο ΣΥΡΙΖΑ συμμετέχει σε "αντιφασιστικές εκκλήσεις" που επιχειρούν να στήσουν στα πόδια του το "συνταγματικό τόξο" ενάντια στο φασισμό. Έτσι, στο σχετικό κείμενο της "Πρωτοβουλίας για την Υπεράσπιση της Κοινωνίας και της Δημοκρατίας" (ένα μετωπικό σχήμα διανοούμενων από το χώρο του ΣΥΡΙΖΑ) για μια "πλατιά αντιφασιστική συμμαχία", οι υπογράφοντες καλούνται να συμφωνήσουν ότι: *"μερίδιό τους στην εδραίωση του (ρατσιστικού και φασιστικού) λόγου έχουν αντιευρωπαϊκά-αντιπλουτοκρατικά στερεότυπα που, αναπαραγόμενα με αγοραίο τρόπο και στην ίδια την αριστερά, δημιουργούν πολιτισμικές υποδοχές για την ανάπτυξη της ιδεολογίας του μίσους και του κοινωνικού κανιβαλισμού"*. Είναι φανερό από τέτοια αποσπάσματα ότι η κατεύθυνση των συνεργασιών κινείται λιγότερο προς τις δυνάμεις του κινήματος και περισσότερο προς δυνάμεις του μνημονιακού "αντιφασισμού". Η γερμανική σοσιαλδημοκρατία τη δεκαετία του '30 έχει διδάξει το πώς χτίζονται "αντιφασιστικά μέτωπα" μαζί με τα κόμματα και τους στρατηγούς που δήλωναν πίστη στο Σύνταγμα της Βαϊμάρης. Η παράδοση της εξουσίας από τον "συνταγματικό" Χίντεμπουργκ στον Χίτλερ θα έπρεπε να αποτελεί επαρκή προειδοποίηση.

Από την άλλη πλευρά, το ΚΚΕ έχει αναγκαστεί να κάνει τη μεγαλύτερη στροφή σε σχέση με το αντιφασιστικό μέτωπο κι αυτό γιατί η προηγούμενη στάση του ήταν τόσο κάθετα αρνητική. Σήμερα τα πράγματα έχουν αλλάξει: ο Παφίλης αποκάλεσε ανοιχτά τους Χρυσαυγίτες "ναζί" από το βήμα της Βουλής, και το ίδιο έκανε και ο Ριζοσπάστης στο πρωτοσέλιδό του την επόμενη μέρα.[7] Η ΚΝΕ κυκλοφόρησε τρικάκια με σύνθημα "έξω οι φασίστες από τα σχολεία" και αφίσες "απομονώστε τους νεοναζί της Χρυσής Αυγής". Η στροφή αυτή εξοπλίζει αγωνιστές του εργατικού κινήματος να κοντράρουν τη Χρυσή Αυγή που επιχειρεί να βάλει πόδι στους εργατικούς χώρους με το σύνθημα "δουλειά στον Έλληνα εργάτη". Οι εργάτες του Παπουτσάνη πέταξαν έξω από το εργοστάσιο τους Χρυσαυγίτες που επιχείρησαν να μπουν μέσα για να χύσουν το ρατσιστικό τους δηλητήριο. Αν η ηγεσία του ΚΚΕ είχε κάνει γρηγορότερα αυτή τη στροφή, η Χρυσή Αυγή δεν θα μπορούσε να στήσει την άθλια προεκλογική της προβοκάτσια σε βάρος των απεργών Χαλυβουργών, με τη δήθεν επίσκεψη "αλληλεγγύης" στο εργοστάσιο.

Ωστόσο, το ΚΚΕ συνεχίζει να θεωρεί ότι η μάχη ενάντια στο φασισμό δεν αποτελεί μέτωπο που απαιτεί τις δικές του διακριτές πολιτικές πρωτοβουλίες. Απέχει έτσι από όλες τις αντιφασιστικές και αντιρατσιστικές κινητοποιήσεις, κάποιες φορές μάλιστα τις καταγγέλλει ως "θολό αντιφασισμό". Είναι μια λάθος τακτική. Σήμερα δεν αρκούν οι ανακοινώσεις, έστω και αν αυτές προέρχονται από μαζικές εργατικές οργανώσεις (συνδικάτα, Ομοσπονδίες, κλπ), αλλά χρειάζονται συγκεκριμένες πρωτοβουλίες που να κοντράρουν τη δράση των νεοναζί στην πράξη. Η επίκληση του ταξικού κινήματος ή η αντιφασιστική δράση στο "παρεμπιπτόντως" (σαν κομμάτι άλλων πρωτοβουλιών, εργατικών, αντικατασταλτικών, "δομών αλληλεγγύης", κλπ), χάνουν από τα μάτια τους την αυτοτέλεια και τη μοναδικότητα της φασιστικής απειλής. Τέτοιες απόψεις δεν περιορίζονται στο ΚΚΕ, αλλά απλώνονται και σε ολόκληρα κομμάτια της αντικαπιταλιστικής Αριστεράς. Η εμπειρία ωστόσο δείχνει ότι η δυναμική των πραγμάτων και η οργανωμένη παρέμβαση μπορούν να μετακινήσουν και τους πιο διστακτικούς προς τη σωστή κατεύθυνση.

Τα προβλήματα στη στρατηγική των μεγαλύτερων ηγεσιών της Αριστεράς αφήνουν ανοιχτό το πεδίο σε πρωτοβουλίες κομματιών της ριζοσπαστικής νεολαίας και του αντιεξουσιαστικού χώρου, για άμεση φυσική σύγκρουση με τους φασίστες στο δρόμο. Η αντιφασιστική μοτοπορεία συμπύκνωσε με ηρωικό τρόπο αυτή την τακτική. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι στην πάλη ενάντια στους φασίστες θα χρειαστεί η σύγκρουση μαζί τους στο δρόμο. Όμως, η σύγκρουση αυτή δεν μπορεί να είναι υπόθεση μιας αποφασισμένης μειοψηφίας. Η στρατιωτικοποίηση του αντιφασιστικού αγώνα αποβαίνει πάντα σε βάρος των αντιφασιστών, με δεδομένη τη στήριξη που απολαμβάνουν οι φασίστες από το κράτος. Η οργάνωση και κινητοποίηση της αντιφασιστικής πλειοψηφίας δημιουργεί τις καλύτερες πολιτικά συνθήκες για το τσάκισμα των φασιστών. Οι Αφρικανοί

Καλαμάτα

Οι φασίστες δεν μεγαλώνουν από το “κοινωνικό τους έργο” όπως λέει η Γκαιμπελική τους προπαγάνδα, αλλά από τον ρατσισμό των μνημονιακών κυβερνήσεων

μετανάστες της Πλατείας Αμερικής μπορεί να χαιρέτησαν με ενθουσιασμό τους αντιφασίστες της μοτοπορείας μετά την επίθεση στα γραφεία της Τανζανικής Κοινότητας. Αλλά ήταν στις αντιφασιστικές διαδηλώσεις της 13 και 20 Οκτώβρη που και οι ίδιοι, μαζί με εκατοντάδες ντόπιους κατοίκους, έδειξαν την δύναμή τους με τη μαζική τους παρουσία στο δρόμο. Το μαζικό κίνημα είναι τελικά αυτό που θα τσακίσει τους φασίστες, με κάθε απαραίτητο μέσο.

Η οργάνωση του κινήματος

Η Κίνηση Ενωμένοι Ενάντια στο Ρατσισμό και τη Φασιστική Απειλή έχει δώσει με τη δράση της κάποια από τα καλύτερα παραδείγματα για το πώς παλεύουμε τους φασίστες, τόσο κεντρικά όσο και τοπικά. Η 8 Ιούνη (τα συλλαλητήρια μετά τους τραμπουκισμούς Κασιδιάρη) έδωσε τη δυνατότητα για την πρώτη μαζική έκφραση της αντιφασιστικής οργής. Το αντιρατσιστικό συλλαλητήριο της 24 Αυγούστου, με πάνω από 20.000 μετανάστες ενάντια στον Ξένιο Δία και τις ισλαμοφοβικές επιθέσεις ΕΛΑΣ – Χρυσής Αυγής, έσπασε τη ρατσιστική τρομοκρατία της κυβέρνησης. Στη Νίκαια, με πρωτοβουλία της τοπικής ΚΕΕΡΦΑ, όλες οι συλλογικότητες της γειτονιάς, από τα σωματεία και τις συνελεύσεις μέχρι την Αριστερά και την αναρχία, μπλόκαραν με ένα μαζικό συλλαλητήριο το πογκρόμ που είχε εξαγγείλει η Χρυσή Αυγή κατά των Πακιστανών μεταναστών. Στην Καλλιθέα, τον Πειραιά, το Νέο Ηράκλειο, ανάλογες πρωτοβουλίες με τη συμμετοχή της ΚΕΕΡΦΑ περιορίζουν τη δράση των νεοναζί.

Όσοι δώσαμε τα τελευταία χρόνια την αντιρατσιστική και αντιφασιστική μάχη πρέπει να καλοδεχτούμε τη δημιουργία νέων αντιφασιστικών συντονισμών, μετώπων, πρωτοβουλιών, κλπ, και να μεταδώσουμε τα χρήσιμα διδάγματα από τις μέχρι σήμερα εμπειρίες μας. Κρίσιμες είναι κάποιες παράμετροι: α) η προτεραιότητα στις μαζικές οργανώσεις της εργατικής τάξης σε κάθε υπό δημιουργία αντιφασιστικό μέτωπο – οι ΕΛΜΕ και οι Διδασκαλικοί Σύλλογοι δείχνουν το δρόμο προς αυτή την κατεύθυνση. β) Η επιμονή στις αντιρατσιστικές αιχμές: οι φασίστες δεν μεγαλώνουν από το “κοινωνικό τους έργο” όπως λέει η Γκαιμπελική τους προπαγάνδα, αλλά από τον ρατσισμό των μνημονιακών κυβερνήσεων. Ενωτικό αντιφασιστικό μέτωπο χωρίς ενότητα ντόπιων και μεταναστών εργατών, δηλαδή χωρίς αντιρατσισμό, είναι εξαρχής υπονομευμένο. γ) Η συνεχής δράση με στόχο τη συστηματική παρενόχληση και τελικά την απονομιμοποίηση της δράσης των φασιστών. Η Χρυσή Αυγή δεν είναι “άλλο ένα κόμμα”, είναι μια ναζιστική συμμορία του κοινού ποινικού δικαίου. Θέλουμε το κλείσιμο των γραφείων της, τη φυλάκιση των εγκληματιών “βουλευτών” της, το συνειδητό αποκλεισμό της από κάθε ΜΜΕ, κοινωνική εκδήλωση, κοκ. Αυτό δεν θα το κάνει η οποιαδήποτε νομική απαγόρευση από μια μνημονιακή κυβέρνηση, αλλά θα το επιβάλει το ίδιο το αντιφασιστικό κίνημα στους χώρους δουλειάς, τις γειτονιές και τους δρόμους.

Οι τοπικές επιτροπές της ΚΕΕΡΦΑ αποκτούν ακόμα μεγαλύτερη αξία μέσα σ' αυτή την προσπάθεια. Ενώνουν αγωνιστές από τους χώρους της ΑΝΤΑΡΣΥΑ, του ΣΥΡΙΖΑ, ανένταχτους ακτιβιστές, συνδικαλιστές, μετανάστες, καλλιτέχνες, κοκ. Προσφέρουν ένα υπαρκτό πανελλαδικό δίκτυο, με μια δουλεμένη και αιχμηρή αντιρατσιστική και αντιφασιστική θεωρία και πρακτική. Το αντιφασιστικό κίνημα θα συνεχίσει για αρκετό διάστημα να έχει διαφορετικές πτέρυγες και πολλαπλές στρατηγικές, που πρέπει να συζητηθούν και να ξεκαθαρίσουν μέσα στην κοινή δράση. Το μεγαλύτερο λάθος αυτή τη στιγμή θα ήταν η παθητική αναμονή κάποιας εντυπωσιακής στροφής από τις ηγεσίες της Αριστεράς στο όνομα ενός “μεγάλου” αντιφασιστικού μετώπου. Οι εντυπωσιακές στροφές χτίζονται και επιβάλλονται στη δράση: η πρόταση της ΚΕΕΡΦΑ για ένα μεγάλο ενωτικό αντιφασιστικό συλλαλητήριο στις 19 Γενάρη της νέας χρονιάς μπορεί να παίξει καταλυτικό ρόλο, με την προϋπόθεση να συνεχιστούν και να πλατύνουν οι κατά τόπους αντιφασιστικές και αντιρατσιστικές δράσεις. Οι τελευταίοι μήνες είναι γεμάτοι αποδείξεις ότι, αν το επιχειρήσουμε μαζικά και οργανωμένα, μπορούμε να σταματήσουμε τους νεοναζί της Χρυσής Αυγής. ■

1. βλ. Θανάσης Καμπαγιάννης, “Κοινός αγώνας ενάντια στους νεοναζί”, *ΣΑΚ*, νο 92, Μάης-Ιούνης 2012· Λέανδρος Μπόλαρης, “Καμιά ανοχή στους δολοφόνους μεταναστών”, *ΣΑΚ*, νο 93, Ιούλης-Αύγουστος 2012.
2. Λέον Τρότσκι, *Η πάλη ενάντια στο φασισμό στη Γερμανία*, Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, Αθήνα 2000, σελ. 227.
3. Στέφανος Κασιμάτης, “Η ευκαιρία της Χρυσής Αυγής για τη δημοκρατία”, *Καθημερινή*, 16/09/2012.
4. «Όλοι μαζί με τον Σαμαρά, δεν υπάρχει άλλη διέξοδος», συνέντευξη Θεόδωρου Πάγκαλου στον Κωνσταντίνο Ζούλα, *Καθημερινή*, 21/10/2012.
5. Γιώργος Κυρίτσης, “Να βγάζαμε λίγο το κεφάλι από την άμμο;”, *Κυριακάτικη Αυγή*, 02/09/2012.
6. “Σπύρος Ασδραχάς: Η ιστορία ως ερμηνεία είναι ανατρεπτική, θα έλεγα επαναστατική”, *Κυριακάτικη Αυγή*, 28/10/2012.
7. “Η κυβέρνηση δίνει αέρα στα πανιά της ναζιστικής «Χρυσής Αυγής»”, *Ριζοσπάστης*, 29/09/2012.

Συλλαλητήριο μουσουλμάνων μεταναστών στην Ομόνοια, ενάντια στο ρατσιστικό φιλμ.

Ο ρατσισμός δεν είναι "ελευθερία του λόγου"

Ο **Νίκος Λούντος** εξηγεί γιατί η Αριστερά πρέπει να βρίσκεται στην πρώτη γραμμή κατά της ισλαμοφοβίας.

Πλησιάζοντας προς τις 11 Σεπτέμβρη φέτος, στην 11η επέτειο της επίθεσης στους Δίδυμους Πύργους και το Πεντάγωνο, τα μεγάλα διεθνή ΜΜΕ αυτοϊκανοποιούνταν με ένα κοινό μοτίβο, σύμφωνα με το οποίο έχει πλέον κλείσει ο κύκλος του πολέμου που ξεκίνησε το 2001 – δέκα χρόνια ήταν αρκετά.[1] Όμως η πραγματικότητα δεν υπάκουσε τις ελπίδες τους. Στις 11 Σεπτέμβρη 2012 δολοφονήθηκε ο αμερικανός πρέσβης στη Βεγγάζη της Λιβύης, ο πρώτος αμερικανός πρέσβης που δολοφονείται μετά το 1979.[2] Σχεδόν ταυτόχρονα σε ολόκληρο τον πλανήτη άρχισε να απλώνεται ένα κύμα μαχητικών διαδηλώσεων έξω από αμερικάνικες πρεσβείες.

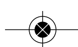
Αφορμή ήταν ένα 14λεπτο βίντεο που κυκλοφόρησε στο διαδίκτυο, ως υποτιθέμενο τρέιλερ για μια μεγαλύτερη ταινία με τίτλο "Αθωότητα των Μουσουλμάνων". Το βίντεο ήταν μια ρατσιστική επίθεση στο Ισλάμ και τους μουσουλμάνους. Οι ηθοποιοί που είχαν παίξει δεν γνώριζαν το περιεχόμενο. Μετά το γύρισμα της ταινίας κλήθηκαν συμπληρωματικοί ηθοποιοί για να ντουμπλάρουν τους διαλόγους και ο "άρχοντας Τζορτζ" της αρχικής εκδοχής να ακούγεται ως Μωάμεθ. Η "παραγωγή" είχε γίνει στις ΗΠΑ, με σκηνοθέτη έναν αιγύπτιο Κόπτη (Χριστιανό) απατεώνα, τον Νακούλα Μπασίλι Νακούλα, ενώ η προώθησή του είχε αρχίσει να γίνεται μέσα από τα δίκτυα της αμερικάνικης ακροδεξιάς. Ένας από τους υποστηρικτές της ταινίας ήταν ο πάστορας Τέρι Τζόουνς, ο οποίος πρόπερσι, πάλι στις 11 Σεπτέμβρη, είχε τη φαεινή ιδέα να ζητήσει από τους "πιστούς" να φέρουν αντίτυπα του Κορανίου για να τα κάψουν όλοι μαζί.[3] Δύο χρόνια μετά αντί να καίγονται τα Κοράνια, ήταν οι αμερικάνικες πρεσβείες που πήραν φωτιά. Διαδηλώσεις, στις δυο βδομάδες που ακολούθησαν, έγιναν σε πάνω από 60 χώρες, στις πέντε ηπείρους, από τη Νότια Αφρική ως την Ελλάδα. Υπήρξαν νεκροί στην Αίγυπτο, το Λίβανο, το Σουδάν, την Υεμένη, την Τυνησία, το Πακιστάν και το Αφγανιστάν.

Υπάρχει ένα τεράστιο χάσμα ανάμεσα στην πραγματική φύση των γεγονότων εκείνων των ημερών και στη συζήτηση που άνοιξε γύρω από αυτά. Ένας ξεσηκωμός που απλώθηκε σε όλο τον πλανήτη, οδήγησε σε εισβολές σε αμερικάνικες πρεσβείες, πανικοβάλλοντας το Πεντάγωνο και μια σειρά καθεστώτα, έγινε αντικείμενο συζήτησης με κύριο θέμα τον "φανατισμό" και την "ελευθερία λόγου". Οι διαδηλώσεις των μουσουλμάνων μπήκαν στο ίδιο τσουβάλι με τη σύλληψη του "Γέροντα Παστίτσιου" και με τις προκλήσεις των παραθρησκευτικών οργανώσεων και των Χρυσαυγιτών έξω από θέατρο "Χυτήριο". Αυτοί οι συμψηφισμοί ήταν αναμενόμενο να υπάρχουν στα μυαλά των φιλελεύθερων που αντιμετωπίζουν τον κόσμο όταν διαδηλώνει πάντα ως φανατισμένο όχλο, είτε κρατάει κόκκινες σημαίες, είτε κομποσκοίνια. Όμως έγιναν με ευκολία αποδεκτοί και από μερίδα της Αριστεράς.

Δυστυχώς σε αυτή την περίπτωση, είναι οι ρατσιστικές προκαταλήψεις και η ισλαμοφοβία που οδηγεί αριστερούς να βλέπουν την πραγματικότητα μέσα από φιλελεύθερα γυαλιά, διότι τα πράγματα από μόνα τους είναι εντελώς ξεκάθαρα.

Αντιμπεριαλιστικές διαδηλώσεις

Καταρχάς, η αφορμή δόθηκε από ένα ρατσιστικό βίντεο που είχε φτιαχτεί επίτηδες για να βρίσει και να προσβάλει. Δεν επρόκειτο για ένα "έργο τέχνης" που λογοκρίθηκε. Ο Νακούλα κρυβόταν πίσω από ψευδώνυμα, κορόιδεψε τους ίδιους τους ηθοποιούς, γνωρίζοντας ότι στήνει ένα λίβελο. Ο άνθρωπος που ξέθαψε το βίντεο και το έκανε γνωστό στον αραβικό κόσμο μέσω του youtube είναι ένας φανατικός Κόπτης που πρόπερσι στις 11/9 είχε πάει στο μνημείο των δίδυμων πύργων με έναν τεράστιο σταυρό και μια Αγία Γραφή φωνάζοντας "το Ισλάμ είναι σατανικό", για να

μην ανεγερθεί τζαμί στην περιοχή. Αν κάποιος ψάχνει ομοιότητες με τους ρασοφόρους που κυκλώνουν το Χυτήριο, δεν πρέπει να κοιτάει προς τον κόσμο που διαδήλωσε, αλλά στους δημιουργούς του βίντεο. Ακόμη και ο Σάλμαν Ράσντι, ο δημιουργός των “Σατανικών Στίχων” που πολλοί θέλησαν να τον συγκρίνουν με τον Νακούλα, χωρίς καν να υποψιάζονται πόσο προσβλητική είναι μια τέτοια σύγκριση ανάμεσα σε έναν λογοτέχνη και έναν ρατσιστή του συρμού, δήλωσε ότι το βίντεο είναι “αηδιαστικό” και χαρακτήρισε τέτοιου τύπου δημιουργήματα στο ίντερνετ ως “τα σκουπίδια του ανθρώπινου γένους”.

Δεύτερον, το βίντεο δεν προκάλεσε κάποιο κύμα “θρησκευτικών διαμαχών”, αλλά ένα γύρο από αντιιμπεριαλιστικές διαδηλώσεις. Μπορεί η ακροδεξιά στην Ευρώπη και την Αμερική να περικυκλώνει τζαμιά, αλλά οι μουσουλμάνοι διαδηλωτές δεν περικύκλωσαν εκκλησίες. Περικύκλωσαν τις αμερικάνικες πρεσβείες. Εισέβαλαν στην πρεσβεία στη Λιβύη αλλά και στην Υεμένη. Στις χώρες που δεν υπάρχουν πρεσβείες, περικυκλώθηκαν άλλα σύμβολα του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού. Οι διαδηλώσεις στην Αίγυπτο δεν στράφηκαν ενάντια στους Κόπτες, αλλά ενάντια στις πρεσβείες και προξενεία σε Κάιρο και Αλεξάνδρεια, ενάντια στον ισραηλινό στρατό στα σύνορα με την Λωρίδα της Γάζας. Μπροστά-μπροστά στη διαδήλωση στο Κάιρο, διαδηλωτές κρατούσαν το σύμβολο της ενότητας Αιγύπτιων Χριστιανών και Μουσουλμάνων, το σταυρό μαζί με την ημισέληνο. Οι διαδηλώσεις δηλαδή έκαναν τη σύνδεση ανάμεσα στην ισλαμοφοβία, τις ρατσιστικές επιθέσεις ενάντια στους μουσουλμάνους και στον ιμπεριαλιστικό έλεγχο στη Μέση Ανατολή. Είχαν ταυτόχρονα αντιρατσιστικό και αντιιμπεριαλιστικό χαρακτήρα. Ο κόσμος στις κατά πλειοψηφία μουσουλμανικές χώρες ξέρει πως η άλλη όψη της καταπίεσης που υφίσταται στη χώρα του είναι οι ρατσιστικές εκστρατείες κατά των ομόθρησκών του που έχουν γίνει πρόσφυγες και μετανάστες στην Ευρώπη. Οι μετανάστες στις χώρες της Δύσης ξέρουν πως υφίστανται τα γκλομπ, τα κρατητήρια και τις ορέξεις του κάθε φασίστα επειδή οι χώρες τους είναι κάτω από το έλεος στρατών κατοχής και βομβαρδισμών.

Το πιο σημαντικό κρατούμενο όσον αφορά στις διαδηλώσεις στις χώρες της Ανατολής είναι ότι έδωσαν μια καθαρή εικόνα ότι η “σταθερότητα” των ιμπεριαλιστών είναι τοποθετημένη πάνω σε μπαρούτι. Γι’αυτό έτρεξε και ο Μπαράκ Ομπάμα και η Χίλαρι Κλίντον αμέσως να καταδικάσουν το ρατσιστικό βίντεο. Τους κυρίευσε ο φόβος όταν είδαν να καίγεται η πρεσβεία τους στη Βεγγάζη, την πόλη που υποτίθεται τα ΝΑΤΟϊκά στρατεύματα απελευθέρωσαν πριν από μερικούς μήνες και εκεί όπου οι Σαρκοζί-Κάμερον έγιναν δεκτοί με πανηγυρισμούς και κόκκινα χαλιά. Αν δεν ελέγχουν τη Βεγγάζη, τι ελέγχουν; Η εικόνα των αμερικάνικων στρατευμάτων να κλείνονται μέσα στα στρατόπεδα στο Αφγανιστάν, την ώρα που δύο πρεσβείες φλέγονται και διαδηλώσεις ξεσπάνε παντού, έδειξε τι σημαίνει στην πράξη υπερ – επέκταση του αμερικάνικου στρατού.

Ποιό είναι το πρακτικό μήνυμα που έδωσε ο θάνατος του αμερικάνου πρέσβη; Είναι ότι γίνεται ακόμη πιο δύσκολη η επιλογή για τις ΗΠΑ και τους συμμάχους τους να προχωρήσουν σε επόμενη επέμβαση, είτε στη Συρία, είτε στο Ιράν, είτε σε οποιαδήποτε άλλη χώρα. Το μήνυμα για τον απλό κόσμο είναι ότι έχουν ακόμη περισσότερες δυνατότητες να συγκρουστούν με τις κυβερνήσεις τους και τον ιμπεριαλισμό, χωρίς να φοβούνται την εκδίκηση του “μεγάλου αφεντικού”. Η κρίση του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού, η αποτυχία της κατοχής στο Αφγανιστάν, και το Ιράκ από τη μια μεριά και η αραβική Άνοιξη από την άλλη, συνεχίζουν να δημιουργούν ένα μίγμα που οδηγεί σε ενδυνάμωση των απλών ανθρώπων, σε αυτοπεποίθηση και δράση.

Αντίστοιχη ενδυνάμωση δηλώνουν και οι διαδηλώσεις των μουσουλμάνων μεταναστών στην Ευρώπη. Μέσα σε συνθήκες αστυνομικής καταστολής, κλιμάκωσης της ρατσιστικής βίας και ρητορείας, με την ισλαμοφοβία στο κατακόρυφο, οι μετανάστες έχουν τον τσαμπουκά να διαδηλώνουν, ακόμη και κάτω από την απειλή της παρανομίας. Με δυο λόγια, οι καταπιεσμένοι σε Ανατολή και Δύση βγαίνουν στο δρόμο ενάντια σε αυτούς που τους διαλύουν τις ζωές. Χρειάζεται πολλή σκέψη γιατί η Αριστερά πρέπει μια τέτοια διαδικασία να την πανηγυρίσει και να την αγκαλιάσει;

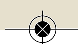
Ταχρίρ

Αφού τα πράγματα είναι τόσο ξεκάθαρα, γιατί δεν ήταν ομόθυμη η στήριξη των κινητοποιήσεων; Ας δούμε σε ποια σημεία δημιουργούνται προβλήματα κατανόησης. Όπως είδαμε, ένα μεγάλο μέρος της συζήτησης διοχετεύθηκε στο ζήτημα της “ελευθερίας του λόγου” και του “φανατισμού”. Αυτή η προσέγγιση έτσι κι αλλιώς είναι έωλη, αλλά μερικές φορές μια προσεκτική ανάγνωση των γεγονότων αρκεί για να δούμε ότι τα πράγματα είναι διαφορετικά από τις εύκολες περιγραφές. Για παράδειγμα στην Αίγυπτο, το ρεπορτάζ λέει: *“Εδώ στο Κάιρο, οι υπερσυντηρητικοί Ισλαμιστές γνωστοί ως Σαλαφίτες βοήθησαν να ξεσηκωθεί η αγανάκτηση ενάντια στο βίντεο και συγκέντρωσαν τους υποστηρικτές τους για να διαδηλώσουν έξω από την πρεσβεία. Όμως, όταν νύχτωσε και μια ομάδα νεαρών αντρών σκαρφάλωσε στον τοίχο της πρεσβείας, οι Σαλαφίτες δεν βρίσκονταν πουθενά και δεν ξανακατέβηκαν στη διαδήλωση όλη την υπόλοιπη βδομάδα. (...) οι επόμενες τρεις μέρες διαδηλώσεων κυριαρχήθηκαν από ενα σχετικά μικρό πλήθος εφήβων και νεαρών ανδρών, ανάμεσά τους σκληροί οπαδοί ποδοσφαίρου, γνωστοί ως ούλτρας. Φαίνεται ότι βασικό κίνητρο συμμετοχής τους ήταν η διάθεσή τους να επιτεθούν στην αστυνομία, την οποία μισούν”.*[4]

Να θυμηθούμε ότι οι “Ούλτρας” έπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο στην επανάσταση που έριξε τον Μουμπάρακ και στη συνέχεια, με τα μέλη τους να δίνουν τις περισσότερες μάχες με την αστυνομία στενό το στενό και οι καραβανάδες προσπάθησαν πολλές φορές να τους στήσουν προβοκάτσιες μέσα στα γήπεδα, ορισμένες φορές με βαρύ φόρο αίματος. Ήταν συνεπώς τα “Εξάρχεια” του Καΐρου που κυριάρχησαν στις διαδηλώσεις και έδωσαν τον πιο μαχητικό τόνο. Θα μείνει χαμένος στη μετάφραση λοιπόν όποιος νομίσει ότι αυτοί που διαδηλώνουν για την ταινία στις μουσουλμανικές χώρες είναι η άλλη όψη των τουλουπωμένων καλογριών που φωνάζουν “Όχι στο 666”. Το αντίθετο, είναι αδέρφια των παιδιών που κάνουν καταλήψεις στα σχολεία, που κατεβαίνουν στις διαδηλώσεις και συγκρούονται με την αστυνομία στην Αθήνα.

Ακόμη και οι λιγότερο μαχητικοί διαδηλωτές στην αμερικάνικη πρεσβεία δεν ήταν η “συντηρητική πτέρυγα του Καΐρου”. Τις ίδιες μέρες ξεκινούσε απεργία διαρκείας των εκπαιδευτικών, οι οποίοι, όπως γράφαμε στην Εργατική Αλληλεγγύη: *“Επί μια βδομάδα είχαν κατασκηνώσει έξω από το Υπουργείο*

Διαδηλωτές έξω από την Αμερικανική Πρεσβεία στο Κάιρο.

Παιδείας. Οι διαδηλωτές που επέστρεψαν από την πλατεία Ταχρίρ ενάντια στην ισλαμοφοβική ταινία, περνούσαν από το Υπουργείο και φώναζαν τα συνθήματα των δασκάλων και των εκπαιδευτικών".

Τα γεγονότα απαντούν από μόνα τους. Ωστόσο, το γενικότερο ζήτημα περί "ελευθερίας λόγου" παραμένει. Χρειάζεται να είναι θέση αρχής ότι δεν είναι ελευθερία να βρίζεις τα θύματα της βίας. Την ώρα που οι μουσουλμάνοι μετανάστες στην Αθήνα έχουν να επιβιώσουν και να πάνε στη δουλειά τους ανάμεσα σε μπλόκα της ομάδας ΔΙΑΣ και των Χρυσαυγιτών, με το φόβο ότι μπορεί να καταλήξουν σε στρατόπεδο συγκέντρωσης ακόμη κι αν έχουν χαρτιά, την ώρα που τα αυτοσχέδια τζαμιά δέχονται επιθέσεις με βόμβες μολότοφ, με μαχαιρώματα και με σκουπίδια, σε μια γελοιογραφία ή ένα κείμενο που ειρωνεύεται το Μωάμεθ δεν χωράει καμιά υπεράσπιση. Ο ρατσιστικός λόγος είναι προέκταση και ιδεολογική πανοπλία για τα εγκλήματα φυσικής βίας. Μια γελοιογραφία κατά του Ισλάμ είναι ισότιμη με την υπογραφή της Χρυσής Αυγής έξω από ένα τζαμί που κάηκε.

Το να εξηγούνται οι διαδηλώσεις με βάση τον "φανατισμό", είναι υποχώρηση απέναντι στον πιο ακατέργαστο ρατσισμό και ισλαμοφοβία. Μια ταινία που θα παρουσίαζε τις γυναίκες ως σκουπίδια που αξίζουν μόνο ξυλοφόρτωμα δεν θα ξεσήκωνε όχι μόνο τις γυναικείες οργανώσεις αλλά τους πάντες; Το ίδιο δεν θα συνέβαινε σε ένα "έργο" που θα εξηγούσε τα δεινά που προκαλούν στην κοινωνία οι άνθρωποι με αναπηρία; Η αντίδραση απέναντι σε αυτά θα ήταν φανατισμός; Γιατί να χαρακτηρίζεται φανατισμός η αντίδραση απέναντι σε μια επίθεση σε βάρος των θυμάτων και του ρατσισμού και του ιμπεριαλισμού;

Θρησκευτικός φανατισμός;

Είναι δείγμα "καθυστέρησης" ότι αυτή η αντίδραση παίρνει θρησκευτικά χαρακτηριστικά; Εδώ ξανά χρειάζεται γερό ταρακούνημα για να μην υποχωρήσει κανείς ούτε πόντο στα ρατσιστικά στερεότυπα. Καταρχάς η αντίσταση στον ιμπεριαλισμό και στο ρατσισμό δεν παίρνει μόνο και δεν παίρνει κυρίως θρησκευτικά χαρακτηριστικά. Οι διαδηλώσεις των μεταναστών στην Ευρώπη, το αντιρατσιστικό κίνημα, η αντίσταση στην κατοχή, οι επαναστάσεις στις αραβικές χώρες κόντρα στα καταπιεστικά καθεστώτα δεν πήραν θρησκευτικό χαρακτήρα. Χριστιανοί και μουσουλμάνοι πάλεψαν μαζί στην Αίγυπτο, πάντα πάλευαν μαζί και στην Παλαιστίνη. Την κόντρα με τη ρατσιστική Ευρώπη φρούριο τη δίνουν από κοινού Χριστιανοί από την Ανατολική Ευρώπη αλλά και από την Αφρική, Σιχ και Ινδουϊστές από την Ινδία, Μουσουλμάνοι κάθε δόγματος από πολλές γωνιές του πλανήτη.

Δεύτερον, χρειάζεται να μην ταυτίζουμε το μανδύα με τον οποίο παρουσιάζεται ένα γεγονός με την πραγματική του ουσία. Με τον ίδιο τρόπο που είδαμε πως στο Κάιρο οι διαδηλωτές την αιγυπτιακή αστυνομία έβαλαν στο στόχαστρο, όχι τον ανεκδιήγητο σκηνοθέτη, αντίστοιχα πρέπει να δούμε τα πράγματα και αλλού. Για την επίθεση για παράδειγμα στο αμερικάνικο στρατόπεδο στο Αφγανιστάν που έγινε στις 14 Σεπτέμβρη, ανέλαβαν την ευθύνη οι Ταλιμπάν στο όνομα της διαμαρτυρίας για την ταινία. Δεν χωράει αμφιβολία ότι μια επιχείρηση που περιέλαβε 20 Αφγανούς μεταμφιεσμένους σε αμερικανούς στρατιώτες, η οποία κατάφερε να διαλύσει έξι μαχητικά αεροσκάφη μέσα στη βάση, δεν προλάβαινε να οργανωθεί μέσα στις πέντε-έξι μέρες που είχε γίνει γνωστή η ταινία. Το ίδιο ισχύει για την επίθεση αυτοκτονίας που προκάλεσε 14 νεκρούς, η οποία έγινε στις 18 Σεπτέμβρη. Ακόμη και για την εισβολή στην αμερικάνικη πρεσβεία στη Βεγγάζη χρειάζεται πολλή φαντασία για να πει κάποιος ότι "προκλήθηκε" από την ταινία. Όχι ότι το ζήτημα της προσβολής της θρησκευτικής αξιοπρέπειας δεν είναι από μόνο του σοβαρό. Είναι τόσο σοβαρό ώστε να μπορεί να γίνεται αιχμή που συμπυκνώνει τις αντιδράσεις για όλων των ειδών τις άλλες καταπιέσεις.

Η ιστορία των κινημάτων στις χώρες που βρέθηκαν κάτω από αποικιοκρατικό ή ιμπεριαλιστικό ζυγό βρίθει παραδειγμάτων. Η ιστορία λέει πως η ινδική εξέγερση του 1857 ενάντια στους Άγγλους, πυροδοτήθηκε όταν έγινε γνωστό πως τα σκάγια που χρησιμοποιούσε ο ινδικός στρατός περιείχαν λίπος αγελάδας και χοιρινού. Επειδή το περιτύλιγμα άνοιγε με το στόμα, ήταν μια προσβολή και για τους Ινδουϊστές και για τους Μουσουλμάνους στρατιώτες, οι οποίοι ενώθηκαν ενάντια στους Άγγλους. Ποιός δεν καταλαβαίνει ότι η αιτία της εξέγερσης ήταν η κατοχή της Ινδίας και όχι τα σκάγια; Η Παλαιστινιακή Ιντιφάντα του 2000 ξέσπασε όταν ο Αριέλ Σαρόν επισκέφτηκε την περιοχή του τζαμιού αλ-Άκσα, στην Ιερουσαλήμ, αλλά ποιός μπορεί να πει ότι η Ιντιφάντα ήταν μια "θρησκευτική" εξέγερση; Αντίστοιχα ισχύουν στην ιστορία των Ιρλανδών και των Πολωνών για τους οποίους ο Καθολικισμός έγινε ο μανδύας με τον οποίο ντύθηκε σε πολλές περιπτώσεις η αντίσταση στους κατακτητές – Άγγλους, Γερμανούς ή Ρώσους. Εξάλλου, όταν η ίδια η καταπίεση παίρνει θρησκευτικό χαρακτήρα, με μέτρα των ισχυρών σε βάρος της θρησκείας των "υποτελών", θα ήταν παράλογο και η αντίσταση να μην έχει και αντίστοιχα χαρακτηριστικά.

Οπότε, αντί να ψάχνει κανείς τους "ειδικούς" λόγους για τους οποίους οι άνθρωποι εξεγείρονται με τον ένα ή τον άλλο τρόπο σε κάθε σημείο της γης, καλό είναι να ξεκινήσει από το αν έχουν δίκιο να εξεγείρονται. Η απάντηση είναι ότι οι μουσουλμάνοι, είτε ζουν στην Καμπούλ, είτε στο Παρίσι έχουν πολλούς λόγους και πολύ δίκιο να εξεγείρονται. Στο Αφγανιστάν εξελίσσεται ένας πόλεμος και μια κατοχή εδώ και 11 χρόνια, σε μια χώρα που είχε βγει από έναν ακόμα μακρόχρονο πόλεμο και τη ρώσικη κατοχή. Ο πόλεμος έχει επεκταθεί στο Πακιστάν με τα μη-επανδρωμένα αμερικανικά αεροσκάφη να βομβαρδί-

Λίβανος

ζουν καθημερινά φτωχές, αγροτικές περιοχές. Είναι διαρκή τα κύματα των προσφύγων προς τις πακιστανικές πόλεις, όπου ο κόσμος ανταγωνίζεται με τους ντόπιους για ένα κομμάτι ψωμί. Οι επίσημες εκτιμήσεις κάνουν λόγο για 130 χιλιάδες νεκρούς σε αυτό το διάστημα και για εκατομμύρια πρόσφυγες. Η στέρηση της δημοκρατίας, της αξιοπρέπειας, της οικογένειας, της ζωής έχει αμερικάνικη υπογραφή για αναρίθμητες μάζες ανθρώπων στο μουσουλμανικό κόσμο. Η αίσθηση ότι αφού σε έχουν τσακίσει, σε έχουν ξεζουμίσει, μπορούν και να ειρωνεύονται εσένα και τη θρησκεία του τόπου σου, δικαιώνει κάθε είδους αντιδράσεις.

Αριστερή ισλαμοφοβία

Το ίδιο ισχύει για τους μετανάστες στο Δυτικό Κόσμο. Έχουν χίλιους λόγους να βρίσκονται απέναντι σε ένα σύστημα που δεν τους αφήνει να ζήσουν ισότιμα, να ενωθούν με τις οικογένειές τους, να προχωρήσουν ελεύθεροι στο δρόμο, να στείλουν τα παιδιά τους σχολείο. Το αν το ξέσπασμα της οργής θα έρθει επειδή ένας μπάτσος θα σκίσει το Κοράνι, επειδή θα προβληθεί μια προσβλητική ταινία, ή επειδή θα πεθάνει ένας εργάτης σε εργατικό "ατύχημα" είναι απλώς ζήτημα αφορμής.

Είναι σιχαμερή η λογική που λέει πως το γαλλικό κράτος απαγόρευσε τη συγκέντρωση των μουσουλμάνων στο Παρίσι επειδή με αυτόν τον τρόπο "υπεράσπισε την ελευθερία του λόγου". Τις ίδιες μέρες η γαλλική αστυνομία είχε βγει παγανιά και συλλάμβανε γυναίκες επειδή φορούσαν μαντίλα, ενώ λίγο αργότερα μια ναζιστική συμμορία έκανε κατάληψη σε τζαμί. Τα φιλελεύθερα περιοδικά σαν τη "Marianne" και το "Charlie Hebdo" που προμοτάρουν τις επιθέσεις κατά των μουσουλμάνων, δίνοντας τους "αριστερή" κάλυψη, έχουν ήδη αρχίσει να χαριεντίζονται με την Μαρίν Λεπέν, η οποία πλέον αντιμετωπίζεται όχι ως φασίστρια αλλά ως τμήμα του "δημοκρατικού τόξου" που πολεμάει τους "φανατικούς αντιδημοκράτες ισλαμιστές". Ο Αλέν Γκρες, διευθυντής της Monde Diplomatique, με μια επιστολή του προσπαθεί να βάλει τα πράγματα στη θέση τους, αναφέροντας: *"Ας φανταστούμε ότι βρισκόμαστε στη Γερμανία τού 1931, στο απόγειο τής αντισημιτικής εκστρατείας, και ότι κυκλοφορεί ειδικό τεύχος ενός εβδομαδιαίου περιοδικού τής αριστεράς αφιερωμένο στη θρησκεία τού ιουδαϊσμού, όπου σε σειρά άρθρων, διευκρινίζεται, χωρίς υποψία αντισημιτισμού, ότι ο ιουδαϊσμός είναι οπισθοδρομική θρησκεία, ότι η Βίβλος αποτελεί «απολογία» υπέρ της βίας, της γενοκτονίας, του λιθοβολισμού, ότι οι εβραίοι ντύνονται περίεργα, ότι φέρουν εμφανή θρησκευτικά σύμβολα, κλπ. Είναι προφανές ότι η εν λόγω δημοσίευση θα ήταν αδιαχώριστη από το γενικό πολιτικό πλαίσιο και την άνοδο τού ναζισμού στη Γερμανία και ότι κανείς δεν θα μπορούσε να πάρει αψήφιστα τις συνέπειες παρόμοιων αντιλήψεων, όπως για παράδειγμα κάνει ο Σαρμπ στη Λιμπερασιόν τής 20ής Σεπτεμβρίου".*[5]

Είχαμε και στην Ελλάδα τέτοιου τύπου ισλαμοφοβία και μάλιστα σε πολύ φτηνή εκδοχή. Ο Κώστας Θεριανός και ο Λευτέρης Ριζάς, στο Δρόμο της Αριστεράς, έγραψαν ένα άρθρο ανοιχτά ρατσιστικό, το οποίο σύγκρινε τους μουσουλμάνους που διαδήλωσαν στην Αθήνα με τους βουλευτές της Χρυσής Αυγής: *"Την ίδια στιγμή που αριστεροί έλεγαν όλα αυτά, αρκετοί από τους εν Ελλάδι – και μάλιστα «εν Αθήναις» – διαμένοντες μουσουλμάνους διαδήλωναν μαζικά και δυναμικά. Προσπάθησαν να βαδίσουν – όπως έκαναν και σε άλλες χώρες πλην των αραβικών – προς την πρεσβεία των ΗΠΑ. Επειδή δεν τους επετράπη τα έκαναν γυαλιά καρφιά. Σπάσανε βιτρίνες καταστημάτων, αυτοκίνητα κ.λπ., κραυγάζοντας και απειλώντας μας με τον ερχομό του Μωάμεθ!*

Δηλαδή, μαζικά και μαχητικά διεκδίκησαν να επιβάλουν για λογαριασμό της θρησκείας τους αυτό, ακριβώς το ίδιο, που έκανε κι ο βουλευτής της Χρυσής Αυγής Χρ. Παππάς. Ο καθένας, βέβαια, στο όνομα των δικών του θρησκευτικών πεποιθήσεων".[6]

Πέρα από την άγνοια τους να δηλώνουν ότι στις αραβικές χώρες δεν έγιναν πορείες προς τις πρεσβείες των ΗΠΑ, το ανεκδιήγητο δίδυμο είδε τους μπάτσους να δέρνουν μετανάστες και να τους απαγορεύουν την πορεία και κατάλαβε ότι απειλούνται από τους μετανάστες. Δεν τους νοιάζουν τα σπασμένα κόκκαλα αλλά τους νοιάζουν οι σπασμένες βιτρίνες. Σαν πρώην αριστερός ο Λ. Ριζάς θα έπρεπε να θυμάται πώς αντιδρούσαν οι οικοδόμοι τη δεκαετία του '60 και του '70 όταν οι μπάτσοι τούς απαγόρευαν πορείες.

Με την ισλαμοφοβία να βρίσκεται στην αιχμή της ρατσιστικής εκστρατείας φασιστών και κυβερνήσεων σε όλη την Ευρώπη, η Αριστερά πρέπει να είναι ετοιμοπόλεμη και στις μύτες των ποδιών της απέναντι σε οποιαδήποτε πρόκληση ενάντια στους μετανάστες και στο Ισλάμ. Οι διαδηλώσεις που έγιναν για την ισλαμοφοβική ταινία σε όλο τον πλανήτη είναι δείγμα μιας νέας αυτοπεποίθησης, από την οποία έχει να κερδίσει ολόκληρη η εργατική τάξη, είναι μήνυμα κρίσης του ιμπεριαλισμού και βατήρας για να χτίσει η Αριστερά ακόμη περισσότερες γέφυρες πάνω από θρησκείες και πάνω από σύνορα. ■

1. Το Associated Press έγραφε πως *"οι φετινές τελετές (...) σηματοδότησαν ότι είναι καιρός να προχωρήσουμε μετά από μια δεκαετία μνήμης"* ("Thousands gather to remember, but 11th anniversary of 9/11 is more subdued", *AP*, 11 Σεπτέμβρη 2012). Οι Τάιμς της Νέας Υόρκης για πρώτη φορά δεν είχαν αναφορά στην επέτειο στο πρωτοσέλιδο. ("How to Cover the 11th Anniversary of 9/11?", *Public Editor's Journal*, 11 Σεπτέμβρη 2012). Δέχθηκαν μεγάλη επίθεση από τα δεξιά τους.
2. Ο πρέσβης Άντολφ Νταμπς δολοφονήθηκε το 1979 στο Αφγανιστάν.
3. Μαζικές διαδηλώσεις στο Αφγανιστάν", *Εργατική Αλληλεγγύη*, 15 Σεπτέμβρη 2010.
4. "Cultural Clash Fuels Muslims Angry at Online Video", *New York Times*, 16 Σεπτέμβρη 2012.
5. Η μετάφραση του άρθρου του Γκρες ήταν μια αξιέπαινη πρωτοβουλία του ιστολογίου waltendegewalt: http://tinyurl.com/8mbtc3w
6. Η Αριστερά, ο «Παστίτσιος» και οι οργισμένοι μουσουλμάνοι", *Δρόμος της Αριστεράς*, 29.09.2012.

Ο δεκαετής πόλεμος 1912-1922

Υπάρχει σύνδεση ανάμεσα στους Βαλκανικούς Πολέμους 1912-13, τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο 1914-18, και την Μικρασιατική Εκστρατεία 1919-22; Ο **Λέανδρος Μπόλαρης** παρουσιάζει το υπόβαθρο των ιμπεριαλιστικών ανταγωνισμών και θυμίζει τις αντιπολεμικές ρίζες της Αριστεράς στην Ελλάδα.

Οι επέτειοι των Βαλκανικών Πολέμων και της «Μικρασιατικής Καταστροφής» πάντα αποκτούσαν ένα ξεχωριστό περιεχόμενο ανάλογα με την συγκυρία. Είκοσι χρόνια πριν για παράδειγμα, το 1992, όταν συμπληρώνονταν εβδομήντα χρόνια από την έναρξη των πρώτων και ογδόντα χρόνια από τη δεύτερη, ο ελληνικός καπιταλισμός είχε ήδη μπει για τα καλά στη λεηλασία των Βαλκανίων μετά την κατάρρευση των καθεστώτων του κρατικού καπιταλισμού το 1989-1991. Με όπλο την συμμετοχή του στην ΕΕ και το ΝΑΤΟ, δηλαδή στο στρατόπεδο των νικητών, οι έλληνες καπιταλιστές συνόδευαν τις εξορμήσεις τους με τις πιο βρόμικες εθνικιστικές εκστρατείες καταφεύγοντας σε κάθε λογής ιστορικές διαστρεβλώσεις και αποσιωπήσεις.

Το καλοκαίρι εκείνης της χρονιάς κυκλοφορούσε το πρώτο τεύχος του περιοδικού μας, με ένα άρθρο με τίτλο «Πώς χαράχτηκαν τα σύνορα στα Βαλκάνια»[1] που κατέρριπτε τους εθνικιστικούς μύθους και εξηγούσε τις αιτίες πίσω από τη δεκαετή πολεμική εξόρμηση του ελληνικού καπιταλισμού. Σήμερα, ο ελληνικός καπιταλισμός είναι βυθισμένος στην πιο βαθιά κρίση, και το καθήκον να εξοπλιστεί το εργατικό κίνημα με την παράδοση του διεθνισμού και της επανάστασης είναι εξίσου αναγκαίο.

Η πυριτιδαποθήκη της Ευρώπης

Ο Πρώτος Βαλκανικός Πόλεμος που ξέσπασε τον Οκτώβρη του 1912 κατέληξε σύντομα σε μια νίκη των συνασπισμένων βαλκανικών κρατών επί της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η συνέχεια ήταν ο Δεύτερος Βαλκανικός Πόλεμος, που ξέσπασε τον Ιούνη του 1913 ένα μόλις μήνα μετά την λήξη του πρώτου. Αυτή τη φορά η Ελλάδα, η Σερβία και το Μαυροβούνιο συγκρούστηκαν νικηφόρα με την Βουλγαρία (στις τελευταίες φάσεις του πολέμου η Οθωμανική Αυτοκρατορία και η Ρουμανία επιτέθηκαν στην Βουλγαρία). Όπως έγραφε λίγα χρόνια αργότερα ο Γιάννης Κορδάτος:

"Η αστική τάξις... ειργάσθη και επέτυχε το στρατιωτικοπολιτικόν πραξικόπημα της 15 Αυγούστου 1909... Η νεαρά κεφαλαιοκρατία εντός μιας τριετίας επετέλεσε θαύματα... Υπό τας ευνοϊκάς αυτάς συνθήκας η ελληνική πλουτοκρατία αποφασίζει τον πόλεμον κατά της Τουρκίας και καταφέρνει να πραγματοποιήση οριστικώς το όνειρον της Θεσσαλονίκης με τον δεύτερον κατά της Βουλγαρίας πόλεμον το 1913. Από της στιγμής αυτής αρχίζει πλέον εις την φαντασίαν της πλουτοκρατίας μας το όνειρο της Αγιάς Σοφιάς να παίζει τον πρωτεύοντα ρόλο. Δι' αυτό εχειροκρότησεν με αληθινήν αγαλλίασιν την κήρυξιν του Ευρωπαϊκού πολέμου".[2]

Οι διεργασίες σε διεθνές επίπεδο έσπρωχναν σ' αυτή την κατεύθυνση. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία ήταν ο «μεγάλος ασθενής» της εποχής. Η εξουσία του Σουλτάνου τυπικά απλωνόταν από τα περίχωρα του Βελιγραδίου μέχρι τη Σαουδική Αραβία και από τη σημερινή Λιβύη μέχρι το σημερινό Ιράκ. Η Αυτοκρατορία ήταν ένα απολίθωμα της εποχής της φεουδαρχίας που διατηρούταν στη ζωή μόνο και μόνο επειδή οι Μεγάλες Δυνάμεις της εποχής δεν συμφωνούσαν για το πώς θα μοιραστεί. Όμως, οι ανταγωνισμοί τους όξυναν την κρίση της Αυτοκρατορίας. Η Ρόζα Λούξεμπουργκ το 1916 στη «Μπροσούρα του Γιούνιους»,[3] έχει αφήσει μια ζωντανή περιγραφή πώς το γερμανικό κεφάλαιο άπλωνε τα δίκτυά του εκεί, με την εξάπλωση της Deutsche Bank και με την κατασκευή του σιδηροδρόμου Βερολίνου-Βαγδάτης, προκαλώντας την αντίδραση της Βρετανικής Αυτοκρατορίας.

Το 1908 σημαδεύτηκε από δυο γεγο-

Σήμερα, ο ελληνικός καπιταλισμός είναι βυθισμένος στην πιο βαθιά κρίση, και το καθήκον να εξοπλιστεί το εργατικό κίνημα με την παράδοση του διεθνισμού και της επανάστασης είναι εξίσου αναγκαίο

νότα που επιτάχυναν την πορεία προς τον πόλεμο. Το πρώτο ήταν η Επανάσταση των Νεότουρκων τον Ιούλη. Το δεύτερο, η επίσημη προσάρτηση της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης από την Αυστροουγγαρία τον Οκτώβρη.

Οι «Νεότουρκοι» ήταν μια ομάδα αξιωματικών μελών της «Ένωσης Ενότητα και Πρόοδος» που ήθελαν τον αστικό εκσυγχρονισμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ώστε να γίνει μια σύγχρονη Μεγάλη Δύναμη. Το κίνημά τους είχε κέντρο την Θεσσαλονίκη. Επέβαλαν στον Σουλτάνο Αβδούλ Χαμίτ Β' να θέσει ξανά σε ισχύ το Σύνταγμα του 1876. Υποσχέθηκαν ελευθερία και ισονομία για όλους τους «πολίτες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας». Οι υποσχέσεις τους προκάλεσαν ένα κύμα ενθουσιασμού ιδιαίτερα στη Μακεδονία και στην Θεσσαλονίκη. Όμως, μετά τον Απρίλη του 1909 απαγόρευσαν τις απεργίες και άρχισαν να εντείνουν την εθνική καταπίεση. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία συνέχισε να είναι ο «μεγάλος ασθενής».

Η προσάρτηση της Βοσνίας από την Αυστροουγγαρία ήταν ένα βήμα στη σκακιέρα των ιμπεριαλιστικών ανταγωνισμών που οξύνονταν στην πρώτη δεκαετία του 20ού αιώνα. Ο καπιταλιστικός ανταγωνισμός έπαιρνε πλέον τη μορφή στρατιωτικο-πολιτικών ανταγωνισμών ανάμεσα σε κράτη οπλισμένα μέχρι τα δόντια για μερίδια στην παγκόσμια αγορά, σφαίρες επιρροής και αποικίες. Η «βοσνιακή κρίση του 1908-9» έγινε ένας κρίκος στην αλυσίδα των «θερμών επεισοδίων», διπλωματικών κρίσεων και τοπικών πολέμων που οδήγησαν στο μεγάλο σφαγείο του Πρώτου Παγκόσμιου Πολέμου.

Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι ήταν ένα τέτοιο προανάκρουσμα. Τα βαλκανικά κράτη απέκτησαν νέες δυνατότητες ελιγμών και πρωτοβουλιών καθώς οξύνονταν οι ανταγωνισμοί των Μεγάλων Δυνάμεων. Ρίχτηκαν στην πολεμική τους εξόρμηση ενάντια στην Οθωμανική Αυτοκρατορία αλλά λόγω της αμοιβαίας αδυναμίας τους ήταν αναγκασμένα να αναζητήσουν στήριξη «απ' έξω» με αποτέλεσμα να εμπλέκονται όλο και πιο βαθιά στους ιμπεριαλιστικούς ανταγωνισμούς των «Μεγάλων». Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος άλλωστε ξεκίνησε από τα Βαλκάνια.

Σε επίπεδο Βαλκανίων εκπλήρωσαν έναν προοδευτικό σκοπό με τα πιο αντιδραστικά μέσα. Όπως έγραφε ο Λένιν: *«Οι συνειδητοί εργάτες των Βαλκανίων πρώτοι έριξαν το σύνθημα μιας συνεπούς δημοκρατικής λύσης του εθνικού ζητήματος στα Βαλκάνια. Το σύνθημα αυτό είναι: ομοσπονδιακή βαλκανική δημοκρατία. Η αδυναμία των δημοκρατικών τάξεων στα σημερινά βαλκανικά κράτη (το προλεταριάτο είναι ολιγάριθμο, οι αγρότες τσακισμένοι, σκόρπιοι, αγράμματοι) είχε σαν συνέπεια η οικονομικά και πολιτικά απαραίτητη συμμαχία να γίνει συμμαχία των βαλκανικών μοναρχιών... Παρόλο που στα Βαλκάνια δημιουργήθηκε συμμαχία μοναρχιών κι όχι δημοκρατιών, παρόλο που πραγματοποιήθηκε συμμαχία χάρη στον πόλεμο κι όχι χάρη στην επανάσταση, παρ' όλα αυτά, έγινε ένα μεγάλο βήμα μπροστά, προς την εξάλειψη των υπολειμμάτων του μεσαίωνα σ' ολόκληρη την Ανατολική Ευρώπη».*[4] Όμως, το κόστος γι' αυτό

ήταν ότι οι βαλκανικές μοναρχίες και οι ντόπιες αστικές τάξεις βύθισαν τα Βαλκάνια στο αίμα και την φρίκη των εθνοκαθάρσεων. Ο Λέον Τρότσκι στα κείμενά του για τους Βαλκανικούς Πολέμους, τους έζησε από κοντά ως πολεμικός ανταποκριτής, μας έχει αφήσει αξεπέραστες περιγραφές της καταστροφής και της ανθρώπινης δυστυχίας που προκάλεσαν. Δίνει, επίσης, με την αξεπέραστη πένα του, την προοπτική για την οποία πάλευαν οι σοσιαλιστές των Βαλκανίων:

«Το πρόγραμμα του προλεταριάτου στρέφεται τόσο ενάντια στον μιλιταρισμό των βαλκανικών κρατών όσο και στην Αυτοκρατορία των Αψβούργων. Μέθοδός του δεν είναι οι βαλκανικοί πόλεμοι αλλά οι βαλκανικές επαναστάσεις».[5]

Ο Τρότσκι ήταν προφητικός και ως προς το τι θα ακολουθούσε τη λήξη των Βαλκανικών Πολέμων:

«Πρέπει λοιπόν να πούμε για τις νέες συνοριακές γραμμές της Βαλκανικής Χερσονήσου πως, ανεξάρτητα από το πόσο θα κρατήσουν, έχουν χαραχτεί πάνω στα καταξεσκισμένα, αφαιμαγμένα και εξουθενωμένα ζωντανά κορμιά των εθνών. Ούτε ένα από αυτά τα βαλκανικά έθνη δεν κατόρθωσε να συμμαζέψει όλα τα σκορπισμένα κομμάτια του. Και ταυτόχρονα όλα τους, περιέχουν τώρα στην επικράτειά τους μια συμπαγή εχθρική μειονότητα... Έχοντας σταματήσει λόγω της απόλυτης εξουθένωσης, ο πόλεμος θα επαναληφθεί όταν φρέσκο αίμα κυλήσει στις αρτηρίες. Κι όμως, το αίμα των σκοτωμένων κραυγάζει πως χύθηκε άδικα. Τίποτα δεν επιτεύχθηκε, τίποτα δεν επιλύθηκε... Το Ανατολικό Ζήτημα καίει ακόμα, σαν μια απαίσια πληγή που χύνει δηλητήριο μέσα στο σώμα της καπιταλιστικής Ευρώπης».[6]

Από την Θεσσαλονίκη στη Σμύρνη

Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος έβαλε την ταφόπλακα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία η οποία βρέθηκε στο πλευρό των ηττημένων. Για την ελληνική άρχουσα τάξη αντίθετα, το πέρασμά της στο πλευρό των νικητών σήμαινε την απογείωση των φιλοδοξιών της. Αυτό το πέρασμα δεν ήταν μια εύκολη υπόθεση: η άρχουσα τάξη διχάστηκε μέχρι του σημείου ανάμεσα στο 1916 και 1917 να υπάρχουν δυο κυβερνήσεις. Η μια ήταν η βασιλική στην Αθήνα που κρατούσε

Επιστρατευμένοι σιδηροδρομικοί, φαντάροι στο Μικρασιατικό μέτωπο.

«ουδέτερη στάση» και η άλλη της «Εθνικής Άμυνας» του Βενιζέλου στην Θεσσαλονίκη που τάχτηκε στο πλευρό των Αγγλογάλλων και εν τέλει επικράτησε με τη βοήθεια των όπλων τους.

Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι και μετά ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος είχαν φέρει μια χρυσή βροχή κερδών για τους καπιταλιστές. Τα μεροκάματα ήταν φτηνά, η διαταραχή του εμπορίου από τον πόλεμο και τον αποκλεισμό τόνωσε τη βιομηχανική παραγωγή. Το 1918 το ελληνικό χρηματιστήριο ζούσε στιγμές δόξας με αιχμή την «ατμοπλοϊκή φρενίτιδα» (ναυτιλιακές εταιρείες) και με την ίδρυση νέων τραπεζών.[7] Μια μελέτη επισημαίνει: *«ο πρόξενος των ΗΠΑ στην Αθήνα ανέφερε τον Ιούνιο του 1918 πως χαρακτηριστικό γνώρισμα της τελευταίας τετραετίας ήταν τα μεγάλα ποσά τα οποία βρέθηκαν στα χέρια ενός μικρού αριθμού ανθρώπων, ιδιαίτερα εφοπλιστών, δίπλα-δίπλα με την εξοντωτική πενία των μαζών»*.[8]

Το τέλος του πολέμου, τον Οκτώβρη-Νοέμβρη του 1918, έθεσε το ζήτημα του διαμελισμού και ελέγχου της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας επί τάπητος. Ο Βενιζέλος έσπευσε να αρπάξει την ευκαιρία. Για να στηρίξει τις «εθνικές διεκδικήσεις» πρόσφερε πρόθυμα τον ελληνικό στρατό ως φθηνό και αξιόπιστο υποκατάστατο για τις επεμβάσεις των ιμπεριαλιστών. Μια ελληνική μεραρχία στάλθηκε στην Ουκρανία να πολεμήσει ενάντια στους μπολσεβίκους. Η συνέχεια ήταν η Σμύρνη. Ο ελληνικός στρατός αποβιβάστηκε εκεί με τη ρητή εντολή του Συμμαχικού Συμβουλίου για την «τήρηση της τάξης».

Η εθνικιστική προπαγάνδα παρουσίαζε την πολεμική εξόρμηση ως απελευθέρωση της Μικράς Ασίας, της «ελληνικής Ιωνίας». Όμως, ακόμα και σύμφωνα με τις στατιστικές του Πατριαρχείου που χρησιμοποιούσε και στη διπλωματία του ο Βενιζέλος, ο ελληνικός πληθυσμός της Μικράς Ασίας ήταν μια μειοψηφία του πληθυσμού. Το 1.623.917 των ελλήνων αποτελούσε το 18,25% του συνολικού πληθυσμού. Ακόμα και αν ο λογαριασμός γίνει με βάση τα εδάφη που έδωσε στην Ελλάδα η Συνθήκη των Σεβρών το 1920, ο ελληνικός πληθυσμός εξακολουθεί να είναι μια σημαντική μειοψηφία: 435.000 ή 40,9%.[9]

Κλιμάκωση και κατάρρευση

Η ελληνική επέμβαση για λογαριασμό των Συμμάχων σταδιακά διευρύνθηκε σε έναν γενικευμένο πόλεμο με στόχο την συντριβή του τουρκικού εθνικού κινήματος που είχε επικεφαλής τον Κεμάλ Ατατούρκ.

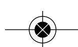
Στην πρώτη φάση του πολέμου ο ελληνικός στρατός απλώνει τις επιχειρήσεις του για να καταστείλει το τούρκικο αντάρτικο όλο και πιο βαθιά στη Μικρά Ασία. Τον Αύγουστο του 1920 η κυβέρνηση του Βενιζέλου πετυχαίνει τον μεγαλύτερο εθνικό θρίαμβο. Με την Συνθήκη των Σεβρών στην Ελλάδα προσαρτιόταν η ανατολική Θράκη, (η Βουλγαρία παραιτήθηκε από κάθε διεκδίκηση από την δυτική Θράκη) και νησιά όπως η Ίμβρος-Τένεδος. Το μεγαλύτερο έπαθλο ήταν η ζώνη της Σμύρνης. Θα την διοικούσε έλληνας Αρμοστής. Σε πέντε χρόνια θα μπορούσε να γίνει δημοψήφισμα που θα αποφάσιζε αν θα ενωνόταν με την Ελλάδα.

Τον Μάρτη του 1921 η κυβέρνηση του Γούναρη αποφασίζει την προέλαση του στρατού μέχρι το Εσκί Σεχίρ-Αφιόν Καραχισάρ και Άγκυρα με σκοπό τη συντριβή του στρατού του Κεμάλ. Αυτή η δραματική κλιμάκωση του πολέμου αποφασίστηκε από μια κυβέρνηση των βασιλοφρόνων που είχε κερδίσει τις εκλογές του Νοέμβρη 1920 πατώντας πάνω στο αντιπολεμικό αίσθημα της πλειοψηφίας.

Η επίθεση απέτυχε στους σκοπούς της με βαριές απώλειες. Από την αρχή της επέμβασης ο πόλεμος είχε ανοίξει ένα φαύλο κύκλο αντεκδικήσεων και ανθρώπινων τραγωδιών, καθώς τα ελληνικά στρατεύματα χρησιμοποιούσαν τις πιο άγριες μεθόδους για να τιμωρήσουν τους Τούρκους αγρότες που βοηθούσαν το κίνημα του Κεμάλ που απαντούσε με αντίποινα κατά των ελληνικών πληθυσμών. Όταν ξεκίνησε η προέλαση την άνοιξη του 1921, ο ελληνικός στρατός βρέθηκε σε εντελώς εχθρικό έδαφος. Ένας πεζικάριος έγραφε στο ημερολόγιό του: *«Εις όλα τα χωριά που διαβαίνομεν, βάζομεν φωτιά και τα καταστρέφουμε τελείως. Σιτάρια, εκατομμύρια οκάδες, εις τα αλώνια καίγονται μέχρι οκάς. Τα γυναικόπαιδα έξω των χωρίων οδύρονται προ του θλιβερού θεάματος. (Τούτον εστί ελευθερία!)»*. Μια άλλη μαρτυρία αναφέρεται στις αγριότητες του ελληνικού στρατού κατά την υποχώρησή του μετά τη μάχη στο Σαγγάριο: *«Όλου του κάμπου τα χωριά καίγονται από το Γιουνάν-ασκέρ, το οποίο μεταλαμπαδεύει, επ' ευκαιρία της διαβάσεώς του, τα πραγματικά φώτα ...του πολιτισμού»*. Δεν πρόκειται για αυθόρμητο ξέσπασμα, μας πληροφορεί ο ίδιος, αλλά για την εφαρμογή συγκεκριμένης διαταγής του Επιτελείου.[10]

Όταν τον Αύγουστο του 1922 ξεκινούσε η επίθεση του Κεμάλ, η κατάρρευση ήρθε ταχύτατα. Στην άτακτη υποχώρησή του ο ελληνικός στρατός άφηνε πίσω του πάλι καμένα χωριά και πόλεις. Όσο για τον άμαχο ελληνικό πληθυσμό που έτρεχε να γλυτώσει από τα αντίποινα, η κυβέρνηση δεν έδινε δεκάρα. Προτεραιότητα στα πλοία είχαν οι υπάλληλοι των αρχών κατοχής, τα αρχεία τους, οι αξιωματικοί, οι οικογένειες και οι οικοσκευές τους, μετά ο στρατός γενικά και τέλος, αν χωρούσαν, οι άμαχοι. Τον Ιούλη του 1922, και ενώ η ήττα ήταν προδιαγεγραμμένη, η κυβέρνηση πέρασε τον νόμο 2871/22 με τον οποίο απαγόρευε την είσοδο στην ελληνική επικράτεια σε όσους δεν διέθεταν διαβατήριο.

Το κάψιμο της Σμύρνης από τον τουρκικό στρατό, το δράμα των προσφύγων που προσπαθούσαν απεγνωσμένα να ξεφύγουν από τις φλόγες και τα εκτελεστικά αποσπάσματα ήταν η τραγική κατάληξη των φιλοδοξιών της άρχουσας τάξης.

Το ΣΕΚΕ, οι απεργίες και το αντιπολεμικό κίνημα

Η πολεμική δεκαετία είχε ξεκινήσει μέσα σε κλίμα μαζικού ενθουσιασμού. Δέκα χρόνια μετά η κατάσταση είχε αλλάξει ριζικά. Ο πόλεμος είχε γίνει μια μισητή υπόθεση, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο μέτωπο. ΄Ενα χαρακτηριστικό επεισόδιο σημειώθηκε τον Ιούλη του 1921. Ο αντιστράτηγος Νικόλαος Τρικούπης έγραψε αργότερα:

«Οι άνδρες ήρχισαν αναφανδόν να εκδηλώνουν την δυσαρέσκειάν των δια την παρατεινομένην στράτευσίν των, δεν εδίστασαν δε να έκδηλώσωσι ταύτην προς τον τότε Βασιλέα Κωνσταντίνον κατά την ημέραν της απονομής των παρασήμων εν Εσκή-Σεχήρ, ήτις αναγράφεται και εις αυτό το επίσημον Δελτίον Στρατιάς Μ. Ασίας μηνός Ιουλίου 1921 καθ' ο: 'Κατά την διάβασιν του αυτοκινήτου του φέροντος τον Βασιλέα εις την τελετήν, ηκούσθησαν ζωηραί κραυγαί των ευρισκομένων εκατέρωθεν της οδού Στρατιωτών, οίτινες εφώναζον Απόλυσιν ! Απόλυσιν !'

Επίσης εξεδήλωσαν το αυτό και προς τον τότε Πρωθυπουργόν, όπερ επιβεβαιοί το αυτό επίσημον Δελτίον της Στρατιάς πληροφορούν ότι : 'Αναχωρήσας ο κ. Πρωθυπουργός μετά του κ. Υπουργού των Στρατιωτικών εκ Κιουταχείας και διευθυνόμενοι εις Εσκή-Σεχήρ, διήλθεν εκ της ΙΧ Μεραρχίας, οι άνδρες της οποίας, αντί να ζητωκραυγάσωσι κατά την διέλευσιν του Πρωθυπουργικού αυτοκινήτου, το οποίον είχεν ανακόψει την ταχύτητα του, εφώναζον, Απόλυσιν ! Απόλυσιν !'».[11]

«Οι μετοχές ανεβαίνουν, οι προλετάριοι πέφτουν» έγραφε το 1916 η Ρόζα Λούξεμπουργκ. Στην Ελλάδα οι προλετάριοι πεινούσαν γιατί οι τιμές των βασικών ειδών κάλπαζαν ενώ το αίμα έρεε άφθονο στα μέτωπα. Η δυσαρέσκεια ενάντια στον πόλεμο ήταν γενικευμένη. Περίπου σε 90.000 υπολογίζονται οι λιποτάκτες και οι ανυπότακτοι εκείνα τα χρόνια. ΄Ηταν ένα τεράστιος αριθμός, αν αναλογιστούμε ότι στο αποκορύφωμα της εκστρατείας, περίπου 180.000 στρατιώτες βρίσκονταν στη Μικρά Ασία, στην πραγματικότητα στα βάθη της Τουρκίας.

Η εργατική τάξη απάντησε σε αυτή την αφαίμαξη με το συλλογικό της όπλο, τις απεργίες. Από το 1919 μέχρι το 1921 ξεσπάνε κύματα απεργιών. Από τους καπνεργάτες της Μακεδονίας ως τους μηχανουργούς του Πειραιά, από τους τραπεζικούς μέχρι τους ηθοποιούς, από τους εργάτες της Ομοσπονδίας Ηλεκτροκινήσεως μέχρι τους σιδηροδρομικούς.

Τα γεγονότα του Βόλου, τα λεγόμενα «Φεβρουαριανά», ήταν απόδειξη πόσο το μίσος για τον πόλεμο συνδεόταν με τη ταξική πάλη. Το υπόβαθρο της έκρηξης ήταν η αύξηση της τιμής του ψωμιού.

Στις 15 Φλεβάρη 1921, η «Πανεργατική ΄Ενωση» της πόλης σε συνεργασία με το τοπικό τμήμα του ΣΕΚΕ καλούν σε συλλαλητήριο. Τη συνέχεια την αφηγείται ο Α. Μπεναρόγια:

«Μετά το συλλαλητήριον οργανώθη διαδήλωσις...Εν ριπή οφθαλμού πόρτες, παράθυρα και τζάμια του μακαρονοποιείου θραύονται. Η μανία του εξερεθισθέντος πλήθους εκσπά εις το σπάσιμο των τζαμιών όλων των πέριξ καταστημάτων. Ματαίως οι Μπεναρόγιας, Κανάβας, Αποστολίδης, Αδαμίδης και άλλοι παρεκάλουν τους θερμοαίμους όπως σταματήση το άσκοπον έργον της καταστροφής. ...Εκλήθη ο στρατός συγκεντρωθέντος εις τας παρόδους της παραλίας και έτοιμοι να χρησιμοποιήσουν τα όπλα των οι στρατιώται ανέμενον την διαταγή 'πυρ'. Αλλά επενέβησαν και πάλι οι ως άνω διαμαρτυρόμενοι και αιτούντες παρά των αξιωματικών όπως αποφευχθή η αιματοχυσία, ανελάμβανον δε όπως τερματίσουν την διαδήλωσιν. Η συμπάθεια των στρατιωτών εφαίνετο προς το μέρος των διαδηλωτών και οι αξιωματικοί φοβούμενοι, ίσως περιπλοκάς επικινδύνους πλέον, εδέχθησαν την πρότασιν. Το σπάσιμο είχε ήδη σταματήσει. Η διαδήλωση εσυνεχίσθη και από τα μπαλκόνια αναπετάσσοντο ερυθραί σημαίαι προς εξευμενισμόν των διαδηλωτών...».[12]

Λίγες μέρες μετά ξεκίνησε η μεγάλη απεργία των σιδηροδρομικών. Το βασικό αίτημα ήταν το 8ωρο. Από την αρχή η απεργία μετατράπηκε σε μετωπική σύγκρουση με την κυβέρνηση. Η αυτοπεποίθηση των απεργών ήταν τόσο δυνατή ώστε στην συνέλευσή τους πρόσθεσαν στα αιτήματα την πληρωμή των ημερών της απεργίας όπως και την απόλυση των λιγοστών απεργοσπαστών! Τα καράβια και ο σιδηρόδρομος έπαιζαν αποφασιστικό ρόλο στον πόλεμο. Οι σιδηροδρομικοί όχι μόνο απεργούσαν εν καιρώ πολέμου αλλά πρόσβαλαν τα ιερά και τα όσια:

«Κατά το διάστημα της απεργίας έγιναν οι γάμοι του βασιλέως Γεωργίου Β' στους οποίους προσκλήθηκε να ευλογήσει ο Πατριάρχης Αντιοχείας ο οποίος απεβιβάσθηκε στη Καλαμάτα. Η Κυβέρνησιν εζήτησεν από τη Διοίκηση της ΠΟΣ, να επιτρέψει την κυκλοφορία μίας μηχανής με ένα όχημα για τη μεταφορά του Πατριάρχου στην Αθήνα. Η Διοίκηση όμως αρνήθηκε! Την άρνηση αυτή εκμεταλλεύθηκε η Κυβέρνηση και ο τύπος καθώς και τα ολιγάριθμα όργανά της μέσα στους σιδηροδρομικούς, και τα εξέγειραν κατά της Ομοσπονδίας και της απεργίας».[13]

Το κάψιμο της Σμύρνης από τον τουρκικό στρατό και το δράμα των προσφύγων ήταν η τραγική κατάληξη των φιλοδοξιών της άρχουσας τάξης

Το 1921 «έκλεισε» απεργιακά με την απεργία της Ομοσπονδίας Ηλεκτροκινήσεως, (τραμ, ηλεκτρικός σιδηρόδρομος, γκάζι και ηλεκτρικό της Αθήνας-Πειραιά) τον Νοέμβρη. ΄Ηταν τόσο απόλυτη η απεργία, που όταν «κατέβηκαν οι διακόπτες» έσβησαν τα φώτα στην Βουλή την ώρα που αγόρευε ο Δ. Γούναρης ο πρωθυπουργός.

Η κυβέρνηση κατέστειλε την απεργία των σιδηροδρομικών, επιστρατεύοντας εκατοντάδες και στέλνοντάς τους στη Μικρά Ασία. Πιο χειροπιαστή απόδειξη για τον πραγματικό χαρακτήρα του πολέμου δεν μπορούσε να υπάρξει.

Τον ίδιο Σεπτέμβρη, ο Εργατικός Αγώνας, εφημερίδα του ΣΕΚΕ, δημοσίευσε ένα κείμενο με τίτλο «Η Φωνή των Στρατιωτών του Μετώπου». Ο Βενιζέλος μόλις είχε πετύχει τον «εθνικό θρίαμβο» της Συνθήκης των Σεβρών και πήγαινε για εκλογές. Οι φαντάροι απαντούσαν:

«Αφού τόσον καιρό στρώσαμε της Βαλκανικής, της Ρωσίας και της Ανατολής τα βουνά και τους κάμπους με τα κουφάρια μας και με το σκοτωμένο αίμα μας εβάψαμε το χώμα και τις πέτρες τους, αφού οι αφέντες που μας κυβερνάνε μας δέσανε με τις βαρειές αλυσίδες της οργανωμένης βίας σαβανώνοντας τα σπιτικά μας με τη μαυρίλα της δυστυχίας, έρχονται τώρα με την απαίσια ικανοποίηση του θριάμβου των να μας ζητή-

σουνε ψήφο ευγνωμοσύνης για το μεγάλωμα της 'Πατρίδος' και για την απελευθέρωση των 'υπόδουλων αδελφών'».[14]

Συγγραφέας αυτών των γραμμών ήταν ο Παντελής Πουλιόπουλος, μέλος τότε των αντιπολεμικών ομίλων φαντάρων και ναυτών που δρούσαν στην Μικρά Ασία. Μετά τον πόλεμο θα πρωταγωνιστούσε με τους συντρόφους του στο κίνημα των «Παλαιών Πολεμιστών» και με την ιδιότητα αυτή θα έγραφε το συγκλονιστικό τους μανιφέστο, «Πόλεμος κατά του Πολέμου. Το 1924 αργότερα θα γινόταν γραμματέας του ΣΕΚΕ (Κ) όταν μετονομάστηκε σε ΚΚΕ. Ο σημαντικότερος μαρξιστής θεωρητικός που έβγαλε το κίνημα, θα κρατούσε ψηλά τη σημαία της επανάστασης και του διεθνισμού τα επόμενα χρόνια, ερχόμενος σε σύγκρουση με το σταλινισμό και τασσόμενος στο πλευρό του Τρότσκι.

Το ΣΕΚΕ είχε ιδρυθεί το 1918 σχεδόν μαζί με την ΓΣΕΕ. Ο τρόπος με τον οποίο απάντησε το νεαρό κόμμα στα πολιτικά διλήμματα που έβαλε ο πόλεμος, καθόρισαν τη φυσιογνωμία του, την γρήγορη στροφή του στ' αριστερά και την ένταξή του στην Κομμουνιστική Διεθνή. Υπέρ ή κατά των «εθνικών πόθων» της κυρίαρχης τάξης; Υπέρ ή κατά των απεργιών και των ξεσηκωμών εν καιρώ πολέμου; Τον Απρίλη του 1919 το κόμμα έδωσε μια σκληρή μάχη για να γιορτασθεί η Εργατική Πρωτομαγιά με απεργία και διαδήλωση κόντρα στις πιέσεις των συνδικαλιστών των αστικών κομμάτων και όλης της «επίσημης κοινωνίας» ότι κάτι τέτοιο ήταν απαράδεκτο στις «κρίσιμες στιγμές». Τον Ιούλη της ίδιας χρονιάς οι συνδικαλιστές του στην ΓΣΕΕ βρέθηκαν στην εξορία γιατί υποστήριξαν ενεργητικά την απεργία των τραπεζοϋπαλλήλων. Η γενική απεργία διαμαρτυρίας που ξέσπασε είναι η πρώτη γενική πολιτική απεργία στην Ελλάδα.

Η σχέση ανάμεσα στο εργατικό κίνημα και την αντιπολεμική διάθεση ήταν αμοιβαία. Το μίσος για τον πόλεμο και η ένταση της ταξικής πάλης, έσπρωχναν το κόμμα προς τ' αριστερά. Όμως, παράλληλα, η πολιτική παρέμβαση του κόμματος καθόριζε τις ιδέες με τις οποίες έδιναν αυτές τις μάχες οι πιο πρωτοπόροι εργάτες και στρατιώτες.

Τον Φλεβάρη του 1921 ο Ευ. Ευαγγέλου, γραμματέας της ΓΣΕΕ (και μέλος του ΣΕΚΕ) υπεράσπιζε στον Ριζοσπάστη την απεργία των υφαντουργών του «Ρετσίνα» στον Πειραιά. Πρόβαλε το αίτημα για «επίταξη» (δηλαδή κρατικοποίηση του εργοστασίου) συνδέοντας τη διεθνιστική, αντιπολεμική πολιτική με το ταξικό συμφέρον και ανάγκες των εργατριών. Αυτή ήταν *«η ενδεδειγμένη λύσις»* μιας και ο πελάτης της επιχείρησης ήταν ο στρατός (δηλαδή το κράτος) και οι καταναλωτές των προϊόντων (οι εργάτες) *«διατελούν υπό επίταξιν [...] πολεμούντες εις άγνωστα εδάφη διά την μεγάλην πατρίδα του κ. Ρετσίνα και των λοιπών μεγαλοβιομηχάνων, οι οποίοι αύριον θα επεκτείνουν τας εργασίας των εις τα διά του αίματος των αδελφών των δυστυχισμένων αυτών εργατριών καταλαμβανόμενα μέρη... Αλλά το κράτος δεν εννοεί να αναμιχθή, δεν εννοεί να θίξει την ιερότητα της ατομικής ιδιοκτησίας. Το κράτος είναι παρόν μόνο όταν πρόκειται να πιάσει τους εργάτας και να τους στείλη να σφάζωνται εις το μέτωπον, μόνο όταν πρόκειται να επιστρατεύση τους απεργούντας εργάτας».*[15]

Στις ρίζες της Αριστεράς στην Ελλάδα βρίσκεται η επανάσταση και ο διεθνισμός

Η μελέτη αυτής της περιόδου είναι γεμάτη διδάγματα για την Αριστερά του σήμερα. Όπως συμπεραίνει ο Θανάσης Καμπαγιάννης: *«στις ρίζες της Αριστεράς, όσο αποσιωπημένη και αν είναι η ιστορία αυτή από την ίδια, βρέθηκαν: πρώτον, η οργάνωση εργατικών απεργιών σε καιρό πολέμου που τον διεξάγει η δικιά μας άρχουσα τάξη, δεύτερον, η υποστήριξη εξεγέρσεων στις οποίες σπάνε δυστυχώς τζαμαρίες και βιτρίνες και, τρίτον, η αντιπολεμική προπαγάνδα στο μέτωπο επί ποινή προδοσίας της πατρίδας. Στις ρίζες της Αριστεράς στην Ελλάδα βρίσκεται δηλαδή η επανάσταση και ο διεθνισμός».*[16]. ■

1. Πάνος Γκαργκάνας, «Πως χάραχτηκαν τα σύνορα στα Βαλκάνια», ΣαΚ Νο1, Ιούνης 1992, περιέχεται στο *Η Κρίση στα Βαλκάνια, το Μακεδονικό και η Εργατική Τάξη*, Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο.
2. «Εισήγηση για το Πολιτικό Πρόγραμμα του Κομμουνιστικού Κόμματος», στο *Τρίτο Έκτακτο Συνέδριο του ΣΕΚΕ(Κ)*, έκδοση του Ιστορικού Τμήματος της ΚΕ του ΚΚΕ, 1991, σελ. 63-63.
3. Ρόζα Λούξεμπουργκ, *Μπροσούρα του Γιούνιους*, Πρωτοποριακή Βιβλιοθήκη 2011, Κεφάλαιο IV, σελ. 76-88.
4. Από άρθρο του Λένιν στην Πράβδα, 21 Οκτώβρη 1912. *Άπαντα*, εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή, τόμος 22, σελ. 160-161.
5. «Οι Βούλγαροι και Σέρβοι Σοσιαλδημοκράτες» (1910) στο: Λέον Τρότσκι, *Τα Βαλκάνια και οι Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912-1913*, εκδόσεις Θεμέλιο 1993, σελ. 73
6. «Η Ειρήνη του Βουκουρεστίου» (Ιούλης 1913), ό.π, σελ. 409.
7. Χρήστος Χατζηιωσήφ «Η Μπελ Επόκ του Κεφαλαίου» στο: *Ιστορία της Ελλάδας του 20ου αιώνα –Όψεις Πολιτικής και Οικονομικής Ιστορίας 1900-1940*, Βιβλιόραμα 2009, σελ. 252-53
8. Mark Mazower, *Η Ελλάδα και η Οικονομική Κρίση του Μεσοπολέμου*, ΜΙΕΤ 2002, σελ. 69-70.
9. Τάσος Κωστόπουλος, *Πόλεμος και Εθνοκάθαρση-Η Ξεχασμένη Πλευρά μιας Δεκαετούς Εθνικής Εξόρμησης 1912-1922*, Βιβλιόραμα 2007, σελ. 172 και 174.
10. Τ. Κωστόπουλος, σελ. 111-112.
11. Νικόλαος Τρικούπης, *Αναμνήσεις επεισοδίων και γεγονότων εκ των πολέμων μας (Μάρτιος 1897-Μικρά Ασία-Αύγουστος 1922*, το απόσπασμα από http://storiacontroversa.blogspot.gr/2012_02_01_archive.html
12. Αβραάμ Μπεναρόγια, *Η Πρώτη Σταδιοδρομία του Ελληνικού Προλεταριάτου*, Κομμούνα 1986, σελ. 143.
13. Δημήτρη Α. Στρατή, *40 Χρόνων Αγώνες των Ελλήνων Σιδηροδρομικών 1905-1945*, Αθήναι 1959, σελ. 76.
14. ΚΚΕ, *Επίσημα Κείμενα*, Τόμος Πρώτος 1918-1924, σελ. 115-16.
15. *Ριζοσπάστης*, Κυριακή 7 Φλεβάρη 1921.
16. Από την εισήγηση του Θ. Καμπαγιάννη στο μονοήμερο που οργάνωσε η «ομάδα ιστορικού προβληματισμού» της ΑΝΤΑΡΣΥΑ με θέμα «90 χρόνια από τη Μικρασιατική Καταστροφή σε Ελλάδα και Τουρκία» το Σάββατο 22 Σεπτέμβρη.

Τα Χειρόγραφα της Ελευθερίας

Ο **Αποστόλης Λυκούργος** παρουσιάζει τα κείμενα του 1844 με τα οποία ο Μαρξ αναζήτησε την ελευθερία όχι "στα παρθένα δάση των Τευτόνων" αλλά στην εργατική σύγκρουση με την εκμετάλλευση και την αλλοτρίωση.

Οι χειρόγραφες σημειώσεις του Μαρξ από την περίοδο που άρχισε για πρώτη φορά να μελετά συστηματικά την καπιταλιστική οικονομία, το έτος 1844, όταν εκδόθηκαν για πρώτη φορά το 1932, ονομάστηκαν Οικονομικά-Φιλοσοφικά Χειρόγραφα.

Οικονομικά, επειδή ο Μαρξ επιχειρεί να εξηγήσει τον ρόλο των υλικών συμφερόντων και της οικονομίας στις κοινωνίες που έχουν κυριαρχήσει οι καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής.

Φιλοσοφικά, επειδή μαζί με το εμπειρικό υλικό που αποτελεί τη βάση της μελέτης του, ο Μαρξ εκθέτει και τη μέθοδο με την οποία το προσεγγίζει. Αν επιστρατεύει την – πράγματι δυσνόητη – φιλοσοφική γλώσσα του Χέγκελ, είναι επειδή δεν θέλει να περιορισθεί στη στατική περιγραφή της δομής και της λειτουργίας του καπιταλιστικού συστήματος. Επιχειρεί να δείξει τη δυναμική του.

Αυτού του είδους η προσέγγιση προσφέρει δυο μεγάλα πλεονεκτήματα: αναδεικνύει καταρχήν ότι η εργατική τάξη είναι η κινητήρια δύναμη του τεράστιου πλούτου που χαρακτηρίζει τις καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής.

Ταυτοχρόνως, όμως, δείχνει και ότι αυτή η ίδια τάξη είναι καταδικασμένη στην – απόλυτη ή σχετική – φτώχια των χαμηλών ή ελάχιστων ημερομισθίων, στο φόβο της ανεργίας, αλλά και στον αποκλεισμό της απ' όλα εκείνα τα αντικείμενα και τις υπηρεσίες που δίνουν στον άνθρωπο τη δυνατότητα να ζει ανθρώπινα.

Η αιτία που τα ανθρώπινα όντα ζουν σε κατάσταση αλλοτρίωσης, δηλαδή ζουν έξω από τον εαυτό τους, σαν να μην τον ελέγχουν, εντοπίζεται από τον Μαρξ στην ατομική ιδιοκτησία στα μέσα παραγωγής.

Πέραν της θρησκείας και του έθνους

«Υπάρχουν [...] ενθουσιώδεις καλοκάγαθοι, αταβιστικά γερμανομανείς και αντανακλαστικά φιλελεύθεροι, που αναζητούν την ιστορία της ελευθερίας μας πέρα από την ιστορία μας, στα παρθένα δάση των τευτόνων».

Αυτό το απόσπασμα του Μαρξ αναφέρεται στην πολιτική κατάσταση στη Γερμανία εκείνης της εποχής. Προέρχεται από την *Εισαγωγή στην Εγελιανή Φιλοσοφία του Δικαίου*, κείμενο που δημοσίευσε ως άρθρο στο περιοδικό που εξέδιδε ο ίδιος για να παρέμβει στις πολιτικές εξελίξεις στη Γερμανία, στις αρχές του 1844. Είναι ακριβώς η περίοδος που ξεκινούσε τη μελέτη της καπιταλιστικής κοινωνίας και της επιστήμης της πολιτικής οικονομίας.

Ο Μαρξ πάντοτε επεφύλασσε καυστικά ειρωνικά σχόλια για όσους προέτασσαν στην πολιτική τους πλατφόρμα το έθνος και το «δαιμόνιο της φυλής» τους. Ωστόσο, η αναφορά στο συγκεκριμένο απόσπασμα γίνεται εδώ επειδή απηχεί χαρακτηριστικά την κατεύθυνση που προσανατολίζεται η σκέψη και το ενδιαφέρον του Μαρξ εκείνη την περίοδο.

Ο Μαρξ, ήδη από τον Οκτώβρη του 1843, είχε βρεθεί πολιτικός εξόριστος στο Παρίσι. Η δράση του στη Γερμανία, όπου εργαζόταν ως αρχισυντάκτης μιας εφημερίδας που απηχούσε τις όλο και πιο ριζοσπαστικές και επαναστατικές του αντιλήψεις, έστρεψαν γρήγορα εναντίον του το ενδιαφέρον της λογοκρισίας και των διώξεων από την πλευρά της αστυνομίας και των δικαστηρίων.

Με το που βρέθηκε στο Παρίσι, μητρόπολη των νέων καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής, δεν ήλθε μόνο σ' επαφή με τις ενώσεις των γερμανών πολιτικών εξόριστων, αλλά και με τις αντιπαραθέσεις μέσα στο εργατικό κίνημα στη Γαλλία.

Στο παραπάνω απόσπασμα εννοεί ότι οι πολιτικοί αγώνες για τον εκδημοκρατισμό και την απελευθέρωση από την τυραννία των γαιοκτημόνων και της απολυταρχίας στα γερμανικά κρατίδια της δεκαετίας των 1840 δεν θα είναι επιτυχείς, αν διεξαχθούν στο όνομα γενικώς του έθνους και περιορισθούν στη συγκρότηση και την ανάπτυξη ενός μοντέλου εθνικού καπιταλισμού.

Αντιθέτως, η μελέτη της οικονομικής ζωής κυρίως της Αγγλίας αλλά και της Γαλλίας, με την οποία θ' ασχοληθεί πυρετωδώς στα Χειρόγραφα του 1844, προειδοποιεί για το μέλλον στο οποίο πρόκειται να βαδίσει και η Γερμανία.

Συνεπώς, κατά τον Μαρξ, οι Γερμανοί επαναστάτες θα ωφελούνταν μόνο αν αντλούσαν τα δικά τους διδάγματα από την ανάλυση της ανάπτυξης της σύγχρονης κεφαλαιοκρατικής κοινωνίας.

Οι πολιτικοί αγώνες για τον ριζοσπαστικό εκδημοκρατισμό της γερμανικής κοινωνίας, την κατάκτηση ενός συντάγματος, όπως και των πολιτικών δικαιωμάτων που αυτό συνεπάγεται, δεν πρόκειται να κερδίσουν τίποτα αν συνεχίσουν να αναλώνονται στην αλληγορική γλώσσα της κριτικής της θρησκείας ή αν παραμείνουν αταβιστικά γερμανομανείς και αντανακλαστικά φιλελεύθεροι.

Η μεγάλη συγκέντρωση των Χαρτιστών στο Κένινγκτον, Λονδίνο 1848.

Εργάτες και καπιταλιστές

Αμέσως αντιλαμβανόμαστε τον λόγο για τον οποίο, στο κείμενο που προόριζε για πρόλογο των Χειρογράφων, ο Μαρξ συγκεντρώνει τα βέλη της κριτικής του σ' έναν παλιό του σύντροφο, τον Μπρούνο Μπάουερ: επειδή ο τελευταίος *«δεν μπορεί να συμβάλει με οποιονδήποτε τρόπο στην πραγμάτευση των εγκόσμιων προβλημάτων»*.

Το κυριότερο εγκόσμιο πρόβλημα εκείνης της εποχής ήταν η επεκτατική επέλαση των καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής στην οικονομία μετά τη Βιομηχανική Επανάσταση, οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα τη ριζική αναδιαμόρφωση όλων των υπόλοιπων κοινωνικών σχέσεων των ανθρώπινων όντων – των πολιτικών σχέσεων συμπεριλαμβανομένων.

Οι συνθήκες ζωής και εργασίας εκατομμυρίων ανθρώπων, άλλαζαν ριζικά. Όπως γράφει ο Κρις Χάρμαν, «*[...] στους τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι παρήγαν [...] συντελούνταν αλλαγές σε κλίμακα πρωτόγνωρη από την εποχή που οι κυνηγοί - τροφοσυλλέκτες ανέπτυξαν για πρώτη φορά τη γεωργία πριν από δέκα χιλιάδες χρόνια*» (*Λαϊκή Ιστορία του Κόσμου*, σελ. 316).

Σε πείσμα των ισχυρισμών πολλών σύγχρονων επιφανών ή λιγότερο γνωστών ακαδημαϊκών αναλυτών της σκέψης του, ο Μαρξ στα Χειρόγραφα προσφέρει άφθονα τεκμήρια ότι δεν είχε ποτέ τη διάθεση να εξυμνήσει την καπιταλιστική ανάπτυξη. Αντιθέτως, περιγράφοντας τους βασικούς άξονες και μηχανισμούς πάνω στους οποίους κινείται, διατυπώνει την πιο ριζοσπαστική, την επαναστατική εκδοχή της κριτικής της. Αυτό συμβαίνει επειδή επικεντρώνεται στην κριτική της ατομικής ιδιοκτησίας.

Δεν είναι τυχαίο ότι το πρώτο απόσπασμα που ο Μαρξ επιλέγει να παραθέσει τόσο όταν ξεκινά την ανάλυση του κεφαλαίου όσο και της γαιοκτησίας είναι από το έργο του οικονομολόγου Σαι που ορθά κοφτά δηλώνει ότι αμφότερα αποτελούν ισοδύναμο κλοπής ή εξαπάτησης και μόνο με τη συνεργασία της νομοθεσίας καθαγιάζεται η κληρονομική τους διάσταση.

Παρομοίως, δεν είναι τυχαίο ότι το Πρώτο Χειρόγραφο ξεκινά με το ότι οι αγώνες μεταξύ κεφαλαιοκρατών και εργατών καθορίζουν τους μισθούς.

Αφενός, άρα, η ατομική ιδιοκτησία είναι αποτέλεσμα κοινωνικής σύμβασης, προϊόν του «θετικού», όπως λέγεται, δικαίου, και δεν εμπεριέχει τίποτα προκαθορισμένο από τη φύση.

Αφετέρου, οι μισθοί στην καπιταλιστική κοινωνία – που αντιστοιχούν στις στοιχειωδέστερες ανθρώπινες ανάγκες – είναι «ανοικτό» ζήτημα, διακύβευμα των σκληρών αγώνων μεταξύ εργατών και κεφαλαιοκρατών. Δεν είναι φυσικό φαινόμενο, θα έλεγε, για παράδειγμα, σήμερα ο Μαρξ, ούτε οι μειώσεις στους μισθούς ούτε οι «ευέλικτες» εργασιακές σχέσεις ούτε τα πενιχρά κατώτατα μεροκάματα.

Ο Μαρξ δεν ενδιαφέρθηκε μόνο για την ενδελεχή συγκέντρωση των αριθμητικών δεδομένων ώστε ν' αποκτήσει όσο γίνεται ακριβέστερη εικόνα της ανάπτυξης της παραγωγής και των εμπορικών συναλλαγών.

Δεν κρύβει, ήδη από τη πρώτη παράγραφο των Χειρογράφων, ότι παίρνει θέση: η μελέτη της σύγχρονης καπιταλιστικής κοινωνίας γίνεται από την πλευρά της εργατικής τάξης ούτε των κεφαλαιοκρατών ούτε «του συνόλου της κοινωνίας» ή του έθνους.

Το ενδιαφέρον του, μάλιστα, δεν αφορά μόνο στους άντρες εργάτες, αλλά περιλαμβάνει και τις γυναίκες εργάτριες, τις γυναίκες που γίνονταν πόρνες, την παιδική εργασία, όπως και τις συνθήκες κατοικίας, διατροφής αλλά και διασκέδασης των πληθυσμών που αποτελούσαν την εργατική τάξη.

Η επίσημη πολιτική οικονομία και αγνοούσε και εξακολουθεί να αγνοεί τα συγκεκριμένα στοιχεία. Καθόλου τυχαία, κατά τον Μαρξ: ο παράγοντας που δημιουργεί όλο τον πλούτο της σύγχρονης κοινωνίας, η ανθρώπινη εργασία, είναι καταδικασμένος στην απάνθρωπη υποταγή. Στον αποκλεισμό από τα ευεργετήματα που αυτός ο πλούτος εξασφαλίζει.

Η αλλοτρίωση ή *η ατομική ιδιοκτησία μας έχει καταστήσει ανόητους*

«Όσο περισσότερο παράγει ο εργάτης, τόσο λιγότερα έχει να καταναλώσει, όσες περισσότερες αξίες δημιουργεί τόσο λιγότερη αξία αποκτά, τόσο πιο ασήμαντος γίνεται»: ο πλούτος που δημιουργούν οι εργάτες μετατρέπεται σε τέρας που τους εξουσιάζει.

Ο Μαρξ εξηγεί αυτό το φαινόμενο μέσα από την έννοια της αλλοτρίωσης. Τον όρο είχε χρησιμοποιήσει πριν τον Μαρξ κυρίως ο φιλόσοφος Φόιερμπαχ προκειμένου να υποστηρίξει ότι η θρησκεία ήταν ανθρώπινο δημιούργημα στο οποίο οι ίδιοι οι άνθρωποι είχαν επιτρέψει να κυριαρχήσει στη ζωή τους.

Ο Μαρξ αντιλήφθηκε με τον ίδιο τρόπο τον καπιταλισμό: είναι το σύστημα που επιβάλλει την αλλοτρίωση του ανθρώπινου όντος/εργάτη από τις ιδιότητες και τα χαρακτηριστικά που το εντάσσουν στο ανθρώπινο είδος στο οποίο ανήκει.

Το ανθρώπινο ον δεν έχει μόνο συνείδηση του εαυτού του, όπως επεσήμαινε ο Χέγκελ, ή της καθολικότητας των χαρακτηριστικών του είδους του, όπως πρότεινε ο Φόιερμπαχ. Κατέχει τη μοναδική ιδιότητα να αλληλεπιδρά με την υπόλοιπη φύση μέσω της εργασίας.

Συνεπώς, η ιδέα που εισάγει στα Χει-

ρόγραφα ο Μαρξ είναι ότι ο τρόπος με τον οποίο το ανθρώπινο ον εργάζεται, δηλαδή επεξεργάζεται και μεταμορφώνει τη φύση, καθορίζει και τον τρόπο με τον οποίο αναπτύχθηκε η ευάριθμη ποικιλία διαφορετικών κοινωνιών. Το θεμέλιο ακόμα και των πιο περίπλοκων και εξελιγμένων πολιτισμών είναι η ενιαία και ενοποιητική διαδικασία που λέγεται εργασία.

Ο καπιταλισμός, ωστόσο, διαστρέφει, καταπιέζει, καταστρέφει αυτή τη χαρακτηριστικότερη ανθρώπινη ιδιότητα του ανθρώπου, την ιδιότητά του να εργάζεται. Ο Μαρξ αφιερώνει τις καλύτερες σελίδες του τρίτου χειρογράφου στο να δώσει σάρκα και οστά σε αυτή τη θεωρητική του γενίκευση: στον καπιταλισμό είσαι και απολαμβάνεις αυτό που το χρήμα σου μπορεί να αγοράσει, αναπτύσσεις αποκλειστικώς και μόνον εκείνες τις δεξιότητες, ικανότητες, κλίσεις ή ανθρώπινες ιδιότητές σου που θα αποφέρουν κέρδος, χρήμα. Είναι εντελώς αδιάφορο αν παραμένεις ανολοκλήρωτη προσωπικότητα.

Στην καρδιά της έννοιας της αλλοτρίωσης, όπως την αντιλαμβάνεται ο Μαρξ, βρίσκεται η θέση του ότι το υποκείμενο της κοινωνικής αλλαγής και της ιστορίας είναι η ανθρώπινη εργασία. Η εργασία αποτελεί το θεμέλιο πάνω στο οποίο «συνέχεται» το ανθρώπινο είδος ως ανθρώπινη φύση.

Η εργατική τάξη δεν προσδιορίζεται από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της (τις φυσικές ικανότητες, τον πολιτισμό ή την εθνική καταγωγή της, τις δεξιότητες ή κάποιες ιδιαίτερες μορφές εργασίας), αλλά από την αφηρημένη, βιολογικώς ανθρώπινη ικανότητά της να δρα επί του περιβάλλοντός της, όπως λέει χαρακτηριστικά ο ίδιος ο Μαρξ. Προσδιορίζεται, δηλαδή, από την ικανότητά της για εργασία, από την κατοχή της εργατικής δύναμης.

Κομμουνισμός

Δεν είναι αναπόφευκτο προϊόν της προσπάθειας των ανθρώπινων όντων να αντιμετωπίσουν το εχθρικό περιβάλλον της φύσης το γεγονός ότι η ζωή τους εξουσιάζεται. Είναι προϊόν της εργασίας τους αυτής της ίδιας με την οποία σταδιακά κατάκτησαν αυτό το περιβάλλον.

Στα Χειρόγραφα, ο κομμουνισμός ή ο τρόπος με τον οποίο οι εργάτες θα βγουν από τον φαύλο κύκλο της αλλοτρίωσης και της εκμετάλλευσης, γίνεται προς το παρόν αντιληπτός μόνο φιλοσοφικά από τον Μαρξ στην αφηρημένη, εννοιολογική του μορφή: ως η θετική κατάργηση της ατομικής ιδιοκτησίας, ως η προοπτική της πλήρους επιστροφής του ανθρώπου στον εαυτό του ως κοινωνικού, δηλαδή ανθρώπινου, όντος. Ως η γνήσια επίλυση της σύγκρουσης μεταξύ ανθρώπου και φύσης.

Προειδοποιεί, όμως, ταυτοχρόνως ότι το μόνο απολύτως βέβαιο δεδομένο σχετικά με τον κομμουνισμό είναι ότι δεν θα βγει από το κεφάλι αυτού ή εκείνου του φιλοσόφου, ακόμα και κομμουνιστή, αλλά ότι είναι πραγματική φάση στην εξέλιξη της κοινωνίας, η φάση της κατάργησης της ατομικής ιδιοκτησίας, αναγκαία για την επόμενη περίοδο της ιστορικής ανάπτυξης στη διαδικασία της ανθρώπινης χειραφέτησης και αποκατάστασης. Ο κομμουνισμός δεν είναι αφ' εαυτού του ο σκοπός της ανθρώπινης ανάπτυξης.

Αντί επιλόγου

Τρία μόλις χρόνια αργότερα, στο Κομμουνιστικό Μανιφέστο, ο Μαρξ θα ορίσει σε πολύ πιο στέρεα βάση αυτή την αντίληψη για τον κομμουνισμό: είναι το πραγματικό κίνημα της συντριπτικής πλειονότητας των πληθυσμών της κοινωνίας (δηλαδή, της εργατικής τάξης) προς όφελος και για το συμφέρον τους.

Αλλά – σε πείσμα, αυτή τη φορά, όσων επιμένουν να διακρίνουν έναν Μαρξ οικονομολόγο, έναν άλλον ανθρωπολόγο, έναν τρίτο ιστορικό – η σαφέστερη διατύπωση δεν ήταν προϊόν μόνο της εντατικής μελετητικής δραστηριότητας ή διανοητικής προσπάθειας του Μαρξ.

Ήταν πρωτίστως αποτέλεσμα της ανόδου των επαναστατικών ιδεών. Λίγες μέρες μετά τη δημοσίευση του Κομμουνιστικού Μανιφέστου σάρωσαν όλη την Ευρώπη οι επαναστατικές εξεγέρσεις του 1848 και ο επαναστάτης Μαρξ μαζί με τον συνεργάτη του Φρήντριχ Ένγκελς βρέθηκαν στην πρώτη γραμμή των πολιτικών αγώνων στη Γερμανία.

Δεν ήταν καθόλου τυχαίο ότι η πολιτική τους πλατφόρμα μέσα στην γερμανική επανάσταση του 1848 αποσκοπούσε στην αποτροπή των συμβιβασμών της ανερχόμενης αστικής τάξης με τους βασιλείς και τους γαιοκτήμονες.

Απευθυνόμενοι στους εξεγερμένους που διψούσαν για δημοκρατία, γνώριζαν πολύ καλά ότι το όποιας μορφής νέο κράτος δεν επρόκειτο να είναι ουδέτερο απέναντι στα ιδιαίτερα κοινωνικά συμφέροντα των γαιοκτημόνων και των κεφαλαιοκρατών και ότι τις παλαιότερες μορφές πολιτικής καταπίεσης θα αντικαθιστούσαν καινούργιες.

Σχεδόν εκατόν πενήντα χρόνια μετά, η πορεία των καπιταλιστικών κοινωνιών εξακολουθεί να απειλεί το μέλλον ολόκληρης της ανθρωπότητας ως είδους. Το μόνο βέβαιο στις μέρες μας είναι ότι ούτε στην άνθηση ούτε στην αστάθεια και την κρίση του συστήματος που υπερασπίζονται, οι καπιταλιστές δεν μπορούν να προσφέρουν πραγματικές διεξόδους από τα προβλήματα που διαρκώς συσσωρεύει και διαρκώς γεννά ακριβώς η ατομική ιδιοκτησία.

Αυτό δεν αποτελεί μόνο την εισαγωγική περιγραφή του Μαρξ στο πρώτο χειρόγραφο, αλλά και τη σύγχρονη εμπειρία και διαπίστωση που βιώνουν εκατομμύρια εργάτες και εργάτριες σε όλο τον πλανήτη. ■

Μάρτης 1848: Οδοφράγματα στο Μιλάνο.

Βιβλιοκριτική

Κρούγκμαν καλεί Κέινς

Πολ Κρούγκμαν

Τέλος στην ΄Υφεση Τώρα!

Τιμή 16€, 269 σελίδες

Εκδόσεις Πόλις

Τι μπορεί να δώσει τέλος στην καταστροφική μανία του καπιταλισμού; Το τελευταίο βιβλίο του βραβευμένου με νόμπελ οικονομίας Πολ Κρούγκμαν, *Τέλος στην ΄Υφεση Τώρα!* (εκδόσεις Πόλις), έρχεται να προστεθεί σε μια σειρά αναλύσεων για τις αιτίες και τις λύσεις στην κρίση που ταλανίζει πάνω από 5 χρόνια το σύστημα παγκοσμίως.

Στο βιβλίο του, ο 59χρονος καθηγητής οικονομικών και διεθνών σχέσεων στο Πανεπιστήμιο του Πρίστον – και τακτικός αρθρογράφος στην εφημερίδα The New York Times – αναβιώνει με τον τρόπο του τον οικονομολόγο Τζον Μέιναρντ Κέινς, ο οποίος κατά τη διάρκεια της Μεγάλης ΄Υφεσης τη δεκαετία του 1930, αντέκρουσε το μύθο της «αυτορυθμιζόμενης αγοράς» που δήθεν έχει την ικανότητα να ξεπερνά τις υφέσεις, «σαν τη μέρα που διαδέχεται τη νύχτα».

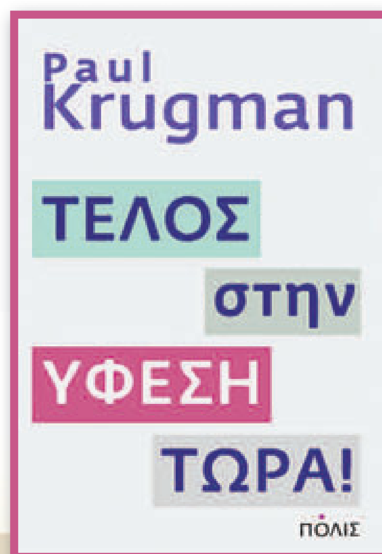
Επιπλέον, θεωρητικοποιώντας την εμπειρία του New Deal, την πολιτική της κρατικής παρέμβασης του Φ. Ρούσβελτ, του προέδρου των ΗΠΑ που ανέβηκε στην εξουσία το 1933, ο Κέινς συνέστησε το εξής φάρμακο: όποτε παραλύει ο ιδιωτικός τομέας, οι κυβερνήσεις θα πρέπει να αναλάβουν δράση προκειμένου να καλύψουν το κενό που δημιουργείται, διευρύνοντας τα ελλείμματα (αύξηση δαπανών) και την προσφορά χρήματος (δανεισμός).

Το βιβλίο του Κρούγκμαν κινείται στα ίδια χνάρια και έχει γίνει σημείο αναφοράς για όσους επιστρέφουν στον Κέινς, εντός κι εκτός Ελλάδος. Από ηγεσίες κομμάτων της Αριστεράς, σαν του ΣΥΡΙΖΑ στην Ελλάδα, μέχρι και «μετανιωμένους» νεοφιλελεύθερους, ακόμα και μέσα στη ΝΔ, όπως ο Προκόπης Παυλόπουλος, αλλά και διεθνώς, όπως ο Μάρτιν Γουλφ, βασικός αρθρογράφος στους Financial Times.

Αναφερόμενος στις αιτίες της κρίσης, αν και περιορίζει το φταίξιμο στην κερδοσκοπία και την *«απορρύθμιση του χρηματοοικονομικού συστήματος»*, ο Κρούγκμαν καταρρίπτει τη νεοφιλελεύθερη ρητορεία ότι η κρίση προκλήθηκε από τον «ανεύθυνο» δημόσιο δανεισμό:

«Αντιθέτως, οι συνθήκες για την κρίση δημιουργήθηκαν από τον υπερβολικό δανεισμό του ιδιωτικού τομέα και τη χρηματοδότηση ακόμη και από τράπεζες με υπερβολική μόχλευση (δανειακά ανοίγματα). ΄Οταν έσκασε αυτή η φούσκα, οδήγησε σε μεγάλη πτώση της παραγωγής και κατά συνέπεια των εσόδων από φορολογία. Τα σημερινά ελλείμματα των κυβερνήσεων είναι συνέπεια της κρίσης, όχι αιτία».

Ουπς... «Με ελάχιστες εξαιρέσεις – όπως η Ελλάδα»(!), όμως, σημειώνει ο συγγραφέας Γιατί; Μήπως, επειδή ο Γιώργος Παπανδρέου τον διαφήμιζε ως μέλος της ομάδας των οικονομικών συμβούλων του; Στο βιβλίο *Ο Ελληνικός Καπιταλισμός, η Παγκόσμια Οικονομία και η Κρίση* (εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο), μπορεί να δει κάποιος βαθύτερα, πόσο στον αέρα βρίσκεται αυτή η φιλολογία. Η Ελλάδα είναι κρίκος της ίδιας αλυσίδας κι έπεσε στην ίδια παγίδα.

Να, πως εξηγεί και ο ίδιος, τη φύση της κρίσης: *«΄Οταν σκάνε οι φούσκες πολλά μέρη του ιδιωτικού τομέα συρρικνώνουν ταυτόχρονα τις δαπάνες τους σε μία προσπάθεια να αποπληρώσουν παλαιότερα χρέη, πέφτουν σε "παγίδα ρευστότητας"... Σε συλλογικό επίπεδο είναι μία αυτοκαταστροφική στρατηγική, διότι οι δαπάνες του ενός είναι το εισόδημα ενός άλλου. Η κατάρρευση των δαπανών είχε ως αποτέλεσμα την οικονομική ύφεση, που με τη σειρά της επιδείνωσε το δημόσιο χρέος».*

Και προτείνει: *«Δεδομένου ότι ο ιδιωτικός τομέας βρίσκεται σε μία συλλογική προσπάθεια μείωσης των δαπανών, η οικονομική πολιτική του κράτους θα έπρεπε να λειτουργεί αντίθετα. Αυτό που βλέπουμε τώρα είναι πως οι περικοπές στους προϋπολογισμούς δεν εμπνέουν επιχειρηματική εμπιστοσύνη. Οι εταιρίες θα επενδύσουν μόνο εάν εκτιμήσουν ότι υπάρχουν αρκετοί καταναλωτές με επαρκές εισόδημα να δαπανήσουν. Η λιτότητα αποθαρρύνει τις επενδύσεις. Το πρόβλημα τη δεκαετία του 1930, όπως και τώρα, είναι η έλλειψη ζήτησης, όχι προσφοράς».*

Παρά τη σωστή κριτική και πολεμική, δεν υπάρχουν περιθώρια για αυταπάτες ότι μπορούμε να ανακαλύψουμε ξανά τον Κέινς, αφήνοντας στην άκρη τα αδιέξοδα της κεϊνσιανής πολιτικής στο παρελθόν. Στο Δέκατο Κεφάλαιο, με τίτλο «Το λυκόφως της Ευρώπης», ο Κρούγκμαν αυτοαναιρείται, όταν προτείνει μεταξύ άλλων: *«Οι ελλειμματικές χώρες θα πρέπει να λάβουν σημαντικά μέτρα λιτότητας διαχρονικά, ώστε να*

συμμαζέψουν τα δημοσιονομικά τους».

Για τις ΗΠΑ, στις οποίες αναφέρεται περισσότερο στο βιβλίο, προτείνει μαζικά προγράμματα επενδύσεων από το κράτος (έργα υποδομής, σιδηρόδρομοι, αυτοκινητόδρομοι, υπηρεσίες κλπ). Με μπηχτές προς τον Ομπάμα και τον Μπερνάνκι της Fed ότι πάσχουν από έλλειψη «ρουσβελτιανής αποφασιστικότητας». Βρέθηκαν «ημιτελώς στο σωστό δρόμο» («τύπωσαν» χρήμα, δηλαδή), σημειώνει, αλλά «κάνουν πολύ λίγα» και υποκύπτουν συνεχώς στις πιέσεις για περικοπές από τους Ρεπουμπλικάνους.

Το βιβλίο του Κρούγκμαν αξίζει να διαβαστεί, για τα επιχειρήματα απέναντι στα παραμύθια της νεοφιλελεύθερης ορθοδοξίας. Αλλά χρειάζεται να είμαστε ξεκάθαροι. Απέναντι σε μια τόσο δραματική κρίση του καπιταλισμού, η «αναδιάρθρωση του συστήματος», είτε απότομα μέσω της επιδείνωσης και το βάθεμα της ύφεσης, όπως θέλουν οι μονεταριστικές δοξασίες, είτε σταδιακά με «βιάγκρα» και ψυχολογική ανάταση, όπως υποστηρίζουν οι κεϊνσιανές απόψεις, δεν φέρνουν λύση στην κρίση.

Για να δώσουμε αποτελεσματικές και μόνιμες εναλλακτικές χρειάζεται να γυρίσουμε στο Μαρξ. Και το βιβλίο του Κρις Χάρμαν, *Ο Καπιταλισμός Ζόμπι*, από τις εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, είναι ό,τι πολυτιμότερο για να κατανοήσουμε τα αίτια και να βρούμε τις απαντήσεις για την κρίση και το τέλος της.

Τι προκαλεί, για παράδειγμα, ξαφνικά, την έλλειψη της «αποτελεσματικής ζήτησης», την ασφυξία;

Ο μαρξιστική παράδοση σε αντίθεση με τη mainstream πολιτική οικονομία παρέχει τα εργαλεία κατανόησης των υφέσεων, βασισμένα σε ένα κεντρικό στοιχείο της θεωρίας του Κ. Μαρξ – την πτωτική τάση του μέσου ποσοστού κέρδους. Η συσχέτιση των κερδών ως προς τις επενδύσεις (η σχετική απόδοση) έχει την τάση να πέφτει όσο γερνάει ο καπιταλισμός, προκαλώντας βαθύτερες υφέσεις. Η μακρόχρονη κρίση που παρατηρείται στα «ποσοστά κέρδους», αποτελεί την πραγματική αιτία της μακρόσυρτης ασφυξίας στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και σε ολόκληρη την οικονομία όταν σκάει η φούσκα – και όχι το ανάποδο.

Ο Κρούγκμαν χάνει αυτή την προσέγγιση. Αν και αναφέρεται αρκετές φορές στην ανυπαρξία κατανόησης «αίτιου και αιτιατού» της κρίσης, όταν κριτικάρει σωστά τους θιασώτες της «επεκτατικής λιτότητας»... στυλ Σαμαρά, τελικά πέφτει στην ίδια παγίδα από την ανάποδη.

Η ρίζα αυτής της παγίδας έγκειται σε κάτι το οποίο ο συγγραφέας δεν μπορεί να πιάσει, ως υποστηρικτής του καπιταλισμού – αν και πολλές φορές κριτικός και δηκτικός. Κι αυτό είναι ότι η προέλευση των κρίσεων βρίσκεται έξω από το τραπεζικό σύστημα, στον τρόπο που λειτουργεί το καπιταλιστικό σύστημα στο σύνολό του.

Στο μεγάλο έργο του, *Η γενική θεωρία της απασχόλησης, του τόκου και του χρήματος* (1936), ο Κέινς, υπαινίσσεται τις αποτυχίες του καπιταλισμού και παραδέχεται ότι είναι πάρα πολύ βαθιές ώστε να αντιμετωπιστούν απλά με νομισματικά και δημοσιονομικά μέτρα, προωθώντας τη δική του εκδοχή της «πτωτικής τάσης του ποσοστού κέρδους» (τη «φθίνουσα οριακή απόδοση του κεφαλαίου»). Ο Κρούγκμαν, αν και αναγνωρίζει με τον τρόπο του, το «παράδοξο της φειδούς» των επενδύσεων, στέκεται στην επιφάνεια.

Απέναντι στις αποτυχίες του συστήματος ο Κέινς πρόβαλε ως ριζοσπαστική δράση την «κοινωνικοποίηση των επενδύσεων». Ο Κρούγκμαν πατώντας σε αυτή την ιδέα προτείνει την ανάγκη μεγάλων κυβερνητικών επενδυτικών προγραμμάτων, ώστε να πειστούν οι καπιταλιστές ότι αξίζει τον κόπο να βγάλουν τα λεφτά τους από τα «σεντούκια» και να επενδύσουν.

Και οι δυο θυμίζουν τους «ουτοπικούς σοσιαλιστές» του 19ου αιώνα, Σ. Φουριέ και Ρ. Οουεν, «ηθικούς βιομήχανους» της εποχής, τους οποίους κριτίκαρε ο Φ. Ένγκελς (και ο Μαρξ) στο βιβλίο του *Ουτοπικός και Επιστημονικός Σοσιαλισμός*, επειδή εκλιπαρούσαν μάταια τους άλλους «ανήθικους καπιταλιστές», να πειστούν, να πετάξουν την απληστία και την κλεψιά από πάνω τους, επενδύοντας στο «δρόμο της ευημερίας και της δικαιοσύνης».

Ο Κέινς ποτέ δεν προχώρησε ένα βήμα μπροστά τις λύσεις που πρότεινε, εγκλωβισμένος στην αγωνία να γιατρέψει την καπιταλιστική οικονομία. Το ίδιο και ο Κρούγκμαν, σήμερα, που φιλοδοξεί να ξελασπώσει τον μεγαλύτερο καπιταλισμό – τις ΗΠΑ.

Ο Κέινς έμεινε να συμβουλεύει τις βρετανικές κυβερνήσεις της εποχής του '30, χωρίς επιτυχία για την διέξοδο από την ύφεση και την ανεργία. Όπως συνέβη και τη δεκαετία του '70, όταν η κεϊνσιανή κυβερνητική πολιτική δεν μπόρεσε να ξεπεράσει τον «στασιμοπληθωρισμό» – έναν οδυνηρό συνδυασμό, με την οικονομία σε βάλτο και τον πληθωρισμό να ανεβαίνει μαζί με την ανεργία – ανοίγοντας το δρόμο στον μονεταρισμό.

Τόσο ο Κέινς, όσο και οι συνεχιστές του οικονομολόγοι – Άλβιν Χάνσεν, Πολ Σάμιουελσον και φυσικά ο Π. Κρούγκμαν – δεν κατάφεραν ποτέ να προχωρήσουν στην παραδοχή ότι η «κοινωνικοποίηση των επενδύσεων» δεν μπορεί να έχει μακροπρόθεσμο αποτέλεσμα, εάν ταυτόχρονα δεν πάρεις τον έλεγχο των κεφαλαίων μακριά από τα χέρια των βιομηχάνων και των τραπεζιτών – χωρίς τον εργατικό έλεγχο, δηλαδή.

Και στο βιβλίο του Κρούγκμαν, το γεγονός ότι δεν αναφέρεται καν η λέξη Μαρξ, δυστυχώς, εξαφανίζει και την προοπτική που μπορεί να δώσει οριστικό «Τέλος στην Ύφεση Τώρα!».

Κώστας Σαρρής

Από την προσφυγιά στην Αντίσταση

Μενέλαος Χαραλαμπίδης

Η εμπειρία της Κατοχής και της Αντίστασης στην Αθήνα

Τιμή 21€, 382 σελίδες

Εκδόσεις Αλεξάνδρεια

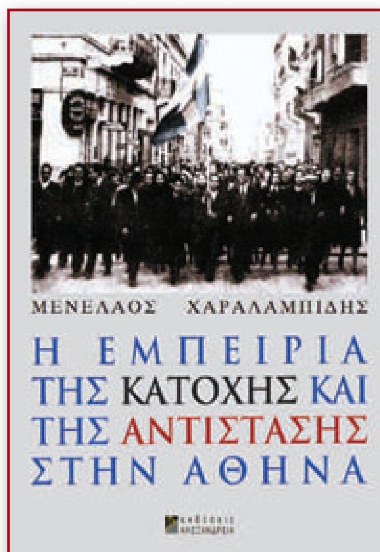
Οι πρόσφυγες που ήρθαν το 1922-23 στην Ελλάδα από την Μικρά Ασία και τον Πόντο αντιμετώπισαν ένα συστηματικό ρατσισμό από την μοναρχική δεξιά και την πιο άγρια εκμετάλλευση από την αστική τάξη συνολικά. Στην Αθήνα και τον Πειραιά (αλλά και σε άλλες μεγάλες πόλεις) πάλεψαν να επιβιώσουν σε άθλιους συνοικισμούς με παράγκες, κάνοντας τα πάντα για το μεροκάματο. Αυτός ο «περιθωριοποιη-

μένος» κόσμος, βρέθηκε στην εμπροσθοφυλακή των μεγάλων πολιτικών και κοινωνικών συγκρούσεων της Αντίστασης, στήριξε μαζικά το ΕΑΜ, τον ΕΛΑΣ, το ΚΚΕ. Οι ανατολικές συνοικίες έγιναν το ματωμένο προπύργιο της Αντίστασης.

Το βιβλίο του Μενέλαου Χαραλαμπίδη είναι μια απόπειρα να καταγραφεί και να αναλυθεί αυτή η πορεία από τη δεκαετία του 1920 μέχρι την απελευθέρωση της Αθήνας τον Οκτώβρη του 1944, στην Καισαριανή, τον Βύρωνα, τον Υμηττό, την Γούβα και το Παγκράτι. Η τελευταία συνοικία δεν ήταν προσφυγική, αλλά για γεωγραφικούς και άλλους λόγους, π.χ. το Γυμνάσιό της εξυπηρετούσε όλες τις άλλες, πολιτικά και στρατιωτικά αποτελούσε «συγκοινωνούν δοχείο».

Η διαπίστωση της Εισαγωγής του βιβλίου ότι: *«Η Κατοχή λειτούργησε ως καταλύτης πολιτικοκοινωνικών διεργασιών που είχαν την αφετηρία τους στην περίοδο του Μεσοπολέμου»*, είναι μια σωστή αφετηρία. Ο συγγραφέας για παράδειγμα, μας θυμίζει την εμπρηστική αρθρογραφία του Γ.Α Βλάχου της Καθημερινής κατά των προσφύγων: *«Η Αθήνα δεν είναι πια πόλη των καθαρών Ελλήνων αλλά πόλη των προσφύγων»*. Από την άρχουσα τάξη και τα κόμματά της οι πρόσφυγες δέχονταν είτε τον πιο χυδαίο ρατσισμό είτε την «προστασία» των διάφορων πολιτικάντηδων της βενιζελικής παράταξης. Από τη δεκαετία του '30, όμως, μια νέα δύναμη αρχίζει να κάνει αισθητή την παρουσία της στους συνοικισμούς: το ΚΚΕ. Τα μέλη του μπαίνουν μπροστά για να οργανώσουν τους πρόσφυγες για να διεκδικήσουν οι ίδιοι.

Στην Καισαριανή, μια συνοικία όπου η συντριπτική πλειοψηφία είναι χειρώνακτες εργάτες, ιδρύεται το 1933 Σύλλογος Φτωχών Προσφύγων. Οι κομμουνιστές πρωτοστατούν στις διεκδικήσεις ακόμα για να αδειάσουν οι βόθροι της γειτονιάς, να έρθει το «σκαρτατζίδικο» του δήμου. Μαζί με την διακίνηση των κομματικών εντύπων στις γειτονιές και μια σειρά άλλες πρωτοβουλίες, το κόμμα ρίχνει ρίζες στις ανατολικές συνοικίες και συνολικά στους πρόσφυγες εργάτες. Αυτό αντανακλάται και στο στελεχικό δυναμικό του. Το 1936: *«εννιά από τα δεκαέξι μέλη της Κεντρικής Επιτροπής και πέντε από τα έξι μέλη του Πολιτικού Γραφείου»* είναι πρόσφυγες.

Περνώντας στην περίοδο της Κατοχής, ο Χαραλαμπίδης δείχνει πως η οργάνωση των μαζικών διεκδικητικών αγώνων από το ΕΑΜ το 1942-43 για την αντιμετώπιση της πείνας καταρχήν, δίνει την δυνατότητα στις οργανώσεις να κυριαρχήσουν πολιτικά σε αυτές τις γειτονιές και από ένα σημείο και μετά να αντιμετωπίσουν επιτυχημένα, με βαριές θυσίες σε αίμα όμως, την ένοπλη βία των Ταγμάτων Ασφαλείας, της Ειδικής Ασφάλειας, της Χωροφυλακής, των «εθνικιστικών οργανώσεων», και των Γερμανών.

Ο Χαραλαμπίδης επισημαίνει πολύ σωστά ότι: *«Αυτό που έκανε τους κατοίκους της Αθήνας να συλλάβουν μια 'άλλη κατάσταση πραγμάτων'... δεν ήταν η σκληρή πραγματικότητα που βίωναν, αλλά η συνειδητοποίηση, μέσα από την αντιστασιακή εμπειρία – ότι είναι δυνατή η ύπαρξη μιας άλλης κατάστασης πραγμάτων»*.

Όμως, το βιβλίο πάσχει από μια σειρά αδυναμίες. Ο συγγραφέας κάνει σαρωτικές εκτιμήσεις για τις πολιτικές και κοινωνικές διεργασίες και εξελίξεις στην Αθήνα, όπως μαρτυράει και ο τίτλος του βιβλίου, που βασίζονται περισσότερο στις δικές του αντιλήψεις παρά στην έρευνα που έχει κάνει. Για παράδειγμα, προσπαθεί να εξηγήσει το γεγονός ότι προσφυγικές συνοικίες όπως η Νέα Ιωνία και η Νέα Φιλαδέλφεια δεν έγιναν κέντρο της ένοπλης αντίστασης με τον τρόπο που έγιναν η Καισαριανή ή ο Βύρωνας. Αποδίδει τη διαφορά όχι μόνο σε χωροταξικούς παράγοντες, πχ οι ανατολικές συνοικίες έχουν πρόσβαση στον Υμηττό, αλλά και στο ότι στην πρώτη περίπτωση οι οργανώσεις ήταν δομημένες περισσότερο «ταξικά» με βάση τα εργοστάσια ενώ στις δεύτερες αγκάλιαζαν την «κοινότητα» και είχαν περισσότερο εύρος και βάθος. Πέρα από άλλα, του διαφεύγει το απλό γεγονός ότι ηγεσία του ΚΚΕ και του ΕΑΜ επέλεξε συνειδητά τις ανατολικές συνοικίες για την εγκατάσταση κεντρικών μηχανισμών τους (πχ παράνομα τυπογραφεία, κεντρικές γιάφκες) για μια σειρά «τεχνικούς» λόγους, πολύ πριν αυτές οι γειτονιές αποκτήσουν τη – δικαιολογημένη – φήμη που απέκτησαν στη συνέχεια.

Είναι πραγματικά περίεργο, μια μελέτη για την εμπειρία της Κατοχής, να καταφέρνει σε σχεδόν τετρακόσιες σελίδες να αναφέρει μόνο δυο φορές το Εργατικό ΕΑΜ και να υποβαθμίζει μέχρι εξαφάνισης τις μαζικές απεργίες του 1942-43. Ενώ δίνει μια πολύ ζωντανή εικόνα για την διαφθορά και την ανεπάρκεια των συσσιτίων του κράτους και της Εκκλησίας το 1941-42, επικεντρώνεται στην «προνοιακή πολιτική» του ΕΑΜ και αγνοεί το κύμα των απεργιών το φθινόπωρο του 1942 που επέβαλε τον έλεγχο των εργατών σε πολλούς κλάδους στα συσσίτια και στη διανομή τροφίμων. Ο Χαραλαμπίδης καταγράφει πχ άρθρο της «Νεολαίας», της εφημερίδας της ΟΚΝΕ, τον Φλεβάρη του 1942 που ενημερώνει για κινητοποιήσεις στον Βύρωνα με αιτήματα για το συσσίτιο και προέτρεπε: *«οι σιτιζόμενοι πρέπει να συνεχίσουν τις κινητοποιήσεις, να εκλέξουνε μόνιμη επιτροπή και να παλέψουν να περάση σ' αυτή η διεύθυνση του συσσιτίου»*. Πολύτιμη πληροφορία, αλλά δεν πρόκειται περί προνοιακής πολιτικής, αλλά συνδικαλιστικής-διεκδικητικής έστω κι αν το πεδίο της ήταν η γειτονιά.

Αντίθετα, ο συγγραφέας θεωρεί πιο σημαντικές μορφές οργάνωσης τις «Λαϊκές Επιτροπές» που εμφανίστηκαν το φθινόπωρο του 1943 σε διάφορες συνοικίες με βασικό έργο το οργανωμένο άνοιγμα αποθηκών των μεγαλο-μαυραγοριτών. Υποστηρίζει ότι ήταν έκφραση της «λαϊκής εξουσίας» του βουνού στις συνθήκες της πόλης. Το πρόβλημα είναι ότι οι πηγές δεν στηρίζουν αυτή την άποψη. Οι «Λαϊκές Επιτροπές» εξαφανίστηκαν τόσο γρήγορα όσο εμφανίστηκαν. Αντίθετα, το Εργατικό ΕΑΜ, δηλαδή οι οργανώσεις στους χώ-

ρους δουλειάς, επέζησαν ακόμα και από την ήττα του Δεκέμβρη και έπαιξαν κεντρικό ρόλο στην ανάκαμψη του κινήματος το 1945-46. Ακόμα και ο ΕΛΑΣ της Αθήνας στρατολόγησε τα μέλη του αρχικά στους χώρους δουλειάς (ο «συνδικαλιστικός ΕΛΑΣ») και από το 1943 τα «μετέταξε» στις συνοικίες.

Την ίδια βιασύνη επιδεικνύει και όταν αναφέρεται στην άλλη πλευρά. Ο ισχυρισμός για παράδειγμα ότι η Αστυνομία Πόλεων, σε αντίθεση με την Χωροφυλακή, *«δεν συμμετείχε ενεργά στη δίωξη των μελών του εαμικού κινήματος»* κάτι που αποδεικνύει τη δυνατότητα *«ελιγμών και επιλογών που μπορούσαν να αποτρέψουν την άμεση συνεργασία με τους κατακτητές»*. Το «Μηχανοκίνητο» του Μπουραντά, ανήκε στην Αστυνομία Πόλεων, και αυτό δεν το εμπόδιζε να παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στις αιματοβαμμένες επιδρομές στις συνοικίες. Ούτε τα αστυνομικά τμήματα είχαν κάποιο πρόβλημα να είναι η βάση εξόρμησης για τα μπλόκα (γεγονός που καταγράφει ο ίδιος ο συγγραφέας).

Εδώ τίθεται ένα γενικότερο ζήτημα. Η ανάλυση εκείνης της περιόδου είναι ανεπαρκής αν δεν συμπεριλαμβάνει και την απέναντι μεριά: την άρχουσα τάξη, τους κρατικούς και άλλους μηχανισμούς της και την πολιτική τους. Γι' αυτό τον σκοπό απαιτούνται άλλα μεθοδολογικά εργαλεία πέρα από την καταγραφή αποσπασματικών εμπειριών κάποιων από τους συμμετέχοντες.

Συμπερασματικά, πρόκειται για ένα βιβλίο με πολλές σωστές αναφορές και χρήσιμες πληροφορίες που το κάνουν ενδιαφέρον. Αλλά στηρίζεται και σε κάμποσες λάθος αντιλήψεις που αδυνατίζουν το συνολικό αποτέλεσμα.

Λέανδρος Μπόλαρης

Επισκόπηση

Οι απεργοί που θα διαδηλώνουν ενάντια στο νέο Μνημόνιο έξω από τη Βουλή στις 7 Νοέμβρη θα έχουν την τύχη να τιμήσουν στο δρόμο τη σημαντικότερη στιγμή στην ιστορία του επαναστατικού κινήματος: την κατάληψη της εξουσίας από τη ρωσική εργατική τάξη, που πραγματοποιήθηκε με την ανατροπή της κυβέρνησης Κερένσκι και την πτώση των Χειμερινών Ανακτόρων το βράδυ της 7ης Νοέμβρη (25 Οκτώβρη με το παλιό ημερολόγιο) 1917. Στην επέτειο αυτή είναι αφιερωμένος ο τόμος της **Μαρξιστικής Σκέψης** (τμ. 7, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2012) που μόλις κυκλοφόρησε στα βιβλιοπωλεία.

Το αφιέρωμα της Μαρξιστικής Σκέψης είναι ξεχωριστό, όχι μόνο γιατί περιέχει κείμενα των πρωταγωνιστών της Επανάστασης (του **Τρότσκι**, του **Μπουχάριν**, του **Ζινόβιεφ**, του **Λουνατσάρσκι**, της **Τσέτκιν**). Κυρίως, αυτό που κάνει το αφιέρωμα να ξεχωρίζει είναι τα κείμενα δημοσιογράφων, ακτιβιστών, συγγραφέων, κλπ, που επισκέφτηκαν τη Ρωσία τους μήνες της επανάστασης και μας δίνουν από πρώτο χέρι μαρτυρίες, κυριολεκτικά μέσα από τη φωτιά της μάχης. Το κλασικότερο κείμενο – που είναι και το πιο γνωστό ντοκουμέντο της Ρώσικης Επανάστασης – είναι αυτό του αμερικάνου δημοσιογράφου **Τζον Ριντ**, με τίτλο *"Δέκα Μέρες που Συγκλόνισαν τον Κόσμο"*. Αυτό που δεν είναι τόσο γνωστό είναι ότι τέτοιες πρωτότυπες πηγές υπάρχουν δεκάδες, παραμένουν ωστόσο αμετάφραστες στα ελληνικά και γι' αυτό παντελώς άγνωστες.

Το αφιέρωμα μας εισάγει σε αυτές τις πρωτότυπες πηγές: αναφέρουμε ενδεικτικά τα κείμενα του **Τζον Ριντ**, της αμερικανίδας δημοσιογράφου **Μπέσι Μπίτι**, του αμερικάνου σοσιαλιστή **Άλμπερτ Ρις Ουίλιαμς**, του Γάλλου αναρχοσυνδικαλιστή και μετέπειτα κομμουνιστή **Αλφρέντ Ροσμέρ**, του επικεφαλής του Αμερικανικού Ερυθρού Σταυρού **Ρέιμοντ Ρόμπινς**, του βρετανού σοσιαλιστή δημοσιογράφου **Μόργκαν Φίλιπς Πράις**, του **Βικτόρ Σερζ** και πολλών άλλων. Μέσα από τα κείμενα, αναβλύζει το κίνημα των επαναστατημένων μαζών, η έκρηξη της αυτενέργειάς τους, η σημασία του κόμματος των Μπολσεβίκων και των ηγετών του, του Λένιν και του Τρότσκι, στην επιτυχία της επανάστασης, ταυτόχρονα με τις πρώτες αποφάσεις της για το χτίσιμο μιας κοινωνίας εργατικού ελέγχου.

Ταυτόχρονα με τις μαρτυρίες αυτές, το αφιέρωμα εμπλουτίζεται από κείμενα αντιπάλων της επανάστασης, από εκθέσεις του Βρετανικού Κοινοβουλίου και της "επιτροπής Όβερμαν" (γερουσιαστή του Αμερικανικού Κονγκρέσου) μέχρι αντικομμουνιστικούς λίβελους, όπως αυτόν του ρώσου εμιγκρέ **Πιτιρίμ Σορόκιν**. Συνολικά πρόκειται για μια πολύ αξιόλογη δουλειά: το εισαγωγικό κείμενο του αφιερώματος υπογράφει ο **Χρήστος Κεφαλής**.

Η αντιμέτωπιση του ρατσισμού και του φασισμού αποτελεί το θέμα όλο και περισσότερων παρεμβάσεων στο κίνημα και στη δημόσια συζήτηση. Η επιθεώρηση πολιτισμού **Ένεκεν** (τεύχος 24, Απρίλιος-Ιούνιος 2012) περιέχει τρία σχετικά άρθρα: του **Enzo Traverso** με τίτλο **"Η φάμπρικα του μίσους – Εθνικισμός και ξενοφοβία στην Ευρώπη"** με μια καλοδεχούμενη έμφαση στη μάχη κατά της ισλαμοφοβίας, καθώς και των **Γιώργου Μητραλιά** και **Κώστα Μαραγκού** για την πάλη ενάντια στο φασισμό με αφορμή την άνοδο της Χρυσής Αυγής.

Στο πολιτιστικό κομμάτι, που καταλαμβάνει και τη μερίδα του λέοντος, εκτός από την κινηματογραφική κριτική της **Δήμητρας Κυρίλλου** (**"Από το *Λιμάνι της Χάβρης* στα *Χιόνια του Κιλιμάντζαρο*"**), θα σταθούμε σε ένα ποιητικό στιγμιότυπο του περιοδικού. Πρόκειται για τη δημοσίευση του ποιήματος του **Πιερ Πάολο Παζολίνι "Το ΚΚΙ στους νέους"** (σε μετάφραση της **Ελένης Κοσμά**). Μια αιματοβαμμένη σύγκρουση Ιταλών αριστερών φοιτητών με τις δυνάμεις καταστολής τον Μάρτη του 1968 στην πλατεία Valle Giulia, γίνεται αφορμή για μια δημόσια παρέμβαση του Παζολίνι στην οποία αποκαλεί τους φοιτητές "αστούς βουτυρομπεμπέδες", σε αντίθεση με τους αστυνομικούς "που είναι παιδιά φτωχών ανθρώπων". Πέραν από τις ιδιοτροπίες του Παζολίνι, η άποψη αυτή απηχούσε την πολιτική γραμμή του ΚΚ Ιταλίας απέναντι στο ριζοσπαστισμό του "Μάη του 1968" και αποτελούσε προάγγελο της ταξικής συνεργασίας και του "ιστορικού συμβιβασμού" του ευρωκομμουνιστή Μπερλινγκουέρ λίγα χρόνια μετά. Για πολλούς λόγους, η ιστορία του ιταλικού κινήματος τη δεκαετία 1968-1978 είναι πολλαπλά χρήσιμη στο ελληνικό κίνημα σήμερα. Στην ιστορία αυτή θα χρειαστεί να επανέλθουμε αναλυτικότερα από τις στήλες του περιοδικού μας.

Θανάσης Καμπαγιάννης